

64703

MİLLİ EĞİTİMİN GENEL HEDEFLERİ İLE İLKÖĞRETİM İKİNCİ
KADEMEDE OKUTULAN DERSLERİN ÖZEL HEDEFLERİ ARASINDAKİ
TUTARLILIK ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Eriman Topbaş

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitimde Program Geliştirme Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Derecesi İçin Gerekli Çalışmaları Yerine Getirerek
Onaya Sunulan Tez

T.64103

TC. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

TEMMUZ - 1997

MİLLÎ EĞİTİMİN GENEL HEDEFLERİ İLE İLKÖĞRETİM İKİNCİ
KADEMEDE OKUTULAN DERSLERİN ÖZEL HEDEFLERİ ARASINDAKİ
TUTARLILIK ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Eriman Topbaş

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

TEMMUZ - 1997

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Halil ÜLKER
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak gerekli çalışmaları yerine getirdiğini onaylarım

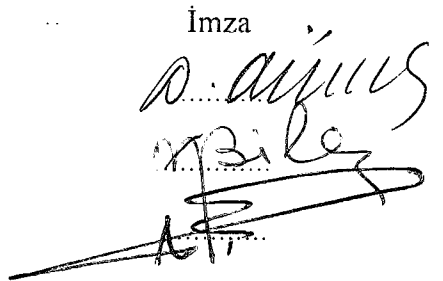

Prof. Dr. Mürüvvet BİLEN
Bölüm Başkanı

Okuduğumuz bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak onaylanması, düşüncemize göre, amaç ve kalite olarak tamamen uygundur.

Prof. Dr. Ali GÜLER
Tez Danışmanı

Jüri Üyeleri

1. Prof. Dr. Ali GÜLER
2. Prof. Dr. Mürüvvet BİLEN
3. Yrd. Doç. Dr. Süleyman ÇELENK

İmza

RESUME

UNE RECHERCHE SUR LA COHERENCE ENTRE LES BUTS DE L'EDUCATION NATIONALE ET LES OBJECTIFS DES COURS ENSEIGNES DANS L'ECOLE SECONDAIRE

Topbaş, Eriman

La Thèse de Master

Superviseur : Prof. Dr. Ali GÜLER

Le Département De Sciences D'Education

Juillet 1997, xi + 122

On a fait cette recherche pour préciser s'il ya la cohérence entre la finalité, les buts les objectifs. Dans ce cadre, on a étudié s'il ya la cohérence entre la finalité et les buts de l'Education Nationale; entre les buts de l'Education Nationale et les buts de l'école de l'éducation élémentaire (l'école primaire + l'école secondaire); entre les buts de cette école et les objectifs des cours suivants enseignés dans cette école: Milli Tarih (l'Histoire Nationale), Milli Coğrafya (La Géographie Nationale), Yurttaşlık Bilgileri (Les Savoirs de Citoyenneté), T. C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (l'Histoire Révolutionnaire de la République Turque et Kémalisme). De plus, on a aussi étudié s'il ya la cohérence entre les buts de l'Education Nationale et les objectifs de lesdits cours.

Cette recherche contient la politique éducative dans la Constitution de la République Turque de 1961, les buts de l'Education Nationale et les principes de base de l'Education Nationale de 1739 et les objectifs de lesdits cours.

Cette recherche est documentaire. Dans ce contexte, on a étudié les parties des objectifs des livres concernant le développement de curriculum. A la fin de cette étude, on a précisé les principes acceptés sur la définition, taxonomie, l'expression et la description en terme de comportements des objectifs pédagogiques. On a réorganisé les objectifs de lesdits cours selon ces principes sans changer leurs significations essentielles. Les problèmes qui se trouvent sous la partie intitulée sousproblèmes ont été étudié dans ce cadre.

Grâce à cette recherche, on a compris qu'il ya une cohérence entre la finalité, le but et les objectifs au point de vue de philosophie d'éducation; mais on a précisé qu'il n'ya pas de cohérence au point de vue de propriétés et d'expressions des objectifs.

ÖZET

MİLLİ EĞİTİMİN GENEL HEDEFLERİ İLE İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDE OKUTULAN DERSLERİN ÖZEL HEDEFLERİ ARASINDAKİ TUTARLILIK ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Topbaş, Eriman

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Ali GÜLER

Eğitim Bilimleri Bölümü

Temmuz, 1997, xi + 122 sayfa

Bu araştırma, Türk eğitim sisteminin hedefler silsilesi arasında tutarlılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılmıştır. Buna göre, uzak hedefle milli eğitimin genel hedefleri; Milli Eğitim'in genel hedefleriyle temel eğitim okulunun genel hedefleri; bu okulun genel hedefleriyle bu okulda okutulan Milli Tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık Bilgileri, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin özel hedefleri arasında ve Milli Eğitim'in genel hedefleri ile adı geçen derslerin özel hedefleri arasında tutarlılık olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırma, 1961 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda belirtilen eğitim politikası; 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan Milli Eğitim'in genel hedefleri ve temel ilkeleri ile halen uygulanmakta olan ilköğretim ikinci kademe (ortaokul) programında bulunan Milli Tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık Bilgileri ile Türkiy

Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin özel hedefleriyle sınırlandırılmıştır.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu göre, ulaşılabilen program geliştirme kitaplarının hedefler kısmı taranmıştır. Tarama sonunda, hedeflerin saptanması, sınıflandırılması, yazılması ve davranışa dönüştürülmesiyle ilgili kabul görmüş esaslar belirlenmiştir. Araştırmaya konu olan derslerin özel hedefleri bu esaslara göre, anlam bütünlüğü bozulmadan, yeniden düzenlenmiştir. Alt problemlerde yer alan sorular bu esaslar çerçevesinde araştırılmıştır.

Araştırma sonucunda; hedefler silsilesi arasında felsefî açıdan tutarlılık olduğu görülmüştür. Ancak hedeflerin nitelikleri ve ifade edilişlerinin kabul görmüş esaslara göre olmadığı saptanmıştır.

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi sırasında yapmış oldukları rehberlik, göstermiş oldukları fedakarlık ve anlayış dolayısıyla danışman hocam Prof. Dr. Ali GÜLER'e; araştırma boyunca her türlü yardım ve desteklerini içtenlikle sunan değerli hocam Prof. Dr. Mürüvvet BİLEN'e; tartışmaları ve eleştirileriyle bu çalışmanın yapılanmasında emeği geçen Yrd. Doç. Dr. Süleyman ÇELENK ve Yrd. Doç. Dr. Gürcan ÜLTANIR'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, çalışmalarım sırasında her türlü destek sağlayan tüm arkadaşlarıma da teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

Eriman TOPBAŞ

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	
RESUME.....	I
ÖZET.....	III
TEŞEKKÜR.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar.....	IX

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	I
1. 1. İNSAN VE KÜLTÜR.....	3
1. 2. EĞİTİM VE TOPLUM.....	5
1. 3. ÖĞRENME VE İNSAN	7
1. 4. EĞİTİM HEDEFLERİ.....	9
1.4.1. Uzak Hedefler	10
1.4.2. Genel Hedefler	11
1.4.3. Özel Hedefler	12
1.4.4. Hedeflerin Gerekliliği.....	13
1.4.5. Hedeflerin Saptanması.....	14
1.4.6. Toplum ve Hedefler.....	16
1.4.7. Konu-alanı ve Hedefler.....	17
1.4. 8. Birey ve Hedefler	18
1.4.9. Hedef Süzgeçleri	19
1.4.9.1. Eğitim Felsefesi ve Hedefler.....	20
1.4.9.2. Eğitim Psikolojisi ve Hedefler.....	20
1.4.9.3. Eğitim Sosyolojisi ve Hedefler.....	21
1.4.9.4. Eğitim Ekonomisi ve Hedefler.....	21
1.4.10. Eğitim Hedeflerini Oluşturma İlkeleri	22

1.4.11. Eğitim Hedeflerinin İşlevleri	25
1.4.12. Hedeflerin Nitelikleri.....	25
1.4.13. Özel Hedeflerin Formüle Edilmesinde Uyulacak İlkeler.....	27
1.4.14. Eğitim Hedeflerinin Aşamalı Sınıflandırılması	28
1.4.14.1. Bilişsel Alan.....	28
1.4.14.2. Duyuşsal Alan.....	30
1.4.14.3. Psiko-Motor Alan.....	31
1.4.15. Hedeflerin Yazılması.....	32
1.5. EĞİTİM DURUMLARI.....	35
1.6. DEĞERLENDİRME.....	37
Araştırmanın Amacı.....	40
Problem Cümlesi.....	41
Alt Problemler.....	41
Araştırmanın Önemi.....	41
Sayıtlılar	42
Sınırlılıklar.....	43
Kısaltmalar.....	43

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMA VE KAYNAKLAR.....	44
------------------------------------	----

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	49
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	49
Verilerin Toplanması	49
Verilerin Çözümlemesi.....	50

BÖLÜM IV

1. BULGULAR VE YORUMLAR.....	51
1.1. TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN UZAK HEDEFİ.....	52

1.2. TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI VE TEMEL İLKELERİ	53
1.2.1. Genel Amaçlar	53
1.2.2. Özel Amaçlar	54
1.3. TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ	54
1.4. TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN GENEL HEDEFLERİNİN SINIFLAN DIRILMASI	60
1.4.1. Bilişsel Alanda Yer Alan Yeterlikler	60
1.4.2. Duyuşsal Alanda Yer Alan Özellikler	61
1.4.3. Psiko-motor Alanda Yer Alan Beceriler	61
1.5. TEMEL EĞİTİMİN (İLKOKUL VE ORTAOKUL) HEDEFLERİ	62
1.5.1. Bilişsel Yeterlikler	62
1.5.2. Duyuşsal Özellikler	64
1.5.3. Psiko-motor Beceriler	64
1.5.4. Milli Tarih Dersinin Programı	68
1.5.4.1. Bilişsel Yeterlikler	73
1.5.4.2. Duyuşsal Özellikler	74
1.5.5. Milli Coğrafya Programı	76
1.5.5.1. Genel Amaçlar	76
1.5.5.2. Bilişsel Yeterlikler	77
1.5.5.3. Duyuşsal Özellikler	78
1.5.6. Vatandaşlık Bilgileri Programı	78
1.5.6.1. Genel Amaçlar	78
1.5.6.2. Bilişsel Yeterlikler	82
1.5.6.3. Duyuşsal Özellikler	83
1.5.7. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürçülük Dersi Programı	84
1.5.7.1. Amaçlar ve Açıklamalar	84
1.5.7.2. Bilişsel Yeterlikler	87
1.5.7.3. Duyuşsal Özellikler	88
1.6. FELSEFİ AÇIDAN DEĞERLENDİRME	88

<i>1.6.1. Bilişsel Alanda Yer Alan Hedefler.....</i>	<i>88</i>
<i>1.6.2. Duyuşsal Alanda Yer Alan Hedefler.....</i>	<i>100</i>
<i>1.6.3. Psiko-Motor Alanda Yer Alan Hedefler.....</i>	<i>105</i>
<i>1.7. Hedeflerin Birbirine Hizmet Etme Durumları Açısından.....</i>	<i>106</i>
<i>1.8. Açıkta Kalan Özel Hedefler Açısından.....</i>	<i>108</i>
<i>1.8.6. Hedef İfadesi Açısından.....</i>	<i>109</i>

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	111
SONUÇLAR.....	111
ÖNERİLER.....	112
YENİ ARAŞTIRMALARLA İLGİLİ ÖNERİLER.....	113
KAYNAKÇA.....	114
EKLER.....	119

TABLÖLAR

Tablo 1. Hedeflerin Aşamalı Sınıflaması.....	28
Tablo 2. Bilişsel Alanın Aşamalı Olarak Kodlanması.....	29
Tablo 3. Duyuşsal Alanın Aşamalı Olarak Kodlanması.....	30
Tablo 4. Psiko-Motor Alanın Aşamalı Olarak Kodlanması.....	31
Şekil 1. Öğrencinin Çevresiyle Etkileşimi.....	36
Tablo 5. Milli Tarih Dersinin Özel Hedefleri ile Milli Eğitim ve Temel Eğitimin Bilişsel Alanda Yer Alan Genel Hedeflerinin Karşılaştırılması.....	93
Tablo 6. Milli Coğrafya Dersinin Özel Hedefleri ile Milli Eğitim ve Temel Eğitimin Bilişsel Alanda Yer Alan Genel Hedeflerinin Karşılaştırılması.....	95
Tablo 7. Vatandaşlık Bilgileri Dersinin Özel Hedefleri ile Milli Eğitim ve Temel Eğitimin Bilişsel Alanda Yer Alan Genel Hedeflerinin Karşılaştırılması.....	97
Tablo 8. T.C. İnk. Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Özel Hedefleri ile Milli Eğitim ve Temel Eğitimin Bilişsel Alanda Yer Alan Genel Hedeflerinin Karşılaştırılması.....	99
Tablo 9. Milli Tarih Dersinin Özel Hedefleri ile Milli Eğitim ve Temel Eğitimin Duyuşsal Alanda Yer Alan Genel Hedeflerinin Karşılaştırılması.....	101
Tablo 10. Milli Coğrafya Dersinin Özel Hedefleri ile Milli Eğitim ve Temel Eğitimin Duyuşsal Alanda Yer Alan Genel Hedeflerinin Karşılaştırılması.....	102
Tablo 11. Vatandaşlık Bilgileri Dersinin Özel Hedefleri ile Milli Eğitim ve Temel Eğitimin Duyuşsal Alanda Yer Alan Genel Hedeflerinin Karşılaştırılması.....	103
Tablo 12.T.C. İnk. Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Özel Hedefleri ile Milli Eğitim ve Temel Eğitimin Duyuşsal Alanda Yer Alan Genel Hedeflerinin Karşılaştırılması.....	104
Tablo 13.Ek 1. Bilişsel Alanda Yer Alan Özel ve Genel Hedeflerin Hedefler Silsilesine göre dağılımı	120
Tablo 14. Ek 2. Duyuşsal Alanda Yer Alan Özel ve Genel Hedeflerin Hedefler Silsilesine göre dağılımı	121

Tablo 15. Ek 3. Psiko-Motor Alanda Yer Alan Genel Hedeflerin Hedefler Silsilesine Göre Dağılımı.....	122
--	-----

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan bir toplum içerisine doğar. Biyolojik ve kültürel gelişmesini bu toplum içinde tamamlamaya çalışır. Biyolojik varlığını sürdürmede belli bir yaşa kadar kendisine bakabilecek birisinin ilgisine ihtiyaç duyar. Biyolojik gelişmesi gibi, kültürel gelişmesi için de bir başkasına ihtiyacı vardır. Her iki gereksinim de insanın başka insanlarla birlikte yaşamasını zorunlu hale getirir. Bu durumda insanın iki temel amacının olduğu söylenebilir. Birincisi kendi varlığını sürdürme uğraşısı, ikincisi ise içine doğduğu topluma uyum sağlayabilme. Aslında ikinci amacın da birinci amaca hizmet ettiği söylenebilir. Bazı toplumlarda , toplumun değerlerine uyum sağlayamayan kişilerin o toplum içinde biyolojik varlıklarını da sürdüremedikleri görülmektedir.

Bireylerin birlikte yaşama ihtiyaçları toplumu meydana getirmiştir. Bireyler gibi, toplumların da temel ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların başında aynı bireyde olduğu gibi, toplumun kendi varlığını sürdürmesi gelmektedir. Toplumun bunu gerçekleştirebilmesi bünyesinde yer alan bireylerin belli esaslar çerçevesinde bir arada yaşamayı benimsemelerine bağlıdır.

Toplumların bu bağlamdaki başarıları belirledikleri hedeflerin niteliklerine bağlıdır. Hedefler saptanırken toplumsal ihtiyaç dikkate alınır. Zira toplumlar bir değişim süreci yaşamaktadırlar. Bu değişimin hızı oranında toplumlar gelişmişliklerinin düzeyini belirleyebilmektedirler. Ancak bu değişim hızının belli göstergelere oturtulması gerekir. Bu göstergeler toplumun hedeflerini belirler. Hedefler, o toplumun

beklentilerini yansıtır. Bu beklentiler hem toplumun gelişimini, hem de isteklerini, varılması gerekenlerin sınırlarını da çizer. Bu çizilen sınırlarla kurumların fonksiyonları da tanımlanmış olur. Bu kurumların başında “eğitim” kurumu gelmektedir. Eğitim kurumu ile her toplum hem gününü yaşar, hem de geleceğine hazırlanır.

Bir toplumda eğitimin uzak hedefleri o toplumun eğitim felsefesini ve eğitimin genel hedeflerini de içerir. Bir toplumda geleceğe hazırlayıcı işlevi olan bir eğitim planlamasının yapılması zorunludur. Bu zorunlulukta uzak, genel ve özel hedefler arasındaki tutarlılık eğitimin verimli olup olmadığının kanıtı da sayılabilir.

Eğitimin verimli olması eğitim hedeflerinin istenen düzeyde gerçekleşmesine bağlıdır. Bu durum ilk önce hedeflerin açık-seçik ortaya konmasını, kabul görmüş esaslar çerçevesinde hazırlanmasını gerekli kılar. Sonra bu hedefleri gerçekleştirmek üzere yapılacak düzenlemeler gelir.

Hedefler eğitim sisteminin pusulası gibidirler. Toplumların eğitim programları, buna dayalı olarak öğretim programları, bu temel alınarak da ders programları eğitimin hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak hazırlanır. Eğitim programı “bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar” (Varış, 1994:18). Eğitim programları milli eğitimin amaçları ve bu amaçlara göre şekillenen okulun amaçlarına uygun olarak planlanır. Eğitim programlarının gerçekleşmesi için “belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına

dönük bir program olan” (Varış, 1994:18) öğretim programı hazırlanır. Öğretim programında yer alan özelliklerin öğrenci davranışlarına dönüştürülmesi beklenir. Öğrenme-öğretme etkinliklerinin hedefinin de bu olduğu söylenebilir. Bunu gerçekleştirmek için de “ders programı” hazırlanması esastır (Varış, 1994:18).

Türk toplumunun hızlı bir değişimi yaşadığı söylenebilir. Bu değişimin istenilen nitelikte olması toplumun temelini oluşturan kurumların sağlıklı işleyişine bağlıdır. Kurumların hazırlayıcı işlevinin toplumun beklentileriyle çelişmemesi gerekir. Ancak hızlı teknolojik gelişme yanında, tutumlar, alışkanlıklar güç değişmektedir. Aradaki açıklığın kapatılması işinin eğitim kurumunca sağlanması zorunludur. Yoksa kurumlar arası kopukluk, kendine ve topluma yabancı insanların yetişmesine neden olabilir.

Eğitim kurumunun bu işlevi yerine getirebilmesinin uzak, genel ve özel hedeflerinin arasındaki tutarlılığa bağlı olduğu söylenebilir. Buradaki tutarlılıkların anlaşılabilmesi için, hedeflerle ilgili kabul görmüş çalışmalara bakılabilir. Bu çalışmalardan elde edilen veriler, bir taraftan bu çalışmanın kuramsal çerçevesini oluştururken, diğer yandan da ölçüt olarak hizmet görebilirler. Bu amaçla, insan, eğitim ve eğitim hedefleri konuları üzerinde durulması yararlı olabilir.

1. 1. İNSAN VE KÜLTÜR

Toplumsal yapılar, toplumun gelişmişlik düzeyi yükseldikçe karmaşıklaşır. Buna bağlı olarak kültürel değerlerde de belirgin artışlar gözlenir. Bu artış, kültürel değerlerin yeni kuşaklara aktarılmasında önemli güçlükler neden olur. Artık yetişkinlerin yeni yetişmekte olanlara bu değerleri aktaramaz duruma geldikleri

söylenir. Bu durumda, eğitim bütün kurum ve kuruluşlarıyla ilkel toplumlarda yetişkinlerin kolayca gerçekleştirdiği kültürel değerleri aktarma görevini üstlenir.

Toplumsal ihtiyaçtan gücünü alan eğitim, kültürel değerleri aktarma işini “okul” diye isimlendirilen kurumlarda yapar. Ancak, kültürel değerlerdeki ve bilgi alanındaki devasa artış, eğitim sürecinin gelişmesi güzel yapılamayacağı gerçeğini ortaya çıkartır. O halde “ne yapılmalı?” sorusuna cevap aranmalıdır. Günümüzde toplumsal yaşamın vazgeçilmez kurumu olarak okul gündeme gelmektedir. Okul, “Toplumsal yaşamda planlı ve düzenli eğitimin gerçekleştirildiği yer olarak önem kazanmaktadır” (Bilen, 1996:1). Günümüzde okul, bir yandan kültürel mirası seçerek ve örgütleyerek yeni kuşaklara aktarırken, diğer yandan da ortaya çıkardığı “ yenilikler ve yaratıcı buluşlarla” kültürün gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

“ Yenilikler ve yaratıcı buluşlar” ancak gelişmiş toplumlarda kendilerine yer bulabilirler. Gelişmiş toplumlar ise nitelikli insan gücünün ürünüdürler. Nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi ve toplumun hizmetine sunulması eğitimin temel görevidir. Bu görev eğitime diğer toplumsal kurum ve sistemler arasında birinci dereceden bir güç sağlamaktadır. Zira toplumsal kurum ve sistemlerin tümünün sağlıklı işleyebilmesi insan unsuruyla yakından ilgilidir. Buradan hareketle denilebilir ki, “diğer toplumsal kurumların kalkınmadaki fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri, doğrudan doğruya eğitim kurumlarının işlevlerini etkilice gerçekleştirebilmelerine bağlıdır” (Bilen, 1996:2). Bu açıklamalar da gösteriyor ki eğitimin temel değişkeni insandır. Öyleyse

insanın doğru tanınması her türlü eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi açısından önemlidir.

İnsan, bio-kültürel ve sosyal varlıktır (Ertürk, 1994: 3). Tanımda da görüldüğü gibi insanın üç doğası vardır. Bunlardan birincisi insanın biyolojik boyutunu, ikincisi kültürel boyutunu, üçüncüsü de toplumsal boyutunu oluşturmaktadır.

İnsanın insan olarak varlığını sürdürebilmesi için biyolojik boyut temel değişken gibi görünmektedir. İnsan biyolojik olarak yok ise, onun için yapılacak eğitim düzenlemeleri bir anlam ifade etmez. Diğer iki boyut ancak insan var ise gerçekleşebilir. İnsanın varlığını sürdürebilmesi için doğa ile etkileşimini düzenlemesi de gerekmektedir. Bu etkileşimin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi için ortaya konan biçimler de insanın kültürel boyutunu oluşturmaktadır. İnsanın sosyal boyutuna gelince, bu boyut insanın başka insanlarla etkileşimesi sonucu başlayan bir süreçtir. İnsanın toplumsallaşabilmesi için bir başka insanla etkileşime girmesi zorunludur.

İnsanın gerek doğa ile, gerek birlikte yaşadığı diğer insanlarla ilişkisini belli esaslar çerçevesinde düzenlemesi gerekir. Bu ancak insanın yeterli donanımlara sahip olmasıyla başarılabilir. Anılan donanımların kazanılması ise eğitim yoluyla olabilir.

1.2.EĞİTİM VE TOPLUM

Eğitim kavramının farklı tanımları olmuştur. Bu farklılığı felsefi, eğitsel ve psikolojik ağırlıklı vermek olasıdır. Eğitimciler eğitimi kendi benimsedikleri ekollerin anlayışları çerçevesinde tanımlamaktadırlar.

Pragmatistler eğitimi “ insanda kendi yaşantılarıyla yapılan değişikliklerden başka bir şey değildir” biçiminde tanımlarlar (Alkan, 1983:19). Realistler “ eğitim bilgi kullanma sanatı ve bilim kazanma işidir” diyorlar (Wild, 1955 : Akt. Alkan, 1983:21). İdealistlere göre eğitim “insanın entellektüel, duygusal ve yargısal çevresinde gördüğü biçimde fiziki ve zihni yönden gelişmiş, serbest ve bilinçli insan oğlunun üstün biçimde Allah’a uyarlanmasında doğa üstü nitelikte bir süreçtir “ (Herman, H. Henry, 1963 : 159; Akt. Alkan, 1983:23). Varoluşçulara göre ise “ eğitim esas olarak insan zekasının geliştirilmesi ile ilgilidir (Alkan, 1983: 25).

Eğitimin tanımı farklı felsefi görüşlere göre değişik olsa da, eğitimcilerin nerdeyse tamamı eğitimin kişide istendik davranış değişikliği oluşturma süreci olduğu düşüncesi üzerinde birleşmiş gibi görünüyor.

Tyler eğitimi “ bireyde istendik davranış değişikliği oluşturu nitelikteki sistemli bir süreçtir” biçiminde tanımlamaktadır (Tyler, 1963:4; Akt. Tekin, 1979:2). Taba ve Bloom’a göre ise “ eğitim, öğrencileri değiştiren, onların davranışlarında değişiklik yaratan bir süreçtir” (Taba, 1971: 194 ; Bloom, 1956:8; Akt. Tekin, 1979:2). “ İnsanların, kendi öğrendiklerini başkalarına da öğretme çabasına girişmeleri” (Çilenti, 1988:4) sonucu ortaya çıkan eğitim, Ertürk’ün ifadesiyle “ bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir” (Ertürk, 1994:12). Tanımlardan hareketle eğitimin temel değişkeninin insan olduğu söylenebilir. Eğitim amaçlı tüm etkinlikler insanın davranışlarını istendik biçimde değiştirmek üzere düzenlenir. İnsanın davranış

değiştirmesi, mevcut özelliklerinden farklı olarak yeni özellikler kazanmasıyla gerçekleşir. Böyle bir davranış değişikliği ancak öğrenme sayesinde olabilir. Eğer insanda davranış değişikliği gözleniyorsa, bu onun bir şeyler öğrendiğinin göstergesi kabul edilebilir. O halde “öğrenme nedir?” sorusunun cevabı aranmalıdır.

1.3.ÖĞRENME VE İNSAN

Öğrenme davranışlarda meydana gelen değişmedir. Bu yönüyle eğitimle sıkı bir anlam ilişkisi vardır. Örneğin, Ertürk öğrenmeyi “ yaşantı ürünü ve nispeten kalıcı izli bir davranış değişmesi” (Ertürk, 1994:78) olarak tanımlamaktadır. Genel kabul gören bir başka tanım ise “ öğrenme tecrübelerle dayanan göreceli olarak sürekli davranış değişikliğidir” biçimindedir (Skowronek, 1991:183; Bourne ve Ekstrand, 1992:131; Schröder,1992:213; Akt. Ültanır, 1995:7).

Tanımlardan anlaşıldığı kadarıyla öğrenmede temel değişken davranış değişikliğidir. Ancak her davranış değişmesi bir öğrenme değildir. Ertürk, bununla ilgili olarak şunları söylemektedir: “ Belli bir bireyin davranışında, doğal büyüme sonucu veya hastalık, ilaç, yorgunluk, uykusuzluk, alkol vs. etkisi altındaki değişmelerde olduğu gibi organizmanın geçici halleri gereği, ya da doğuştan gelme tepki yönelimleri ile açıklanabilir nitelikte değişiklikler görülebilir” (Ertürk, 1994:78).

İnsan dünyaya gelişinden itibaren varlığını sürdürebilmek için bir çok davranış kazanır. Refleks hareketler hariç, insan davranışının nerdeyse tümünün öğrenilmiş davranışlar olduğu gözlenmektedir. Bu durumda, insanın yaşamı boyunca edindiği davranışların birer öğrenme ürünü oldukları söylenebilir.

Bio-kültürel ve sosyal bir varlık olan insan, içinde bulunduğu kültürel ve toplumsal ortamla sürekli etkileşim halindedir. Birey bu etkileşimle varlığını sürdürebilmeye yardım eden yeni yeni davranışlar edinir. Bu duruma birey açısından “sosyalleşme” veya “kültürlenme” denir. Birey bu toplumsal ortam içerisinde öğrenme veya öğretme sürecini sürekli yaşayarak varlığını sürdürür.

Bu bağlamda düşünüldüğünde, öğrenme okulla sınırlı olmayan değişik ortamlarda gerçekleşir. Okul dışında ve öğretmen olmadan da çok sayıda öğrenme gerçekleşebilir. Okul dışındaki bu öğrenmeye doğal öğrenme denebilir. Doğal öğrenme “ bir öğrencinin kendi içinden gelen motivasyonla yaptığı, yabancı bir dürtü olmaksızın öğrenilecek bir unsurla uğraştığı ve kendisi ile ilgili engellerin aşılması gerektiği anlarda kendiliğinden bir üçüncü kişinin yardımını aradığı bir öğrenme türüdür” (Geissler, 1980:95; Akt.;Ültanır,1995:10). Ancak okul olmadan, öğretmen olmadan istenilen davranışları kazandırmak mümkün olmayabilir. Çünkü okulda öğrenme, “genelde güncel ve doğal durumlarda kendini gösteren bir öğrenme türü olmayıp, derslerde oluşturulan bir öğrenme türüdür” (Ültanır,1995:10). Bu durum gösteriyor ki, bireyde istenilen yönde davranış değişikliği oluşturabilmek için okul ve öğretmen kaçınılmaz iki temel öge olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ise eğitim programının hazırlanmasını gerektirir.

Bir eğitim programı hedefler, öğrenme yaşantıları ve değerlendirme gibi temel öğelerden oluşur (Ertürk,1994: 95-96). Bir programın gerçekleşebilmesi için program hedeflerinin, bu hedeflerin gerçekleşmesini sağlayacak öğrenme yaşantılarının ve ne

kadar öğrenildiğini anlayabilmek için de değerlendirme öğeleri açık-seçik belirlenmelidir. Bir öğretim programının şekillenmesi hedeflerin saptanmasıyla başlamaktadır. O halde hedef kavramını açık-seçik ortaya koymak yararlı olabilir.

1.4. EĞİTİM HEDEFLERİ

Bir toplumun gelişmişliği yetiştirdiği insanların nitelikleriyle yakından ilişkilidir. İnsanın istenen niteliklerle yetiştirilmesi ise eğitimin temel işlevidir. Bir toplum kendi beklentilerini gerçekleştirebilecek nitelikte bireyler yetiştirmek için uğraşır. Toplum açısından hedef, yetiştirmek istediği insanlar için belirlediği özellikler olarak tanımlanabilir. Eğiticiler, hedefi “bireyde bulunması istenen ve eğitim yoluyla kazandırılabilir özellikler” olarak tanımlamaktadırlar (Ertürk, 1994:25; Bilen,1996:3; Sönmez, 1994:15).

Bir toplumun eğitim hedefleri üç aşamada incelenmektedir (Ertürk, 1994:14-15; Varış, 1994: 172). Bunlar uzak hedefler, genel hedefler ve özel hedefler. Genelden özele, soyuttan somuta doğru sıralanan hedeflerin aralarında tutarlı bir ilişkinin bulunması beklenir. Bu bakımdan, uzak hedeflerle genel hedefler; genel hedeflerle de özel hedefler arasında tutarlılık bulunmalıdır. Ancak bu şekilde toplumun eğitim sisteminden beklediği insan gücü yetişebilir. Bu durumda hedefler silsilesinin en başında yer alan uzak hedeften başlamak üzere, genel ve özel hedefler ayrı ayrı incelenmelidir.

1.4.1. Uzak Hedefler

Bir program geliştirme uzmanı için bir pusula görevi gören uzak hedefle ilgili olarak eğitimciler birbirine benzer ifadeler kullanmaktadırlar.

Uzak hedefle ilgili olarak David Pratt “ bir program uygulayıcısı veya planlayıcısı için temel bir yönelme oluşturma” biçiminde bir görüş ileri sürmektedir. Komisar ve McClellan bu kavramı “ davranış veya gelecekteki bazı ürünler için bazı özel eylemleri düzenlemede yön gösterici ve şekillendirici genel ifadeler” olarak tanımlamaktadır (Hunkins ve Ornstein, 1988:145).

“ Bir ulusal eğitim sisteminin hedefi en genel seviyede, bu eğitim sisteminin ürünü olarak yetişmesi istenen “ideal insan”ın nitelikleri olabilir. Ya da bu amaçla, söz konusu eğitim sisteminin topluma kazandırılması istenen nitelikler sayılabilir” diyen Özçelik, eğitimin uzak hedefini istendik insan nitelikleri olarak düşünmektedir (Özçelik, 1992:9). Uzak hedeflerin bir toplumun politik felsefesini yansıttığını; işlevinin yön göstermek, yani eğitim hizmetlerinin ne yönde işe koşulacağına işaret etmek olduğunu belirten Ertürk, uzak hedefi şöyle örneklendirmektedir:

“...bir politik felsefe, refah devleti; cihangir devlet; nurlu ufuklar; sınıfsız toplum; ya da özgürlük, bağımsızlık, adalet ve refah değişkenleri arasındaki dengeye dayalı bir demokratik düzen gibi ideallerden birine dönük olabilir. O zaman politik felsefemizin dönük olduğu ideale uygun bir toplumun muhtaç olduğu ve öyle bir düzende en dengeli yaşamı sürdürebilecek olan insan, eğitimimizin uzak hedefi olarak gösterilebilir “ (Ertürk, 1994:14).

Uzak hedeflerin eğitime rehberlik etmede önemli işlevinin olduğu ancak doğrudan gözlenip değerlendirilemediği görülmektedir. Uzak hedefler yönlendirici bir

özelliğe sahip olduklarından eğitimde son noktaları işaret ederler, fakat onların kesin açıklamalarını yapmazlar. Bu nedenle uzak hedefler, hedefler silsilesinin soyut ve genel kısmını oluştururlar. Somut bir şekilde ifade edilmezler. Hedeflerin söylem (teorik) boyutunda yer alan uzak hedefler, biraz daha ayrıntılı şekilde ifade edilirlerse bu defa genel hedefler gündeme gelir.

1.4.2. Genel Hedefler

Uzak hedeflerin biraz daha açıklığa kavuşmuş, bir başka ifadeyle yorumlanmış hali olan genel hedefler uzak hedeflere göre daha somut bir dille ifade edilirler. Uzak hedeflerle, genel hedefler arasındaki fark eğitimciler tarafından şöyle belirtiliyor:

“ Genel hedeflerin uzak hedeften farkı, uzak hedef ifadelerinin açık olmamasıdır. Genel hedefler daha özel yazılmışlardır. Hedefler, belli amaçları başarmak açısından kılavuzluk görevi görürler. Genel hedefler, çeşitli uzak hedeflerden çıkarılırlar” (Hunkins ve Ornstein, 1988: 149).

Uygulama ile hedef arasında uyum açısından herhangi bir güçlüğü oluşmaması için uzak hedefin kapsamının daha ayrıntılı bir biçimde ifade edilmesi gerektiğini belirten Özçelik,” bu amaçla yapılan bir çalışma ile uzak hedef, kapsadığı insan nitelikleri açısından biraz daha ayrıntılandırıldığında elde edilen hedeflere eğitimin genel hedefleri denir” demektedir.

Ertürk, genel hedefleri işlevleri açısından inceleyerek; (1) eğitimin genel hedefleri (2) okulun genel hedefleri olmak üzere iki düzeyde ele almaktadır. Ertürk’e göre, eğitimin genel hedefleri uzak hedeflerin bir bakıma yorumu hatta dökümü gibi

anlaşılabilir. Bu yorumlama ya da dökümler işi yapılırken, şüphesiz, şimdiki ülke şartları ile varılmak istenen şartlar arasındaki fark ve bu farkı giderici gelişmelerin yetiştirilecek insanın özellikleri bakımından doğurguları göz önünde tutularak yapılmak gerekir. Okulun genel hedefleri ise belli bir okuldaki yetiştirici faaliyet alanlarının neler olacağını tayinde işe yarar (Ertürk, 1994 :14-15).

Uzak hedef, buna dayalı olarak genel hedef belirlenmekle hedeflerle ilgili işlemler tamamlanmış olmuyor. Bunların gerçekleştirilmesi için bunlara dayalı özel hedeflerin belirlenmesine ihtiyaç duyulur.

1.4.3. Özel Hedefler

Hedefler silsilesinin işleyen ucunu oluşturan özel hedefler, “bir disiplin ya da çalışma alanında öğrenciye kazandırılması uygun bulunan bilgi, beceri,yetenek. ilgi, tutum ve alışkanlıklar gibi özelliklerdir” (Bilen,1996:4). Anılan hedefler, “bir disiplin ya da çalışma alanı için hazırlanır (Ertürk, 1994: 15). Anılan eğitimcilerin özel hedeflerle ilgili açıklamalarında da görüldüğü gibi özel hedefler, hedefler silsilesinin işleyen ucunu oluşturmaktadır. Bu nedenle özel hedeflere “ hedef demenin son derece yerinde olacağı” söylenebilir (Ertürk, 1994:15). Özel hedeflerde de iki tür vardır: (1) Davranışsal hedefler, (2) davranışsal olmayan hedefler.

Davranışsal hedefler, “ bir özel amaca (hedefe) ulaşıldığında kazanılmış olacak davranışlar” (Çilenti;1988:16) biçiminde tanımlanabilir. Hedeflerin anlam kazanması, davranış olarak ifade edilmesine bağlıdır. Hedefin iş ve hareket gösterir biçimde ifade edilmesi, hedeflerle sınıf içi etkinliklerini ilişkilendirir. Öğretmen-öğrenci ilişkisi

başarıyla yürütölür ve öğrenci daha kolay öğrenerek zaman ve enerjiden ekonomi sağlanır ve yapılan planlar gerçekteşir (Bilen, 1996:4).

Davranışsal olmayan hedeflerin savunucuları, eğitimcilerin eğitim ürünlerinin bir çok göstergeleri olduğunun farkına varmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Onlara göre, davranışsal hedefler, eğer bir davranış kazanılmış ise, eğitim ürünlerinde hesaba katılmalıdır.

Michael Polany'e göre bir bilgiye sahip olma, özellik gösterici veya eylemsel olmayabilir. Buna, "sözsüz bilme" denir. Sözsüz bilme, kişilerin ayrıntılı olarak betimlemeden bir topluluktaki alışılmış bir görünümünü seçebilmektir.

Davranışsal hedef savunucuları ise, programcılarının davranışsal tanımlarının geniş bir listesini ortaya koymaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu davranışların tanımları, kazanılan öğrenme ürünlerini tanımlamada yol gösterici olacaktır.

Davranışsal olmayan hedeflerin savunucularına göre; bütün eğitim hedefleri açık bir şekilde ifade edilmelidir ki öğrenciler öğreneceklerini önceden tahmin edebilsinler (Hunkins ve Ornstein, 1988: 151-152). Bütün bunlar hedefler olmadan herhangi bir planlamanın yapılamayacağını gösteriyor.

1.4.4. Hedeflerin Gerekliği

Yapılan bir iş sonunda bir verim elde edilebilmelidir. Yine yapılan bir işin anlamı olmalıdır. Bunların olabilmesi için yapılacak işten beklenenler açıkça ortaya konmalıdır. Bunlar gerçekteşmeden, beklentilere nasıl ulaşılacağı belirlenemez. Yine

beklentilere ne kadar ulaşıldığını saptamak da kolay olmaz. Ertürk bu konuyu bir fabrika örneği ile somutlaştırmaktadır:

“ Her hangi bir fabrika kurmadan önce ne imal edeceğimize karar vermek zorundayız. Sonra da imal edeceğimiz ürünün özelliklerini belirleriz. Bu iki adımı atmadan bir fabrika kurmak söz konusu olamaz. İşte planlı eğitim faaliyetlerine girerken de ilk iş olarak imal edeceğimiz insanın ne olacağını bilmek ve hangi özelliklerle donanık olacağını iyice kararlaştırmak zorundayız” (Ertürk, 1994:26).

Bu görüşe karşı çıkanlar ise şunları söylüyorlar: Yapılacak değişimler önceden çok belirgin bir şekilde ifade edilemez. Bu iş sezgiye dayalı olursa daha iyi olur Robert Stake gibi düşünürler de davranış belirtmenin çoğu zaman gayet elverişsiz olduğunu, hedeflerin yerine göre eğitim yapılırken de kararlaştırılabileceğini ileri sürüyorlar (Ertürk, 1994:26).

1.4.5. Hedeflerin Saptanması

Eğitimin hedefleri geliş güzel saptanmamaktadır. Bu saptama işinin belli esaslar çerçevesinde olması gerekmektedir. Bunun için toplum, birey ve konu alanı toplumsal ve bireysel ihtiyaçlar açısından incelenir. Elde edilen veriler ışığında önce aday hedefler belirlenir. Sonra, bu aday hedefler; eğitim psikolojisi, eğitim felsefesi, eğitim sosyolojisi ve eğitim ekonomisi süzgeçlerinin her birinden ayrı ayrı geçirilirler. Böylece kullanılabilir eğitim hedefleri elde edilmiş olur. Hedeflerin saptanmasında eğitimcilerin değişik görüşleri bulunmaktadır

Erden, özel hedeflerin, öğrenci özellikleriyle konu alanı özelliklerine göre genel hedefler doğrultusunda saptandığını belirtmektedir (Erden, 1995:8). Bununla ilgili olarak Varış'ın görüşleri şöyle sıralanıyor:

Amaçlar, toplum şartlarına ve ihtiyaçlarına cevap vermelidir.

İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılayacak yönde olmalıdır.

Demokratik ideallere uymalıdır.

Kendi içinde çelişki halinde bulunmamalıdır.

İstenen davranış değişikliğini açıklayan bir yönde dile getirilmelidir
(Stanly,1957:108; Akt., Varış, 1994:135).

Amaçlar gerçekleşebilecek nitelikte olmalıdır(ASCD,1963; Akt.,Varış,1994:135)

Brubacher, özel hedeflerin saptanmasında dayanan esaslardan şunları saymaktadır:

Toplumsal kurumların tarihi analizi

Çağdaş hayatın bilimsel analizi

Çocukların faaliyetleri ile yetişkinlerinkinin karşılaştırılması

Okul mezunlarının girecekleri alanlarda iş analizi

İnsanın mahiyetinin psikolojik incelenmesi

Yedici bir otoritenin tavsiyeleri

Uzmanlar kanısı

Ve nihayet bir eğitim felsefesinin doğurguları (Brubacher, 1962: 112; Akt.
Ertürk, 1994:26).

Hedeflerin belirlenmesinde bu maddelerin yeterli olamayacağı Ertürk tarafından tartışılarak ortaya konmuştur. Ertürk,, hedeflerin belirlenmesinde bir iki kaynağa saplanıp kalmanın doğru olmadığını, bu iş için bir çok esaslardan yararlanmak

zorunluğu bulunduğunu (Ertürk, 1994:27-28) söyleyerek, belli başlı kaynaklar ve yollar konusunda şöyle diyor:

Toplumun, bireyin ve konu-alanının mahiyetini belirten bilgi ve kanıtlar
Belirginleştirilmiş bir eğitim felsefesiyle eğitim psikolojisi ve eğitim ekonomisi
Sözü edilen bilgi ve kanıtları elde etme ve yorumlamada, bir eğitim felsefesini formüle etmede ve kendilerini eğitim psikolojisi ve ekonomisine aşına kılmada uzman yardımı
Grupça ortaya konacak ürünün, grup üyelerinin mevcut görüşlerinin bir mihaniki toplamından veya yeniden örgütlenmiş halinden öte geçebilmesini sağlayacak kadar grup üyeleri arasında sürekli bir veri ve kanıt paylaşması ile görüş ve fikir alış verişi (Ertürk,1994:31).

Bu tespitlerde de görüldüğu gibi, hedeflerin belirlenmesinde yalnızca hedef kaynakları olan toplum, konu-alanı ve bireyin incelenmesi yeterli olmamaktadır. Anılan bu kaynaklardan elde edilen hedef verileri ve bu verilerden hareketle oluşturulan hedefler yalnızca aday hedefler olmaktadırlar. Bu nedenle bunların da ayrıca ayrı ayrı eğitim felsefesi, eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi ve eğitim ekonomisi süzgeçlerinden geçirilmesi gerekmektedir.

1.4.6. Toplum ve Hedefler

Toplum insanın var olma alanıdır. Eğer birey toplum dışına çıkarılırsa, bu durumda eğitimin bir anlamı olmaz. Eğitimin bir işlevi de bireyi içinde bulunduğu toplumla uyumlu hale getirerek yaşamını kolaylaştırmaktır. Bu bağlamda, toplumun bireyden bekientileri, bireyin de toplumdan bekientileri olduğu söylenebılır. O halde, toplum hakkında bazı soruların karşılıkları aranabilir.

Toplumun ihtiyaçları nelerdir? Toplumun, faydalanma gücüne sahip bireylere bahşettiği fırsatlar nelerdir? Toplum hayatında bireyin göğüsleyeceği ne gibi meydan

okuyucu durumlar ve hareketler mevcuttur? Toplumda bireyler için ne gibi gizil imkan ve fırsatlar vardır (Ertürk, 1994:33).

Bu sorular ve bunlara bağlı alt sorular çerçevesinde toplum çalışılarak aday hedefler belirlenir. Hedefler belirlenirken izlenen yöntemin ülkenin politik felsefesine uygun olmasına dikkat edilir. Ayrıca ülkenin benimsediği ekonomik model de gözönünde bulundurulur. Bu durumlar dikkate alınmadan belirlenen hedefler, ülkenin kalkınma ihtiyacına cevap veremeyebilir. Bir ülkenin kalkınma ihtiyacı, mevcut durum ile ulaşmak istenen durum arasındaki farka denmektedir. Burada yapılacak çalışmalarda, bilimsel anlayış ve yöntemin izlenmesi beklenir.

1.4.7. Konu-alanı ve Hedefler

Bireyi toplum içinde daha etkili ve verimli kılabilecek disiplinler konu-alanı olarak düşünülebilir. Bu disiplinler, toplumun ihtiyaçlarına göre biçimlenirler. İnsanlık bilim ve teknolojide sürekli yeni ürünler ortaya koymaktadır. Bunlar her bakımdan insan hayatını kolaylaştırmaktadır. Örneğin bir bilgisayar yardımıyla dünyanın herhangi bir yerinde bulunan bilgiye erişilebiliyor. Hedefler belirlenirken bunların dikkate alınması beklenir. Belli bir konu alanı kendisiyle etkileşime girecek her birey için farklı katkılar getirmektedir. Bu katkı iki grupta düşünülebilir. Bu durumu Ertürk şöyle açıklamaktadır:

“ Belli bir konu-alanının çalışılmasıyla edinilecek davranış örüntülerinden bir kısmı, aynı alanda uzmanlaşacak kişilerin ilerdeki çalışmalarına temel teşkil edecek nitelikte olabilir. Yani mesela, matematik dersi, ilerde matematikçi olacaklar için önemli davranışlar kazandırabilir. Fakat bunun yanı sıra belli bir konu alanının çalışılmasının o alanda uzmanlaşmayacaklara sağlayacağı faydalar da vardır. Öyleyse, konu-alanlarının eğitim bakımından doğurguları, yani öğrenci davranışında meydana getireceği

değişmeler düşünülürken; hem alanın kendisiyle yakından ilgili davranış örüntüleri, hem de eğitimin daha geniş hedeflerine doğru yeden davranış örüntüleri hesaba katılmalıdır” (Ertürk,1994:36-37).

Hedefler, konu-alanı ile ilgili en önemli davranışları kapsamalıdır. Konu-alanında değişmeye karşı dayanıklı kısımlara öncelik verilmeli. Bunu gerçekleştirebilmek için konu-alanının özellikleri dikkate alınmalı.

1.4. 8. Birey ve Hedefler

Bir toplumsal kurum olan eğitimin varlık nedeni bireydir. Eğitimde gerçekleştirilen tüm etkinliklerin temel amacı, bireyin davranışlarını istendik yönde değiştirmektir. Bu nedenle hedeflerin belirlenmesinde temel kaynaklardan biri olan bireyin incelenmesi zorunlu görünmektedir. Bu inceleme sonucu ortaya çıkan veriler ışığında hedefler hazırlanabilir.

Birey iki açıdan incelenmelidir: (1) Dengeli yaşama sürecine ilişkin ihtiyaçlar (2) Eğitim ihtiyaçları. İhtiyaç kelimesi; birinci anlamda bireydeki belli bir gerilim hali ile denge arasındaki farktır. İkinci anlamda ise, bireyin mevcut davranışları ile istendik davranışlar arasındaki fark (Ertürk, 1994:39).

Bireyin yaşama sürecine ilişkin ihtiyaçları değişik yazarlarca değişik biçimlerde sıralanmıştır. Ancak yaygın kabul görmüş aşamalı sıralama biçimi Maslow’a aittir. Bu yazara göre anılan ihtiyaçlar temelden başlayarak şöyle sıralanmaktadır:

Fizyolojik ihtiyaçlar,

Güven ihtiyaçları,

Sevgi ve benimsenme ihtiyaçları,

İtibar görme ihtiyaçları,
Kendini gerçekleştirme ihtiyaçları,
Bilme ve anlama isteği,
Estetik ihtiyaçlar (Akt. Ertürk, 1994:39).

Hedefler tespit edilirken bireyin bu ihtiyaçlarını, yaşadığı toplumsal ortamda nasıl giderebileceği üzerinde durulmalıdır. Toplumsal gerçek dikkate alınarak bireyin ihtiyaçlarına yönelik hedefler tespit edilirse, bireyin yaşamını mutlu bir şekilde sürdürmesi beklenir.

Bireylerin eğitim ihtiyaçlarını ortaya çıkarmak için mevcut davranışlarının ve istedik davranışların açık-seçik ortaya konması gerekir. Mevcut davranışları belirlemek için, gözlem, görüşme, anket ve test gibi teşhis tekniklerinden yararlanılabilir. Ayrıca öğrencilerin kişisel dosyaları da bu konuda yardımcı olabilir. İstetik davranışların belirlenmesinde ise, uzmanların ve insani bilimlere ait disiplinlerin yardımlarına ihtiyaç vardır. Birey bu çerçevede çalışıldıktan sonra elde edilen veriler ışığında ona kazandırılacak hedef davranışlar hazırlanabilir.

1.4.9. Hedef Süzgeçleri

Toplum, konu-alanı ve bireyin incelenmesiyle elde edilen veriler ışığında hazırlanan hedeflere aday hedefler denmekteydi. Bunların eğitimin hizmetine girebilmeleri için, hedef süzgeçleri olarak bilinen eğitim felsefesi, eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi ve eğitim ekonomisi süzgeçlerinden geçirilmeleri gerekiyor.

1.4.9.1. Eğitim Felsefesi ve Hedefler

“Felsefe, tümüyle temellendirmeğe dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak ele alınabilir” (Sönmez, 1994:19). Eğitim ise bireyde istendik davranış meydana getirme süreci olarak düşünülebilir. Gerçeğin dışında bir istendik davranış ortaya koymak henüz mümkün görünmüyor. Anılan davranış felsefi nitelik arz eden bir veya bir kaç sayılıya dayanmak durumundadır. Buradaki sayılı veya sayılılar genel hedeflerin dayandırıldığı felsefi anlayıştan, onun da uzak hedefin dayandığı politik felsefeden farklı olması düşünülemez. Aksi halde hedefler silsilesi arasında tutarsızlıklar oluşabilir.

“Temele alınan felsefeye göre saptanan hedefler, yine aynı felsefenin savunduğu mantığa göre iç ve dış tutarlılık açısından denetlenebilir. Birbirine ters düşen hedefler saptanıp elenebilir. Ayrıca iç ve dış tutarlılığı olan hedef takımlarına yeni hedefler eklenmek istenince, mantıktan yararlanarak bu iş yapılabilir” (Sönmez, 1994:20).

Hedeflerin eğitim felsefesi süzgecinden geçirilmesiyle onların saptanmasıyla ilgili işlemler tamamlanmış olmuyor. Bu hedeflerin eğitim yoluyla öğrenciye kazandırılıp kazandırılmayacağını anlamak için eğitim psikolojisi süzgecinden de geçirilmeleri gerekmektedir.

1.4.9.2. Eğitim Psikolojisi ve Hedefler

Eğitim felsefesi süzgecinden geçtikten sonra geriye kalan aday-hedefler bir de eğitim psikolojisi süzgecinden geçirilirler. Bu aşamada, anılan hedeflerin eğitim yoluyla öğrenciye kazandırılabilir olup olmadığına bakılır. Eğitim psikolojisi, eğer hedef

kazandırılabilir nitelikte ise, bunun nasıl ve ne yolla gerçekleştirileceği konusunda katkı sağlar.

Ertürk, aday-hedeflerin “eğitimle oluşturulabilirlik, kaynaşıklık, dayanıklılık ve işgörürlük, ulaşılabilirlik, kullanılabilirlik” (Ertürk, 1994:46) gibi beş esas göz önünde tutularak eğitim psikolojisi süzgecinden geçirilebileceğini belirtmektedir. Belirtilen esaslardan hareketle incelenen aday-hedeflerden geriye kalanlar bir başka süzgeç olan eğitim sosyolojisi süzgecinden geçirilmek üzere hazır hale gelirler.

1.4.9.3. Eğitim Sosyolojisi ve Hedefler

Toplumsal gerçeklik ülkenin değişik coğrafi bölgelerine göre değişebilmektedir. Buna bağlı olarak da bireyin ya da oralarda yaşayan halkın eğitim ihtiyaçları da genel ihtiyaçların yanında farklılık gösterebilir. Bu nedenle “ ülkenin genel toplumsal gerçeğine göre saptanan aday-hedefler, her bölgenin, kentin, kasabanın, köyün özelliklerine göre gözden geçirilmeli ve ona göre yeniden belirlenmelidir” (Sönmez, 1994:20-21).

Eğitim sosyolojisi süzgecinden geçtikten sonra geriye kalan hedefler, bir de eğitim ekonomisi açısından değerlendirilmek durumundadır.

1.4.9.4. Eğitim Ekonomisi ve Hedefler

Hedeflerin belli şartlar yerine gelmeden gerçekleşme imkanları yoktur. Bu şartların oluşturulması için de belli oranda yatırım yapmak zorunludur. Ancak yatırım yapılırken kaldırıcı dengesinin dikkate alınması gerekmektedir. Yani kaldırıcının bir

tarafına hedeflerin öğrenciye kazandırılmasıyla elde edilmesi beklenen getiriler, diğer tarafına da bu getiriler için yapılacak yatırım tutarı bulunduğu oluşan denge tatmin edici olmalıdır.

Bir ülkenin kalkınması için gerekli olan temel unsur insan gücüdür. Bu güç eğitimsiz elde edilememektedir. Eğitimin gerçekleşebilmesi için yatırım yapmak kaçınılmazdır. Ancak yatırımın gelişi güzel olması düşünülemez. Bunun için de şu hususlara dikkat edilmesi yararlı olabilir:

-Toplumun gelişimi bakımından öncelik taşıyan insangücü ihtiyaçları ile söz konusu insangücünü yetiştirmek için gerekli yatırımların karşılaştırılmalı bir şekilde belirtilmesi:

-Mevcut eğitim imkanlarının istendik eğitim hizmetlerinin yerine getirilmesi için gerekli imkanlara yaklaştırılması, yani mevcut imkanların genişletilmesi sorununun mevcut ekonomik denge içinde incelenmesi ve kalkınmaya katkılarının gösterilmesi:

-İstendik davranışların kazandırılması için gerekli yatırımlar masrafı ile o davranışların sağlayacağı faydanın karşılaştırılmalı bir biçimde incelenmesi (Ertürk, 1994:51-52).

Aday hedefler bu dört süzgeçten ayrı ayrı geçirildikten sonra eğitimin hedefleri olarak işe koşulabilirler. Ancak anılan hedefler bu süzgeçlerden birinden geçirilirken diğer süzgeçlerle etkileşim halinde olmak durumundadırlar. Aksi halde, en sonda elde edilen hedefler takımında tutarsızlıklar olabilir. Bu nedenle eğitim hedefleri belli ilkeler dikkate alınarak oluşturulabilir.

1.4.10. Eğitim Hedeflerini Oluşturma İlkeleri

Eğitim hedefleri oluşturulurken, hedeflerin beklendik ürünlerin niteliklerini açıkça ortaya koymasına dikkat edilir. Başarısı yargılanacak özel bir programın gerçekleşmesi, hedefler üzerinde yoğunlaşmayla mümkün olabilir. Bu nedenle

eğitmciler, eğitim hedefleri oluştururken “birleştirme, değer, ifade etme, uygunluk, mantıksal gruplama ve periyodik düzenleme” gibi esaslara uymak durumundadırlar (Ornstein ve Hunkins, 1988:153-154).

Birleştirme: Özel hedefler, uzak hedefler ve genel hedeflerle ilişkili olup, onlardan hareketle oluşturulurlar. Bununla birlikte, birçok program kılavuzu genel hedeflerle ilgili olmayan özel hedefleri de içerir. Örneğin bazı bilimsel içerikleri “anlama” biçimindeki bir özel hedef, öğrenciler bilimsel anlayışı ortaya koymada bilimsel süreçten yararlanabilirler biçiminde ifade edilen genel hedefle aynı sırada değildir.

Değer: Sık sık eğitim hedeflerinin sahip olduğu değer tartışılabilir. Bir çok okul, matematik ve beceri alanında, hedefleri ayrıntılı olarak açıklamışlar ve gereğinden fazla vurgulamışlardır. Oysa sosyal çalışma alanlarında anlamsız hedef ifadeleri görürüz. “Öğrenci yaz mevsiminde Erciyes dağının tepesinde kar olduğunu bilir” ifadesi gibi. Bilgiyi bilmede hedef gerekli midir? Bu hedef bir değere sahip midir? Değer, bugün ve gelecekte bir hedefe ulaşıp ulaşılmadığı ile ilgilidir. Aslında konu bilgisini, sürekli değişen bilgi temelimiz nedeni ile değiştirmeye, günün ihtiyaçlarına uygun hale getirmeye veya çıkartıp atmaya ihtiyaç vardır.

İfade Etme: Özel hedefler, eğer onları program kılavuzları olarak kullanan kişiler bu hedeflerden bunları yazanlarla aynı sonuçları çıkarabiliyorlarsa yararlı olur. Hedef ifadelerinde gereğinden fazla sözcük bulunmazsa, hedef ifadeleri kısa ve sade olursa kolay anlaşılırlar ve bu hedefler farklı anlamalara neden olmazlar. Bazı hedefler, genel

konulu veya aşamalı hedefler olarak yazılırlar; bazıları ünite, bazıları da ders hedefleri olarak yazılırlar. Bu nedenle, ders hedefleri istendik çıktıları gösterecek biçimde ifade edilirler. Hedefler performansla ilgili ölçüt ifadelerini içermelidirler.

Uygunluk: Bütün hedeflere, bütün öğrenciler tarafından ulaşılamayabilir. Programı hazırlayanlar şu soruları sormalıdır: Öğrencilerin ihtiyaçları nelerdir? Hangi öğrenme çıktılarını gerçekleştirmeye ihtiyaçları var? Uygunluğu belirlemek için, eğitimciler öğrencileri dikkate almalıdırlar. Bazı hedefler öğrencinin ilgi ve ihtiyacını karşılamadığından uygun olmayabilir. Bazı hedefler de öğrencilerin her zaman eriştikleri çıktıların listesi olabilir.

Mantıksal Gruplama: Öğretim ünitesine ve değerlendirmeye karar verdikten sonra hedefler anlamlı bir şekilde mantıksal olarak gruplanmalıdır. Sık sık hedef ifadeleri örgütsel tutarlılıktan yoksun olmaktadır. Bir çok durumda hedefler ya çok özel ya da çok genel ifade edilmektedir. Gereksinim, ortak bir fikir veya düzene uyan hedef gruplarıdır. Bazı gözlemciler veya düşünürler bunu “alan” olarak adlandırmaktadırlar.

Peryodik Düzenleme: Hedefler her zaman aynı biçimde sürüp gitmez. Öğrenci, toplum ve öğretim stratejileri zamanla değiştiği için düzenli bir biçimde düzeltmeye ihtiyaç vardır ve bu da zorunludur. Bu nedenle eğitimciler, hedeflerin program açısından bir değer ifade edip etmediklerini belirlemek için onları arasına analiz etmelidirler (Ornstein ve Hunkins, 1988:153-154).

1.4.11. Eğitim Hedeflerinin İşlevleri

Özel hedeflerin başlıca işlevlerinden birisi, program kararlarının verilmesine rehberlik etmektir. Bu rehberlik içerisinde içerik seçimi hakkında karar verme ve öğrenme yaşantılarının oluşturulması da vardır.

Taba(1962), eğitim hedeflerinin işlevlerini “ Okulun önemini belirleme, öğretim ve öğretimdeki ölçütleri oluşturma, öğrenme yaşantılarının ve içeriğinin seçimi hakkında karar verme ve başarının değerlendirilmesinde yol gösterici olma” (Taba, 1962:196-199) olarak belirtmektedir.

1.4.12. Hedeflerin Nitelikleri

Süzgeçlerden geçirilerek elde edilen hedeflerin kullanılabilir olması için bazı özelliklere sahip olması gerekebilir. Bunlar;

Öğrenci davranışına dönüklük: Öğrenme etkinlikleri düzeninin hedefleri, öğrenciye kazandırılmak istenen özelliklerin kendileridir. Kazandırılmak istenen özellikler saptanmalı ve tanımlanmalı ki onları geliştirici eğitim durumlarının planlanması söz konusu olabilsin.

Genellik ve sınırlılık: İşe yararlık bakımından çok önemli bir husus da bir hedefin bir yandan genel olması, yani bir tek davranış değil bir davranışlar grubuna işaret edebilecek olması, öte yandan ise bir tek özellik göstermesidir.

Açık-seçiklik: İşe yarayabilmek için bir hedefin mutlaka bulanıklıktan uzak olması, karışık ve değişik yorumları tahrik edici olmaması gerekir.

Bir muhteva ile kenetlilik: Hiç bir davranış boşlukta ve belli bir muhtevadan sıyrılmış bir biçimde, yalnızca yer almaz. Muhteva da tıpkı süreç gibi davranışın bir boyutu olarak ele alınmalıdır (Ertürk, 1994:53-54).

Hedefler “ bu niteliklere sahip olmakla bile, gözlenebilen özelliklere kavuşamazlar. Bunlar birer psikolojik yapı, psikolojik kurultudur. Psikolojik kurultu direkt olarak gözlenemeyen, ancak davranışlar gözlenerek karar verilebilen bilgi, beceri, anlayış gibi özelliklerdir. Bu özelliklerin gözlenebilmesi, gerçekleştirilip ölçülebilmesi hedeflerin davranışsal tanımlarının yapılmasıyla mümkündür (Bilen, 1996:4).

Hedeflerin davranışsal tanımlarını yapmak demek, onları iş ve hareket belirtir biçimde ifade etmek demektir. Ancak bu şekilde hedefler sınıf içi etkileşime hazır hale gelmiş olur. Hedeflerin davranışlar olarak ifade edilmesinde aşağıdaki özelliklere sahip olması uygun olur.

Davranışlar, hedefin bütününe kapsamlı. Bir başka ifadeyle hedefin gerçekleşmesi için zorunlu olan tüm davranışlara (kritik davranışlara) yer verilmeli,
Davranışlar kapsamlı olmalı,
Davranışlar sınırlı olmalı; her davranış hedefin bir bölümünü kapsamlı, davranışlar binişik değil, bitişik olmalı,
Davranışlar ölçülebilir ve gözlenebilir olmalı,
Hedef ve davranış ifadeleri karışıklıktan uzak, açık ve seçik olmalı; hedef bir özellik, davranış ise iş ve hareket göstermeli (Bilen,1996:4).

1.4.13. Özel Hedeflerin Formüle Edilmesinde Uyulacak İlkeler

Hedeflerin işlevlerini daha iyi yerine getirebilmeleri için , sistematik bir yaklaşıma ve düzenlemeye ihtiyaç vardır. Bunun için de istendik öğrenme ürünleri kavramı mutlaka rasyonel olmalı, hedefler gruplandırılmalı ve sınıflandırılmalıdır.

Hedef yazma işleminde belli ölçütler vardır. Bunlardan bazılarını hedeflerin işlevleri belirler. Diğerlerini ise, hedeflerin düzeyleri ile kaynaklarından gelen zorluklar belirler. Hedef belirlemede kolaylık sağlayan bu ölçütleri Taba şöyle sıralamaktadır:

- Hedef cümlesi hem beklenen davranışın çeşidini tanımlayacak, hem de bu davranışın yer alacağı durumu anlatacak şekilde olmalıdır. Örneğin. hedef cümlesi bir tutum cümlesi ise, o halde o tutumun ne hakkında olduğu da açıklanmalıdır.
- Karmaşık hedefler öylesine analitik ve özel olarak yazılmalıdır ki, ne çeşit bir davranışın beklendiği ve bu davranışa ne zaman baş vurulacağına dair hiç bir kuşku kalmamalıdır.
- Hedefler farklı davranışları başarmak için ihtiyaç duyulan öğrenme yaşantıları arasında açık ayrımı ortaya çıkaracak şekilde yazılmalıdır. Davranışlar arasındaki farklılıklar, tutum, ilgi, beceri geliştirme, düşünmeyi öğrenme, o konuda gerekli bilgilere sahip olma gibi konuları belirler ve her biri için farklı öğrenme yaşantısı gerektirir.
- Hedefler gelişimsel olmalı. son noktayı göstermekten çok ulaşılacak yolları göstermelidir. Bu ilkenin anlamı şudur: Eğitim hedeflerinin başarısı devamlılık üzerine planlanmalı ve bu devamlılığın gelişimsel basamaklarını bildirmelidir.
- Hedefler gerçekçi olmalı, sadece programa ve sınıf yaşantılarına neyin transfer edileceğini içermelidir.
- Hedeflerin faaliyet alanı, okulun sorumlu olduğu tüm çıktıları yerine getirecek kadar geniş olmalıdır.
- Özel hedef cümleleri her zaman önemli olduğu düşünülen eğitim çıktılarının çeşitlerini içermemekte ve daha kapsamlı yazılmaktadır. Bu da eğitim hedeflerinin eleştirilen bir yönü olmaktadır (Taba, 1962:199-205).

1.4.14. Eğitim Hedeflerinin Aşamalı Sınıflandırılması

Bloom ve arkadaşları taksonomiler için mantık oluşturuca en az dört önemli noktayı açıklamışlardır:

- Eğitim hedeflerinin diline ve açıklamasına yardım etmek
- Değerlendirme araçları, sınav teknikleri, test maddeleri düzenlemede ortak bir sistem oluşturmak.
- Eğitim programlarını çalıştırma ve karşılaştırmada bir yapı oluşturmak.
- Öğrenme ürünlerini düzenlemenin bazı ilkelerini keşfetmede yardımcı olmak (Kibler ve diğerleri, 1971:45)

Tablo 1 Hedeflerin Aşamalı Sınıflaması

BİLİŞSEL ALAN	DUYUŞSAL ALAN	PSİKO-MOTOR ALAN
1.00 Bilgi 1.10 Bir alana özgü bilgiler 1.20 Özel bilgilerle uğraşma yol ve araçların bilgisi 1.30 Bir alandaki genelleme soyutlamaların bilgisi	1.0 Alma 1.1 Farkında olma 1.2 Almaya açık olma 1.3 Dikkat yöneltme 2.0 Tepkide Bulunma 2.1 Tepkide uysal davranma 2.2. Tepki göstermeye istekli olma 2.3 Tepkide doyum sağlama	1.0 Algılama 2.0 Kuruluş 3.0 Kılavuzlanmış etkinlikler 4.0 Mekanizma 5.0 Karmaşık dışa vuruk etkinlikler 6.0 Uyum 7.0 Yaratma
2.00 Kavrama 2.10 Çevirme 2.20 Yorumlama 2.30 Öteleme	3.0 Değer Verme 3.1 Kabullenme 3.2 Taraftar olma 3.3 Kendini adama	
3.00 Uygulama	4.0 Değerleri Örgütlenme 4.1 Değeri kavramsallaştırma 4.2 Değeri örgütlenme	
4.00 Analiz 4.10 Öğeleri belirleme 4.20 İlişkileri belirleme 4.30 Örgütlenme ilkelerini belirleme	5.0 Bir Değerler Bütünüyle Nitelenme 5.1 Davranış ölçütü haline getirme 5.2 Dünya görüşüne sahip olma	
5.00 Sentez 5.10 Özgün bir iletişim içeriği oluşturma 5.20 Plan ya da işlemler takımı geliştirme 5.30 Soyut ilişkiler takımı önerme		
6.00 Değerlendirme 6.10 İç ölçütlerle değerlendirme 6.20 Dış ölçütlerle değerlendirme		

(Bilen, 1996:5)

1.4.14.1. Bilişsel Alan

Öğrenilmiş davranışlarından zihinsel yönü ağır basanların kodlandığı alandır.

Bloom'un sınıflaması belki de en çok bilinen ve kesinlikle hedeflerin oluşturulmasında en büyük geçerliliğe sahip sınıflamadır. Taksonomide, bilişsel öğrenme altı temel

bölümde sınıflandırılmıştır. Her bir üst bölüm bir alt bölümü kapsar. 1. Bilgi, 2. Kavrama, 3. Uygulama 4. Analiz 5. Sentez 6. Değerlendirme (Sönmez, 1994:36). Ayrıca yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi anılan düzeylerin de alt bölümleri bulunmaktadır. Bu alanı Bloom (1956) aşağıdaki gibi aşamalı olarak kodlamıştır (Gronlund, 1991: 32-33).

Tablo 2 Bilişsel Alanın Aşamalı Olarak Kodlanması

Düzyey	Genel Öğretim Hedeflerinin Gösterilişi	Özel Öğrenme Ürünü Gösteren Füller
1. BİLGİ	Genel terimlerin bilgisi Belirli olguların bilgisi Yöntem ve yolların bilgisi Temel bilgilerin bilgisi İlkelerin bilgisi	Tanımlama, anlatma, tanıma, belirleme. listeleme, eşleştirme, adlandırma, tekrar etme, seçme, yerleştirme, kabataslak belirleme.
2. KAVRAMA	Olgu ve nitelikleri anlayabilme Sözel materyali açıklayabilme Grafik ve levhaları açıklayabilme Sözel materyali matematik formülüne çevirebilme	Çevirme, savunma, ayırt etme, oranlama. açıklama, genişletme, genelleme, örnek verme, sonuç çıkarma, yorumlama. tahmin etme, yeniden yazma, özetleme.
3. UYGULAMA	Kavram ve ilkeleri yeni durumlara uygulayabilme. Kanun ve teorilere pratik durumlara uygulayabilme. Matematik problemleri çözebilme Levha ve grafikleri oluşturabilme Bir metot veya yolun doğru kullanılışını gösterebilme.	Değiştirme, hesaplama, gösterme, bulma. elle idare etme, değişiklik yapma. değişiklik yapma, gerçekleştirme. söyleme, hazırlama, üretme, gösterme. çözüme, kullanma.
4. ANALİZ	Belirtilmeyen kestirimlerde buluna bilme Mantıksal çelişkileri belirleyebilme Olaylar ve sonuçlarını değerlendire bilme Bir eserin düzenleme yapısını analiz edebilme	Parçalama, şekille çizme, ayırt etme. fark gözetme, seçme, teşhis etme, örneklerle açıklama, sonuç çıkarma, plan yapma. dikkat çekme, ilişkilendirme, seçip alma. ayrıştırma, alt bölümlere ayırma
5. SENTEZ	İyi düzenlenmiş bir yazı yazabilme İyi düzenlenmiş bir konuşma yapabilme Kısa bir yaratıcı eser yazabilme (şiir,öykü,müzik)	Sınıflandırma, biraraya getirme, derleme. düzenleme, ortaya çıkarma, icat etme. desenleme, açıklama, genelleme. değiştirme, organize etme, planlama. yeniden düzenleme, tekrar etme, yeniden yazma, özetleme, anlatma, yazma
6. DEĞERLENDİRME	Materyaldeki mantık oluşumunu yargılayabilme Verilerle desteklenen sonuçların uygunluğunu yargılayabilme Bir eserin değerini, iç ölçütleri kullanarak yargılayabilme(sanat, müzik, yazı) Dış ölçütleri kullanarak bir resim, müzik, yazım eserini yargılayabilme	Bildirme, karşılaştırma, sonuca varma. zıtlıkları ortaya çıkarma, eleştirme. tanımlama, fark gösterme, açıklama. yargılama, yorumlama, ilişkilendirme. özetleme, destekleme

1.4.14.2. Duyuşsal Alan

Sevgi, korku, nefret, ilgi, tutum, güdülenmişlik gibi duygusal yönlerin ve öğrenmelerin kodlandığı alandır. Bu alan da bilişsel alan gibi kendi arasında aşamalı olarak sıralanmıştır. Bu alanda yer alan düzeylerin de alt basamakları vardır. Bu alanı aşamalı olarak Krathwol(1964) aşağıdaki gibi kodlamıştır (Gronlund, 1991: 34-35).

Tablo 3 Duyuşsal Alanın Aşamalı Olarak Kodlanması

Düzy	Genel Öğretim Hedefinin Gösteriliş	Özel Öğrenme Ürünlerini Gösteren Fiiller
1. ALMA	Dikkatle dinleme Öğrenmenin öneminin farkında olduğunu gösterebilme Sosyal problem ve insan ihtiyaç larına duyarlık gösterme İrk ve kültür farklılığını kabul edebilme	Sorma, seçme, tanımlama, izleme, verme, tutma, belirleme, yerleştirme, adlandırma, işaret etme, karşılık verme, kullanma
2. TEPKİDE BULUNMA	Sınıf etkinliklerine devam ede bilme Verilen ödevleri tamamlayabilme Okul kurallarına uyabilme Sınıf tartışmalarına katılabilme Laboratuvar işlerini bitirebilme Belli işlere gönüllü oluş Konuya ilgi gösteriş Diğerlerine yardımdan hoşlanış	Cevap verme, yardım etme, razı olma, uyma, tartışma, selamlama, yardımcı olma, etiketleme, gerçekleştirme, pratik yapma, sunma, okuma, bildirme, seçme, anlatma, yazma, tekrarlama
3. DEĞER VERME	Demokratik sürece inanç gösterebilme Güzel eserlere değer verebilme Günlük yaşamda bilimin rolüne değer verebilme Başkalarının mutluluğuna ilgi göstere bilme Problem çözme tutumu gösterebilme Sosyal gelişimde iş yüklenebilme	Tanımlama, tanımlama, farklılaştır ma, açıklama, izleme, biçim verme, başlama, davet etme, katılma, değerlendirme, önerme, okuma, rapor etme, seçme, paylaşma, çalışma, iş görme
4. DÜZENLEME	Demokrasi içinde sorumluluk ve özgürlük arasında denge gereğini farkediş Problem çözmede sistematik planlama nın rolünü farkediş Davranışların sorumluluğunu kabul ediş Kendi güç ve sınırlarını anlama ve kabul ediş Yetenek, ilgi ve inançlarının karışımı bir yaşam planı formüle ediş	Katılma, değiştirme, düzenleme, birlikte kullanma, karşılaştırma, tanımlama, savunma, açıklama, genelleme, ayırtılandırma, bütünleştirme, değişiklik yapma, sıraya koyma, düzenleme, hazırlama, ilişkilendirme, sentezleme
5. BİR DEĞER YADA DEĞERLER BÜTÜNÜYLE NİTTİLENME	Kesin bilinçlilik gösteriş Bağımsız çalışırken kendine güvenebilme Grup etkinliklerinde birlikte çalışabilme Problem çözmede tarafsızlık gösterebilme Çalışkanlık, zamanında hareket ve kişisel disiplin gösterebilme İyi sağlık alışkanlıklarını sürdürebilme	Hareket etme, ayırttırma, gösterme, etkileme, dinleme, farklılaştırma, gerçekleştirme, uygulama, önerme, niteliğini belirleme, sorgulama, tekrar etme, çözümleme, kullanılma, değiştirme

1.4.14.3.Psiko-Motor Alan

Jest, mimik ve kas hareketlerinin ağırlıklı olduğu öğrenilmiş davranışları kapsayan alandır. Psiko-motor alanda algılama, kuruluş, kılavuzlanmış faaliyet, mekanizma, karışık dışa vuruk faaliyet, uyum ve yaratma basamakları vardır (Ertürk, 1994: 72). Psiko-Motor alanın aşamalı sınıflamasını Simpson (1972) aşağıdaki gibi yapmıştır (Gronlund, 1991:36-37)

Tablo 4 Psiko-Motor Alanın Aşamalı Olarak Kodlanması

Düzey	Genel öğretim Hedefinin gösterilişi	Öğrenme Ürünlerini Gösteren Füller
1. ALGI	Bozuk makinaryı sesinden tanıyabilme Yiyeceğin bahrata ihtiyaç duyduğunu tadarak belirleme. Belli dans adımlarının müzikle ilişkilendirilmesi.	Seçme, tanımlama, farklılaştırma, farkını anlama, ayrıntılandırma, ayırıştırma, ilişkilendirme, arasından seçme, ayırma.
2.KARAR VERME (Hazırlık)	Tahta cilalamadaki adımları biliş. Topa vuruş için vücut duruşunu göstere bilme. Etkili yazma(daktilo) için gerekeni yapabilme.	Başlama, gösterme, açıklama, hareket etme, karşılık verme, cevaplama, gösterme, başlama, göntüllü olma.
3.GÜDÜMLÜ TEPKİ (Kılavuzlanmış hareket)	Golf dönüşünü gösterilen şekilde yapabilme. İlk yardımda bandaj yapmayı gösterilen şekilde uyarlayabilme. Yemek hazırlamada en iyi biçime karar verebilme.	İnşa etme, kurma, oluşturma, gösterme, elbise çıkarma, inceleme, bağlama, ısıtma, ustaca yapma, ölçme, tamir etme, karıştırma, düzenleme, çalışma, skeç yapma.
4. MEKANİZMA	Düzgünce yazabilme. Laboratuvar araçlarını hazırlayabilme. Slayt projektörünü çalıştırabilme. Basit dans adımlarını gösterebilme.	İnşa etme, kurma, oluşturma, gösterme, elbise çıkarma, inceleme, bağlama, ısıtma, ustaca yapma, ölçme, tamir etme, karıştırma, düzenleme, çalışma, skeç yapma.
5.KARMAŞIK GÖZLENEBİLİR HAREKET	Elektrikli testereyi beceriklice kullanabilme. Yüzmede doğru şekli kullanabilme. Otomobil kullanmada beceri gösteriş. Kemanda beceri gösteriş. Elektrikli araçları doğru ve kısa zamanda onarır.	İnşa etme, kurma, oluşturma, gösterme, elbise çıkarma, inceleme, bağlama, ısıtma, ustaca yapma, ölçme, tamir etme, karıştırma, düzenleme, çalışma, skeç yapma.
6. UYUM	Teniste rakip stilinde karşılık verebilme. Suyun dalgasına göre yüzme hareketini farklılaştırabilme.	Adapte etme, değiştirme, yerine başka şey koyma, yeniden düzenleme, tekrar etme, değişiklik yapma
7. YARATMA	Dans adımı yaratabilme. Müzik kompozisyonu yaratabilme. Yeni bir elbise modeli çizibilme	Düzenleme, birleştirme, karıştırarak düzenleme, kurma, desenleme, yaratma

1.4.15. Hedeflerin Yazılması

Hedefler yazılırken hedeflerin nitelikleri göz önünde bulundurulur ve hedefler bu nitelikler çerçevesinde yazılır. Bu çerçevede uyulacak kurallar şu şekilde sıralanabilir:

-Hedef tümcesinin sonunda “bilgisi, becerisi, gücü, yeteneği, oluş, ilgililik, farkındalık, hoşgörülük” gibi sözcüklerden biri bulunmalıdır. Bilişsel ve psiko-motor alanla ilgili hedef tümcelerinin sonunda “bilme” fiiliyle biten bir bileşik sözcük bulunabilir (yapabilme, söyleyebilme...vb gibi)

-Hedefler öğrenci davranışına dönüştürülecek ve öğrenme özelliğini belirtecek nitelikte yazılmalıdır; çünkü hedefler, öğrenciye kazandırılmak istenen davranış değişikliklerini kapsar.

-Hedefler öğrenme ürününü dile getirmelidir. Öğrenme sürecine dönük ifadeler hedef olamaz; çünkü hedefler, kursu, dersi ya da okulu başarıyla bitiren bir öğrencinin ne yapacağını gösterirler.

-Konu başlıkları hedef olamaz; çünkü bu tür anlatımlar davranışa dönüştürülemez. Ayrıca hangi konuda hangi davranışların bulunduğu bu ifadelerden çıkarılamaz.

-Hedef kapsamlı ve aynı zamanda sınırlı olmalıdır. Yani bir hedef bir öğrenme ürününü kapsamalıdır.

-Hedeflerin hangi konu içeriği ile ilgili olarak gerçekleştirileceği belirtilmelidir. Örneğin “Felsefede geçen belli başlı kavramların bilgisi” gibi.

-Hedefler binişik olmamalı, tamamlayıcı yani bitişik olmalıdır. Bir hedefin kapsamı, diğer hedef ya da hedeflerin kapsamına girmemelidir.

-Hedefler hangi alanla ilgili yazılıyorsa, o alanın niteliklerine ve basamaklarına uygun olmalıdır. Bilişsel özellikleri ağır basan davranışlar bilişsel, devinişsel özellikleri ağır basanlar devinişsel, duyuşsal özellikleri ağır basanlar da duyuşsal alana ait hedef ifadeleriyle belirtilmelidir.

-Hedefler birbirini destekler nitelikte olmalıdır. Bir ders için belirlenen hedefler, kendi içinde mantıksal açıdan tutarlı olmalıdır. Ayrıca, bir derste belirlenen hedefler, diğer ders ya da derslerdeki hedeflerle çelişir nitelikte olmamalıdır. Bunun yanı sıra dersin hedefleri sınıfın, sınıfın hedefleri okulun, okulun hedefleri milli eğitimin, milli eğitimin hedefleri devletin uzak hedefleriyle kenetli olmalı ve birbirlerini desteklemelidir (Sönmez, 1994:29-30).

Anılan kurallar çerçevesinde yazılan hedefler, daha sonra ölçüt dayanaklı hale getirilir. Böylece programın değerlendirilmesinde kullanılabilecek ölçütler belirlenmiş olur. Hedefleri ölçüt dayanaklı hale getirme üç şekilde olabilir:

- Zaman ve yeterlik belirleyerek hedef yazma: Bu tür yazmada hedefin ne kadar zamanda ve hangi yeterlikte yazılacağı vurgulanır.

Örnekler

Öğelerinin sırası değiştirilmiş beş cümleyi üç dakikada doğru sırasıyla yeniden yazabilme.

On satırlık bir paragrafda bulunan fiilleri beş dakikada tespit edebilme.

-Hedef yazdıktan sonra parantez içinde ne kadar zaman ve yeterlikte yapılacağını belirleme.

Örnekler

Yazım kurallarına uygun olarak bir sayfa kompozisyon yazabilme (Bir saatte).

Kelime türlerinin tanımlarını derste geçen ifadelerle yapabilme (on dakika).

-Dönem içinde ve sonunda, ya da yıl sonunda yapılan durum muhasebesine dönük değerlendirmede zaman ve ölçütler vurgulanabilir. Örneğin “ 60 dakikada değişik düzey ve alanlardaki hedeflerle ilgili 80 sorunun 68’ini doğru olarak yanıtlayabilme” ifadesinde olduğu gibi yazılabilir. Ayrıca “ 60 dakikada bilgi düzeyindeki 16 sorunun 10’unu, kavrama düzeyindeki 40 sorunun 32’sini, uygulama düzeyindeki 24 sorunun 20’sini doğru olarak yanıtlayabilme” biçiminde ölçütler belirlenebilir (Sönmez, 1994:31-32).

Ölçüt dayanıklı hale getirilen hedeflerin davranışsal tanımları yapılır. Eğitimde her türlü değerlendirmenin yapılabilmesi; eğitim durumlarının hazırlanabilmesi; programda her türlü düzenleme, yenileme, onarma gibi etkinlikleri yapabilme; ölçütler ve standartlar oluşturmak ve programda çalışan yönetici, öğretmen ve hizmetlilerin değerlendirme yapmalarını kolaylaştırmak bakımından davranışsal tanımlara ihtiyaç vardır. Davranışları yazılırken bazı kurallara uyulması gerekebilir. Bu kurallar şöyle sıralanabilir:

-Yazılan her davranış hangi hedefle (bilgi, kavrama, uygulama...vb) ilgiliyse o hedefin niteliklerine uygun olmak zorundadır.

-Davranış türlerinin sonunda “yazma, söyleme, seçip işaretleme, eşleştirme, kesme, biçme,çizme, alma, tutma, çakma vb.” gibi davranış ifade eden sözcüklerden biri bulunmalıdır.

-Bir davranış ifadesi açık, seçik ve anlaşılır olmalıdır. Yani davranış ifadesinden herkes aynı anlamı çıkarmalıdır.

-Her hedefin kritik davranışları belirtilmelidir.

-Davranışlar binişik değil bitişik olmalıdır. Yani bir davranışın kapsadığı alan, diğer bir davranışın kapsadığı alanın bir kısmını içermelidir. Birinin bittiği yerden ötekisi başlamalıdır.

-Davranış ifadeleri hem sınırlı, hem de kapsamlı olmalıdır.

-Davranışlar kolaydan zora, basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru sıralanmalıdır.

-Davranışlar birbirinin önkoşulu oluş özelliklerine göre sıralanmalıdır.

-Davranışlar öğrenciye göre olmalıdır.

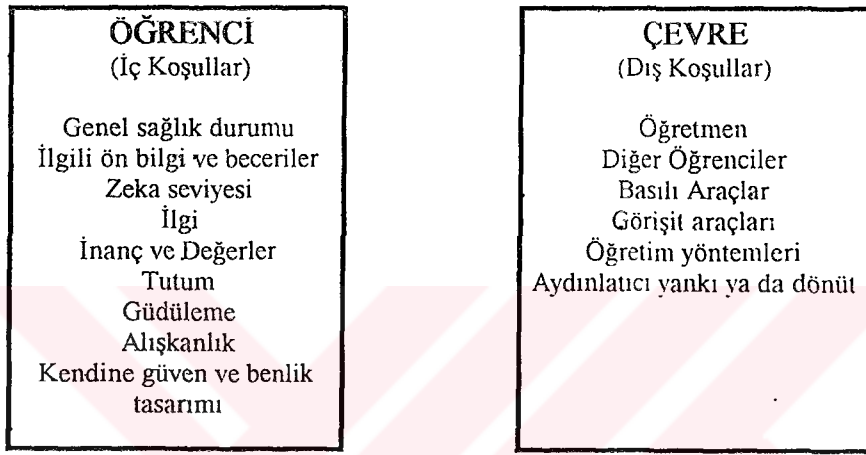
-Her davranış tümcesi bir özelliği içermelidir. Bir davranış tümcesinin sonunda iki özellik bulunmamalıdır. Eğer bulunuyorsa ikinci özellik parantez içinde yazılmalıdır; ya da kesme işareti kullanılmalıdır (Sönmez, 1994:33-34).

Özel hedefler, öğrencilere kazandırılacak nitelikleri belirlemekle kalmazlar; aynı zamanda programın bir diğer ögesi olan eğitim durumlarının, öğrenci açısından öğrenme yaşantılarının düzenlenmesinde yol gösterici bir görev üstlenirler ve değerlendirme için de ölçütler takımı oluştururlar.

1.5. EĞİTİM DURUMLARI

Hedefler yukarıda belirtilen çerçeve dahilinde saptanıp davranışsal tanımlarının yapılmasıyla iş bitmiyor. Bu hedeflere nasıl ulaşılabilineceğinin de belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda eğitim durumları söz konusu olmaktadır. Eğitim durumu;

içerik, araç-gereç ve kaynaklar, yöntem ve bunlara ek olarak da öğretim hizmetinin niteliğinden oluşmaktadır. Öğretim hizmetinin niteliğinin dört ögesi bulunmaktadır: İşaretler(ipuçları), pekiştirme (pekiştireç), katılma, dönüt ve düzeltme (Bloom , 1995: 137, Çev: Özçelik). Eğitim durumu, öğrencinin “ dış koşullarını “ yani eğitimsel çevresini oluşturmaktadır. Öğrenme öğrencinin bu çevreyle etkileşime girmesi sonunda “ nispeten kalıcı izli bir değişme” (Ertürk,1994:82) olarak gerçekleşir. Öğrencinin iç ve dış koşullarını oluşturan unsurlar şekil olarak şöyle gösterilebilir:

Şekil: 1 Öğrencinin çevresiyle etkileşimi (Tekin, 1979:17)

Eğitim durumlarının öğrenci davranışlarında istendik değişmeler oluşturmakta etkili olabilmesi için belli ilkeler çerçevesinde hazırlanmasına ihtiyaç vardır. Bu ilkeler şunlar olabilir:

- Hedefleri gerçekleştirici olmalıdır
- Öğrenciyi geliştirici nitelikte olmalıdır
- Birden fazla hedefe hizmet etmeli ve istenmeyen sonuçlardan arınmış olmalıdır
- Diğer yaşantılarla tutarlı olmalıdır (Bilen,1996:8)

Bu niteliklere uygun olarak hazırlanan eğitim durumundan sonra programın değerlendirme aşaması gelir. Bu aşama bir eğitim programının son aşaması olarak kabul edilir.

1.6. DEĞERLENDİRME

Programın eğitim durumlarından sonra gelen son ögesini değerlendirme oluşturmaktadır. Eğitim durumlarıyla etkileşime giren öğrencilerin hedeflerin kapsadığı davranışları öğrenip öğrenmediğinin; öğrendiyse ne kadarını öğrendiğini belirlemek gerekmektedir. Bunu yapabilmek için öncelikle bir ölçüte, sonra ölçüme, daha sonra da karşılaştırma yapma işlemine ihtiyaç vardır.

Öyleyse değerlendirme “ ölçme sonuçlarını bir ölçütle karşılaştırarak bir yargıya ulaşma süreci” (Demirel, Ün, 1987:44) olarak tanımlanabilir. Eğitimciler değerlendirmenin üç amaç için yapılabileceğini belirtmektedirler:

- Biçimlendirmeye yönelik değerlendirme
- Düzey belirlemeye yönelik değerlendirme
- Tanıma ve yerleştirmeye yönelik değerlendirme (Bloom, Hastings ve Madaus, 1971 ve Ertürk, 1979:113; Akt., Demirel, Ün, 1987:45).

Biçimlendirmeye yönelik değerlendirme öğrencilerin öğrenme eksikliklerini ve güçlüklerini saptamak amacıyla gerçekleştirilir.

Düzey belirlemeye yönelik değerlendirmede amaç öğrencinin öğrenme düzeyinin ne durumda olduğunun ya da belli miktardaki öğrenme malzemesinin ne kadarını öğrendiğini saptamaktır.

Tanım ve yerleştirmeye yönelik değerlendirmenin amacı, öğrencileri gruplamak, onları düzeylerine uygun bir öğretim programına yerleştirmek ya da öğrencilerin öğrenme eksikliklerinin nedenini bulmaktır (Bloom, Hastings ve Madaus, 1971:87; Akt., Demirel, Ün, 1987:45).

Buraya kadar yapılan açıklamalar gösteriyor ki, hedefler belirlenmeden her hangi bir toplumun ihtiyaç duyduğu istendik nitelikteki insanı yetiştirmek düzenlemelerin yapılması pek mümkün gözükmemektedir. Öğrenci davranışında istendik insan nitelikleri doğrultusunda değişiklikleri gerçekleştirmek, bir öğretim programı oluşturmak ve uygulamak suretiyle olabilir. Öğretim programının başarılı olması uzak hedeften başlayıp özele hedefle biten hedefler silsilesi arasındaki tutarlılığa bağlıdır. Nitelikli insan gücüne sahip olmak isteyen toplumlar, eğitim ve öğretim programlarını bilimsel verileri kullanarak oluştururlar.

Bilimsel verilere bağlı olarak oluşturulmuş bir program, “bir öğretim farklı konular ve farklı düzeylerde sistemleştirilmesidir. Yani uzak, genel ve özel hedeflerin bütün olarak, bir formasyon veya belli bir nitelik düzeyine götüren tutarlı bir bütünlük oluşturacak biçimde eklemelenmesidir. Bu tutarlılık, daha genelden (uzak hedefler) hareket eder ve daha özelde (öğretim hedefleri) son bulur (Pepel, 1986:24).

Bilimsel zorunluluk anılan programların oluşturulmasında hedefleri ve hedefler arasındaki tutarlılığı gerekli kılmaktadır. Programların oluşturulması ve uygulanmasını toplumların eğitim kurumları üstlenirler. İnsan haklarına saygılı, milli, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’nin eğitim ihtiyacını ise Milli Eğitim Bakanlığı üstlenmiştir. ...

Türk Milli Eğitimi Türk toplumunun ihtiyaç duyduğu istendik nitelikteki insanı yetiştirmede birinci derecede sorumlu bir kurumdur. Bu kurum, eğitim hedeflerini oluştururken ülkenin politik felsefesini yansıtan uzak hedefi kendisine temel almak durumundadır. Uzak hedefe dayalı olarak genel hedeflerini, bu genel hedefleri esas alarak okulların hedeflerini ve okulların hedeflerini dikkate alarak da bu okullarda okutulması düşünülen derslerin hedeflerini belirlemektedir. Milli eğitimin çıktısı olarak kabul edilebilecek istendik “insan nitelikleri” hedeflerin kabul görmüş esaslar çerçevesinde hazırlanmasıyla gerçekleşebilir. Bu ise, hedefler arasında çelişkili durumların olmamasını zorunlu kılar.

Türk Milli Eğitimi’nin hedefler silsilesi, hedeflerarası tutarlılık açısından, yukarıda sınırları belirlenen çalışma çerçevesinde incelenmektedir. Zira bir öğretim programının şekillenmesindeki temel değişken hedef olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle hedefler silsilesi arasındaki tutarlılık her hangi bir toplumun yetiştirmeyi amaçladığı istendik insan gücünün oluşmasında önemli bir yer tutabilir.

Her toplum gibi Türk toplumu da bir değişim süreci yaşamaktadır. Ülkenin gelişmişlik düzeyini bu değişimin hızı belirlemektedir. Değişim hızının artması gelişmeyi de artırabilir. Bunun sağlanması için bu değişim hızının belli göstergelere oturtulması gerekir. Bu göstergeler toplumun hedeflerini belirler. Hedefler bir anlamda ülkenin beklentilerini yansıtır. Bu beklentiler hem toplumun gelişimini, hem de isteklerini, varılması gerekenlerin sınırlarını da çizer. Bu çizilen sınırlarla kurumların fonksiyonları da tanımlanmış olur. Bu kurumların başında “Milli Eğitim” kurumu

gelmektedir. Milli Eğitim, hem ülkenin şimdiki insangücü ihtiyacını karşılar, hem de ülkeyi geleceğe hazırlar.

Türk toplumunda eğitimin uzak hedefleri ülkenin eğitim felsefesini ve eğitimin genel hedeflerini de içerir. Bu nedenle ülkeyi geleceğe hazırlayıcı işlevi olan bir eğitim planlamasının yapılması zorunludur. Bu zorunlulukta uzak, genel ve özel hedefler arasındaki tutarlılık eğitimin verimli olup olmadığının kanıtı da sayılabilir.

Bir ülkede eğitim sisteminin verimli olabilmesi, hedefler planlı eğitimin temelini oluşturduklarından, belirtilen hedeflerin birbirleriyle tutarlı bir ilişki içerisinde olmasına bağlıdır. Eğitim durumunun düzenlenmesi ve değerlendirmenin yapılmasında da hedefler esas alınmaktadır. Eğer belirtilen hedefler arasında herhangi bir çelişki bulunursa, bu çelişki eğitim programının diğer unsurlarını da doğrudan etkiler. O halde uzak hedeflerle genel hedefler, genel hedeflerle de özel hedefler arasında tutarlılık bulunması bir eğitim programı için kaçınılmazdır. Bu kaçınılmazlık durumu, araştırmacının bu ilişkiyi bir problem durumu olarak incelemesine götürmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ülkenin politik felsefesini yansıtan uzak hedeflerin genel hedeflerle, Milli Eğitim'in genel hedefleri ile bu hedeflerin gerçekleşme yeri olan öğretim kademlerinde okutulan derslerin özel hedefler arasındaki tutarlılık durumunu belirlemek; ortaya çıkan sonuçların değerlendirmesini yaparak gerekli önerilerde bulunmaktır.

Problem Cümlesi

Milli Eğitim'in genel hedefleri ile Milli Tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık Bilgileri, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin özel hedefleri arasında tutarlılık var mıdır?

Alt Problemler

1. Uzak hedefle Milli Eğitim'in genel hedefleri arasında tutarlılık var mıdır?
2. Milli Eğitim'in genel hedefleriyle okulun genel hedefleri arasında tutarlılık var mıdır?
3. Okulun genel hedefleri ile bu okulda okutulan Milli Tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık Bilgileri, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin özel hedefleri arasında tutarlılık var mıdır?
4. Milli Eğitim'in genel hedefleriyle Milli Tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık Bilgileri, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin özel hedefleri arasında tutarlılık var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Eğitim hiç bir toplumun vaz geçemediği bir süreçtir. Bu süreç eğitim programları yoluyla gerçekleşmektedir. Eğitim programları ise Milli Eğitimin genel hedeflerine göre şekillenmektedir. Bu nedenle hedeflerin kendi içlerinde tutarlı olmaları önemlidir. Zira programın diğer unsurları olan “eğitim durumları” ve “değerlendirme” hedefler esas alınarak hazırlanmaktadır. Eğer hedefler arasında tutarlılık yok ise, bu tuarsızlık hem eğitim durumuna hem de değerlendirmeye

yansıyabilir. Dolayısıyla böyle bir eğitim programının ürünü olan öğrenci davranışları da çelişkilerle dolu olabilir.

Türk Milli Eğitimi'nin genel hedefleri hazırlanırken, hedeflerle ilgili kabul görmüş esaslar dikkate alınmış mıdır? Milli Eğitim'in genel hedefleriyle okulun genel hedefleri; okulun genel hedefleriyle bu okulda okutulan derslerin özel hedefleri arasındaki ilişkilerin durumu nedir? Bu soruların karşılıkları aranarak aksayan yanların saptanıp, bunun nedenlerinin program geliştirme açısından ortaya konması, çözüm yollarının araştırılması gerekmektedir.

Bu araştırmanın sonucunda elde edilecek veriler ışığında eğitim programının hedefler kısmı yeniden gözden geçirilip, aksayan yanların olup olmadığı saptanabilir.. Böylece daha nitelikli bir eğitim programının gerçekleşmesine katkı sağlanabilir.

Eğitime yapılan yatırımlarla, elde edilen sonuçlar arasında bir dengenin bulunması arzulanır. Bu dengenin sonuç aleyhine bozulması öğrencileri ve öğrenci velilerini alternatif okul arayışlarına yöneltebilir. Böylece eğitimde fırsat eşitliğini bozucu bir unsur olan özel okullar ve dersaneler gündeme gelebilir. Bu araştırmanın sonuçlarının bu arayışların en aza inmesinde de rol oynayacağı düşünülmektedir.

Sayılular

1. Resmi kayıtlardan ve diğer kaynaklardan toplanan veriler gerçeği yansıtmaktadır.

2. Tarama yapmak üzere seçilen kaynakların bu araştırma için yeterli olduğu kabul edilmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda (1961) belirtilen eğitim politikasıyla,
2. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan genel hedefler,
3. Halen uygulanmakta olan ilköğretim ikinci kademe(ortaokul) programında yer alan Milli Tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık Bilgileri ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin genel ve özel hedefleri,
4. Araştırmacının alt problemlerle ilgili olarak ulaşabildiği kaynaklarla sınırlıdır.

Kısaltmalar

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti.

M.E.T.K. : Milli Eğitim Temel Kanunu.

T.T.K.B. : Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Bkz. : Bakınız

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE KAYNAKLAR

Yapılan taramalarda, Milli Eğitimin Genel Hedefleri ile Derslerin Özel Hedefleri arasındaki tutarlılık durumunu doğrudan inceleyen araştırmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle bu bölümde program geliştirme çalışmaları çerçevesinde hedeflere ve hedef davranışlara yer veren çalışmalardan bazıları tarih sırasına göre verilmektedir.

Bilen (1975), “Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda Okutulmakta Olan Ev Yönetimi Dersinin Değerlendirilmesi” isimli Doktora Tezinde, anılan dersin hedeflerini ne ölçüde gerçekleştirdiğini, öğrenci davranışında meydana gelen değişimlerdeki erişim derecesini bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanlarda farklılık açısından incelemiştir. Bilişsel hedeflerle ilgili ön-test ile son-test arasındaki erişime ve ürüne dönük bir program değerlendirmesi de yapan Bilen, bilişsel alandaki erişimin, duyuşsal ve psiko-motor alanlardaki erişim derecelerinden anlamlı derecede farklı bulunmadığını, fakat psiko-motor alandaki erişimin diğerlerine göre yüksek çıktığını ortaya koymuştur.

Ural (1980), “Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Ölçme ve Değerlendirme Dersi Programının Değerlendirilmesi” adlı doktora tezinde, anılan dersin hedef ve hedef davranışlarının öğretmen adayları için gerekli olup olmadığını, bu hedef davranışları kazanmış olmanın Kız Meslek Lisesi alan dersleri öğretmenleri için yeterli olup olmadığını ve bu hedef davranışların okulda kazandırılma derecelerinin yeterliliğini saptamaya çalışmıştır.

Dilbaz (1989), “İlkokul Beşinci Sınıf Matematik Programında Yer Alan Kesirler Ünitesine Ait Hedef Davranışların, Önkoşul İlişkileri Yönünden Birbirleriyle Tutarlılıklarının Değerlendirilmesi” isimli bilim uzmanlığı tezinde, hedeflerin davranışları arasında bulunması beklenen denencel önkoşul ilişkilerinin gerçek duruma uygunluğu ile bu davranışlara ulaşma düzeylerini incelemiştir. Bulgulara göre, anılan ünitenin hedef davranışları arasında gözlenen önkoşul ilişkilerinin programda görünen önkoşul ilişkilerine uygun olduğu belirlenmiştir. Sonuçta anılan ünitenin hedef davranışlarının ulaşılabilir olduğu gözlenmiştir.

Kelecioğlu (1989), “İlkokul İkinci Sınıf Matematik Programının Hedef Davranışlarının Ulaşılabilirlik ve Tutarlılık Yönünden Değerlendirmesi” adlı bilim uzmanlığı tezinde, anılan dersin programında yer alan Doğal Sayılar ünitesine ait hedef davranışların ulaşılabilirliğini ve önkoşul davranışlarla tutarlılığını değişik sosyo-ekonomik çevre ilkokulları çerçevesinde araştırmıştır. Sonuç olarak, her hedefin davranışları arasında programda kurulan önkoşul ilişkileri tutarlı bulunmuştur.

Candan (1990), “İlkokul Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Derslerinin Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyi” başlıklı bilim uzmanlığı tezinde, anılan derslerde programda belirlenen hedeflere ulaşmada yeterli başarı sağlanıp sağlanmadığını araştırmıştır. Başarı durumu; cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi dersleri değişkenlerine göre araştırılmıştır.

Yücel (1992), “Matematik Yetişek Tasarısının Hedefleri, İçeriği, Öğrenme-Öğretme Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans

tezinde, hedeflerle ilgili ulaştığı sonuçlar göre, matematik programında yer alan ilkelerle ilkokulun genel hedeflerinin tutarlı olduğu; matematik programının hedefleri ile muhtevası arasında olması gereken kaynaşıklığın ve bütünlüğün beklenen düzeyde gerçekleşmediği saptanmıştır. Araştırmaya göre, matematik programı, genelde bilişsel alanın aşamalarına uygun, ğrenci düzeyi dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu saptama öğretmenler tarafından da kabul görmüştür.

Delikoyun (1994), “İlköğretim Kurumları Fen Bilgisi Dersi ğretim Programlarına İlişkin Yönetici ve ğretmen Görüşleri” isimli yüksek lisans tezinde: hedeflerin beklenen nitelikte olmadığını, bunun nedeninin çalışma grubunda görev alan uzmanların ilköğretim kurumlarını iyi tanımamaları olduğunu ileri sürmektedir. Hedeflerin ifade edilme bakımından uygun olduğunu, fakat konu alanının özelliklerini yansıtmadığını belirten Delikoyun, hedeflerin sadece bilişsel alan özelliklerine göre yazıldığını belirtmektedir. Araştırmacıya göre, duyuşsal ve devinişsel alanda hedeflerin yazılmaması program geliştirme uzmanlarının anılan alanlardaki hedeflere gerek duymamalarından kaynaklanmaktadır. Araştırmacı, saptanan hedefler için belirlenen davranışların sınıf düzeyine uygun, gözlenebilir ve ölçülebilir olduklarını belirtmektedir.

şeker (1994), “ İlköğretim Okulları ve Programları zerine Bir Araştırma” konulu çalışmasında; ilköğretim okulu programlarının genel hedeflere ulaşabilme düzeyinin ne olduğunu ve amaca ulaşma derecesine etkide bulunabilecek süreçleri incelemiştir. Bu çalışmada; öğrencilere kazandırılması tasarlanan hedefler için bir

düzenleme olup olmadığı, hedef-içerik ilişkisi, ilk ve orta kısım programları arasındaki bütünlük derecesi, hedeflerin öğrencileri hayata hazırlama ve öğrenci ihtiyacını karşılayabilme derecesi, genel hedeflere ulaşma derecesi ile hedeflerin gerçekleştirilmesi açısından ilköğretim ve yatılı bölge okulları arasındaki farklılıklar ve program uygulamasındaki sorunlar araştırılmıştır.

Aydiner (1995), “İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri” başlıklı yüksek lisans tezinde hedeflerle ilgili olarak şu sonuçlara ulaşmıştır: Müfettiş görüşlerine göre, programda hedefler kazandırılabilir niteliktedir. Program hedefler bakımından öğrenciyi ezbere yöneltmektedir, öğrenciyi araştırmaya yöneltme açısından yeterli değildir. Öğretmen görüşlerine göre de program hedefler bakımından öğrenciyi ezbere yöneltmektedir.

Kambur (1997), “Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü İlköğretimde Program Geliştirme Dersi Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi” isimli yüksek lisans tezinde; anılan dersin hedeflerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin öğretim elamanları ve öğrencilerin görüşlerini saptamaya çalışmıştır. Araştırmacı, öğretim elamanları ve öğrenci görüşlerine göre, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alan hedeflerinin orta düzeyde gerçekleştiğini; bilişsel ve duyuşsal hedeflerin gerçekleşme düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmadığını; devinişsel alandaki hedeflerin gerçekleşmesinde 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu belirtmektedir. Araştırmacıya göre, anılan dersin hedefleri öğretmen adaylarını öğretmenlik mesleğine

yönlendirmede sadece bilgi basamağında kalmakta ve üst düzey hedeflere ulaşamamaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma yöntemi, araştırmanın kapsadığı alan, araştırmada kullanılan verilerin toplanması ve bu verilerin irdelenmesiyle ilgili açıklamalar yer almaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, milli eğitimin genel hedefleriyle özel hedefleri arasındaki tutarlılık üzerinde çalışabilmek amacıyla içerisinde hedeflerin yer aldığı temel eserler taranmıştır. Anılan taramayla, hedeflerin saptanması, sınıflandırılması, yazılması, davranışa dönüştürülmesiyle ilgili kabul görmüş esaslar belirlenmiştir. Bu esaslar çerçevesinde, alt problemlerde yer alan sorulara cevap aranmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada, alt problemler için gerekli bilgilerin elde edilmesinde; 1961 Anayasası, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Temel Eğitim İkinci Kademe Ders Programları ile konuyla ilgili diğer yazılı kaynaklar taranmıştır.

Türk Milli Eğitiminin genel hedefleri; Temel Eğitimin genel hedefleri ve problem cümlesinde belirtilen derslerin genel hedefleri belirlenerek, hedefler taksonomisi esaslarına göre yeniden düzenlenmiştir.

Bu araştırma karşılaştırmalı eğitim araştırmaları arasında yer alır. Burada yapılan karşılaştırmalar tek tek öğretim kademelerine yönelik yaklaşımla olmayıp,

hedefler düzeyinde yer almıştır. Ancak kıyaslamalardan daha çok karşılaştırmaya yönelinmiştir. Örtüşmeyen hedefler konusunda kıyaslamalar yoluyla yordamalarda bulunulmuştur.

Verilerin Çözümlemesi

Elde edilen veriler hedefler taksonomisi dikkate alınarak tablolastırılmıştır. Tablolarda yer alan hedefler; a) felsefi yaklaşım b) örtüşme, c) birbirine hizmet etme d) tekrar edilme, d) açıkta kalama durumlarına e) ifade edilme biçimlerine göre değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Çağdaş toplumlar, bir anlamda kurumlaşmalarını tamamlayabilmiş ve yeni ihtiyaçları için de yeni kurumlar oluşturmaya açık toplumlardır. Böyle toplumlarda toplumsal uyumu bozucu hareketlilik yerine toplumsal uyumu pekiştirici ve geliştirici davranışlar hakimdir. Anılan davranışların olabilmesi ise her şeyden önce belli kurallar çerçevesinde hareket etmeye, eğer kurallar yeterli değilse yeni kurallar belirleyerek hareket alanını genişletmeye bağlıdır.

Bu bağlamda her toplumsal kurum, toplumun üzerinde uzlaştığı bir kurallar bütününe dayanır. Çağdaş toplumlarda, anılan kurallar bütünü yasalara, yasalar da anayasaya dayanır. Toplumun diğer tüm kurumlarına insan yetiştirme açısından hizmet veren eğitim kurumu da çeşitli düzeydeki hedefleriyle yasalara ve dolayısıyla Anayasaya dayanır.

Bu çalışmanın temelini “Türk Milli Eğitiminin Amaçları ve Temel İlkeleri” oluşturmaktadır. Anılan amaç ve ilkeler, 14.06.1973 tarihinde kabul edilen, 24.06.1973/14574 tarih ve sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda yer almaktadır. Anılan kanunun ise 1961 Anayasası’na dayandığı söylenebilir. 9 Temmuz 1961 tarihinde kabul edilen bu Anayasa’nın ikinci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti şöyle tanımlanmaktadır:

“Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir” (1961 Anayasası, madde:2).

Devletin bu nitelikleri eğitimin nasıl planlanması gerektiğinin de ip uçlarını vermektedir. Yetiştirilmesi tasarlanan insanın anılan özelliklere sahip bir devlete uygun bir vatandaş olması beklenir. Bu beklentiyi gerçekleştirme görevini Türk milli eğitim sistemi üstlenmektedir. Milli eğitimin genel hedefleri belirlenirken devletin bu nitelikleri dikkate alınmıştır. Türk milli eğitiminin genel hedefleri saptanırken Türkiye Devleti’nin Anayasa’da belirtilen nitelikleri yeniden vurgulanmıştır.

1.1. *Türk Milli Eğitiminin Uzak Hedefi*

Yasal dayanağını 1961 Anayasası oluşturan Türk Milli Eğitiminin uzak hedefi, Milli Eğitim Temel Kanunun 2. maddesinin son fıkrasında şöyle belirtilmektedir:

“Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır” (M.E.T.K., Kanun No:1739: 24.6.1973 tarih ve 14574 sayılı Resmi Gazete).

Bu uzak hedefte vurgulanan nitelikler, Anayasa’da tanımlanan devlet modelinin nitelikleriyle çelişmemektedir. Bu durumuyla ülkenin uzak hedefini yeniden yorumlayarak daha açık hale getirdiği söylenebilir. O halde, Milli Eğitimin Uzak Hedefi olarak sunulan bu hedef, ülkenin uzak hedefi olarak da kabul edilebilir. Bu uzak

hedefin gerçekleştirilmesi için, bununla tutarlı olabilecek genel hedeflerin hazırlanması gerekmektedir. Türk milli eğitimi bu görevi yasayla belirlenmiş ilkeler çerçevesinde yerine getirmiştir.

1.2. *Türk Milli Eğitiminin Amaçları ve Temel İlkeleri*

Türk Milli Eğitiminin amaçları Milli Eğitim Temel Kanununda (1739S.K.) aşağıdaki gibi yer almıştır.

1.2.1. Genel Amaçlar

Madde 2: Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3.İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte işgörme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.

1.2.2. Özel Amaçlar

Madde 3: Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak sıralanır.

1.3. *TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ*

Genellik ve Eşitlik

Madde 4: Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiç bir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları

Madde 5: Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

Yöneltme

Madde 6: Fertler, eğitim süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.

Milli eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir.

Yöneltmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metodlarından yararlanılır.

Eğitim Hakkı

Madde 7: Temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.

Temel eğitim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarında, vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

Fırsat ve İmkan Eşitliği

Madde 8: Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır.

Maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.

Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

Süreklilik

Madde 9: Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır.

Gençlerin eğitim yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.

Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği

Madde 10: Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulamasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Anayasa'da ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.

Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca gereken tedbirler alınır.

Demokrasi Eğitimi

Madde 11: Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin, gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlara sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiç bir şekilde meydan verilmez.

Laiklik

Madde 12: Türk milli eğitiminde laiklik esastır. Din kültür ve ahlak öğretimi ilkokul ve ortaokullar ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.

Bilimsellik

Madde 13: Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metodlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.

Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımdan teşvik edilir ve desteklenir.

Planlılık

Madde 14: Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim, insangücü-istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir.

Mesleklerin kademeleri ve her kademenin ünvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın, mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir.

Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.

Karma Eğitim

Madde 15: Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkan ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.

Okul İle Ailenin İşbirliği

Madde 16: Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesinde katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır.

Bu maksatla okullarda okul-aile birlikleri kurulur. Okul-aile birliklerinin kuruluş ve işleyişleri Milli Eğitim Bakanlığı'nca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Her Yerde Eğitim

Madde 17: Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Milli eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimine tabidir.

Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplum ihtiyaçları arasında denge sağlanır. Bu açıklamalar çerçevesinde hazırlanmış bulunan ve üç maddede toplanmış olan Türk Milli Eğitiminin genel hedefleri şöyle açılabilir:

-Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini geliştirme.

-İnsan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilme ve bunları davranış haline getirmiş olma.

-Zihin bakımından, dengeli ve sağlıklı gelişmiş kişilik özelliklerine sahip olma.

-Hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip olma.

-Çalışmalarında yapıcı, yaratıcı ve verimli olma.

-İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, hayata hazırlanma bakımından gerekli bilgi ve davranışları kazanma.

-Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirebileceği diğer özelliklere sahip olma.

-Atatürk inkılaplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlılık.

-Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseme, koruma ve geliştirme.

-Ailesini, vatanını, milletini sevmeye ve daima yüceltmeye çalışma.

-Ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş kişilik ve karakter özelliklerine sahip olma.

-Geniş bir dünya görüşüne sahip olma.

-İnsan haklarına saygılı olma.

-Kişilik ve teşebbüse değer verme.

-Topluma karşı sorumluluk duyma.

-Birlikte iş görme alışkanlığı kazanma.

-Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirebileceği diğer özelliklere sahip olma .

-Beden bakımından, dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş kişilik özelliklerine sahip olma.

-Çalışmalarda yapıcı, yaratıcı ve verimli olma.

-İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, hayata hazırlanma bakımından gerekli becerileri kazanma.

-Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirebileceği diğer özelliklere sahip olma (Özçelik, 1992-93: 31-32).

Bu hedeflerin de ayrıca bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanlara göre sınıflandırılması yapılabilir:

1.4. MİLLİ EĞİTİMİNİN GENEL HEDEFLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

Türk Milli Eğitiminin Genel Hedefleri arasında yer alan insan nitelikleri bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanlar çerçevesinde şöyle sınıflandırılabilir:

1.4.1. Bilişsel Alanda Yer Alan Yeterlikler

-Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini geliştirme.

-İnsan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilme ve bunları davranış haline getirmiş olma.

-Zihin bakımından, dengeli ve sağlıklı gelişmiş kişilik özelliklerine sahip olma.

-Hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip olma.

-Çalışmalarında yapıcı, yaratıcı ve verimli olma.

-İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, hayata hazırlanma bakımından gerekli bilgi ve davranışları kazanma.

-Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirebileceği diğer özelliklere sahip olma (Özçelik, 1992-93:31-32).

1.4.2. Duyuşsal Alanda Yer Alan Özellikler

-Atatürk inkılaplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlılık.

-Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseme, koruma ve geliştirme.

-Ailesini, vatanını, milletini sevmek ve daima yüceltmeye çalışmak.

-Ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş kişilik ve karakter özelliklerine sahip olmak.

-Geniş bir dünya görüşüne sahip olmak.

-İnsan haklarına saygılı olmak.

-Kişilik ve teşebbüse değer vermek.

-Topluma karşı sorumluluk duymak.

-Birlikte iş görme alışkanlığı kazanmak.

-Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirebileceği diğer özelliklere sahip olmak (Özçelik, 1992-93: 32).

1.4.3. Psiko-motor Alanda Yer Alan Beceriler

-Beden bakımından, dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş kişilik özelliklerine sahip olmak.

-Çalışmalarda yapıcı, yaratıcı ve verimli olma.

-İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, hayata hazırlanma bakımından gerekli becerileri kazanma.

-Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirebileceği diğer özelliklere sahip olma (Özçelik, 1992-93: 31).

Bu genel hedeflere ulaşılabilmesi için, bu hedeflerle ve bunların dayandığı yasa ve ilkelerle çelişki oluşturmayacak okul hedeflerine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaçları karşılayabilecek tüm okullar Türk milli eğitim sistemi içerisinde yer alırlar. Türk milli eğitim sisteminin yapısı. Onuncu Milli Eğitim Şurasında belirlenmiş olup, okulöncesi eğitimi, temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretimden oluşmaktadır. Bu araştırma temel eğitimin ikinci kademesiyle sınırlı olduğundan, anılam eğitim kademesi üzerinde durulmaktadır.

1.5. TEMEL EĞİTİMİN (İlkokul ve Ortaokul) HEDEFLERİ

Bu kısımda, öğretim kademelerinden temel eğitimin genel hedefleri incelenmektedir. Temel eğitimin genel hedefleri olarak belirlenen insan nitelikleri hedefler sınıflamasına göre şöyle sınıflandırılabilir:

1.5.1. Bilişsel Yeterlikler

-Kurtuluş Savaşı'nın ve Atatürk devrimlerinin anlamını ve değerini kavrama, devrimlerin yerleşmesine ve yayılmasına katkıda bulunma.

-Türk milletinin tarihinden kendisine ulaşan insani, milli ve ahlaki değerleri kavrama ve bunları davranışlarında gösterme.

-Toplumun devamlı olarak değiştiğini kavrama.

- Okul içi ve dışındaki yaşayışında demokrasi anlayışına uyma.
- Yurttaşlık görev ve sorumluluklarının neler olduğunu bilme ve bunları günlük yaşayışında uygulama.
- Bilim ve teknolojinin toplumsal ilerleme ve uygarlık alanındaki rolünü kavrama.
- Bilimsel düşünme yeteneği geliştirme.
- Beden ve ruh sağlığını koruyucu tedbirleri bilme ve bunları kullanma alışkanlığına sahip olma.
- Yetenek ve istidatlarının seviye ve yönünü deneyerek değerlendirme.
- Davranışlarını, istek ve ideallerini kendi yeteneklerine göre değerlendirme.
- Türkçeyi etkili bir biçimde kullanma.
- Sağlıklı düşünme, doğru yargıda bulunma ve karar verme yeteneği kazanma.
- Sanat ve estetik alanında kültür ve anlayış kazanma.
- Ekonomik problemlerin özelliklerini bilme ve bunların yaşama alanlarıyla bağlantılarını kavrama.
- Bir çalışma alanına yönelerek topluma hizmet etme.
- İş hayatına kolayca uyum sağlayabilecek bilgiler kazanma.
- İyi bir tüketici olmanın ülke ekonomisindeki önemini kavrama.
- Yurdun, doğal ve insanlar tarafından yapılan her türlü zenginlik kaynaklarını koruma, değerlendirme ve geliştirme.
- İyi bir aile hayatının dayandığı ilkeleri kavrama, payına düşen görev ve sorumlulukları öğrenme.
- Çağdaş uygarlık düzeyini aşma idealini gerçekleştirmeye çalışma.

1.5.2. Duyuşsal Özellikler

- Şerefli bir tarihe sahip büyük bir milletin evladı olmanın gururunu duyma.
- Atatürk devrimlerine bağlı olma, devrimlerin yerleşmesine ve yayılmasına istekle katkıda bulunma.
- Türk Milletinin tarihinden kendisine ulaşan insani, milli ve ahlaki değerleri davranışlarında gösterme.
- Toplumun devamlı olarak değişmesini gelişme haline getirme sorumluluğunu duyma.
- Demokrasi anlayışını özümsemiş olma.
- Dünya ülkeleri arasındaki münasebetlerin barış ve refah sağlayacak yönde yürütülmesine inanma, Atatürk'ün koyduğu “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesine bağlı olma.
- Beden ve ruh sağlığını koruyucu tedbirlere uyma alışkanlığına sahip olma.
- Sanat ve estetik anlayışı kazanma.
- Ahlaki değer ve davranışlar geliştirme.
- Başkaları ile birlikte uyumlu yaşama ve çalışmayı alışkanlık haline getirme.
- İnsanlar arasındaki görüş ve duyuş farklılıklarını hoşgörü ile karşılama, toplumun bütünlüğünü bozmayan farklı duyuş ve görüşlerin toplumun yaratıcı gücünü zenginleştireceğine inanma.
- İyi bir aile hayatında payına düşen görev ve sorumlulukları benimsemiş olma.
- Çağdaş uygarlık düzeyini aşma idealini benimseme.

1.5.3. Psiko-motor Beceriler

Beden ve ruh sağlığını koruyucu tedbirlere uyma.

İş hayatına kolayca uyum sağlayabilecek beceriler kazanma.

Başkaları ile birlikte uyumlu yaşamanın ve çalışmanın gerektirdiği alışkanlıklar (Özçelik,1992-93: 43-44).

Bu çalışma iköğretim ikinci kademe (ortaokul) ile sınırlı olduğu için burada ortaokul ile ilgili bilgi verilmektedir.

Ortaokul

İlköğretimin ikinci kademesi olan “Ortaokul; öğrencilere genel eğitim vererek bir üst okula hazırlama yanında, hayata atılmak isteyenlere tutacakları işlerde başarı şartlarının esaslarını kavratmakla da görevli eğitim kurumudur” (Kaya,1989:31).

Milli Eğitim Temel Kanunu’nda ortaokulun hedefleri Temel Eğitim başlığı altında verilmiştir. Anılan yasanın 23. maddesinde bu hedefler; Temel Eğitimin amaç ve görevlerine uygun olarak, “1.Her Türk çocuğunun iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek; 2.Her Türk çocuğunu ilgi,istidat ve kabiliyetleri yönünden hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır” biçiminde ifade edilmiştir.

Mevcut programlarda, ortaokul ilköğretimin ikinci kademesi olarak adlandırılmıştır. İlköğretim de Temel Eğitim kapsamı içerisinde. Diğer taraftan şu andaki ilköğretim programının “ 1968 ilkököl ve 1953 ortaokul programlarının ilgili ünitelerinin bir araya getirilerek hazırlanmış karma bir program olduğu” belirtilmektedir (Taşpolatoğlu,1993:52).

Okullar istendik insan niteliklerinin kazanıldığı yerlerdir. Anılan nitelikler ancak programlar yardımıyla kazanılır. Programları ise kapsam olarak dersler oluşturur. Derslerin hedefleri okulun hedefleriyle; okulun hedefleri Milli Eğitimin hedefleriyle; Milli eğitimin hedefleri de ülkenin politik felsefesini yansıtan ve meşruluğunu anayasadan alan uzak hedefle bağlantılı olmak zorundadır.

Bu araştırmada derslerden dört tanesi hedefler boyutunda incelenmektedir. Bu derslerin Anayasa’da nitelikleri belirtilen devlete uygun vatandaşların yetişmesinde birinci derecede hizmet verebileceği düşünülebilir. Bunlar Milli Tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık Bilgisi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleridir. Bu derslerin ortaokul ve ilköğretim okulu ikinci kademedeki dağılımları şöyledir: Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri altıncı ve yedinci sınıflarda haftada ikişer saat okutulmaktadır. Her iki ders de sekizinci sınıflarda okutulmuyor. Vatandaşlık Bilgisi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersleri sekizinci sınıflarda okutulmaktadır. Birincisi ortaokulda haftada üç saat, ilköğretim okulunda haftada iki saat; ikincisi ise, haftada ikişer saat okutulmaktadır. Bu derslere programda yer verilmesinin gerekçeleri şöyle açıklanmaktadır:

Milli Tarih Dersinde esas amaç, “öğrenciye Türk milletinin üstün yaşadığını, başka milletlere kültürünü yayarak onlara hayatın her yönünden güzel örnekler verdiğini, Türk milletinin kurduğu yüksek uygarlık hayatını yaratmak uğruna ne kadar fedakarlıklara göğüs gerdiğini canlı örnekleri ile öğretmektir. Öğrenci, insanlığın

geçirdiği ilerleme dönemlerini incelerken bu ilerleme yolunda Türklerin oynadığı büyük rolü iyice kavramalıdır.” (Komisyon,1995: 13).

Milli Coğrafya dersinde öğrenci, yurdunu daha çok sevecek, daha yüksek, daha mutlu görmek isteyecek, yurdunda gittikçe artmakta olan yolların, okulların, bankaların, fabrikaların ve diğer ekonomi ve bayındırlık kurumlarının değerini daha iyi anlayacak ve yurdun kültür, bayındırlık, ekonomi, sağlık, gelişme yollarında kalkınmasında kendisine düşen ödevlerin değerini daha iyi bilecektir (Komisyon, 1995:14).

Vatandaşlık Bilgisi dersinde öğretmenin görevi, yalnız milli kurumları tanıtmak değil, öğrencilere bu kurumların iş ve önemini kavratmak ve bunlara karşı kendilerinde bağlılık ve saygı uyandırmaktır. Bu derste öğretmen, çocuklara yalnızca haklarını ve görevlerini öğretmekle kalmayarak bu hakları elde etmek için yüzyıllardan beri milletin yaptığı fedakarlığı belirtmeli; bu haklardan yoksun milletlerin acıklı durumunu kavratmalıdır. Buna karşılık her yurttaşın, yurttaşlık ödevlerini milletin istediği gibi ve istediği zaman yapmasının ne kadar önemli ve gerekli olduğunu, görevini yapmayanın hak istemeye hakkı olmayacağını, her Türk vatandaşının milli görevleri uğrunda en yüksek fedakarlığı yapmasının ve gerekirse canını da feda etmesinin tabii bulunduğunu aşılmalıdır (Komisyon, 1995:14).

Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde öğrencilere, öğretmen Atatürk’ün gerek imparatorluk devrinde, gerek Kurtuluş Savaşı sırasında, gerek Türkiye’de Cumhuriyet kurulduğu günden beri yaptığı büyük işler üzerinde

öğrencileri düşündürmeli, bunları imparatorluğun son devrindeki işlerle öğrenciye canlı olarak kıyaslatılmalıdır. Bu yolla öğrenci, Büyük Önder'in yönetimi ve kılavuzluğu altında Türk milletinin ne kadar önemli ve geniş adımlar attığını, başka milletler arasında gücünün, saygınlığının ne kadar yükseldiğini öğrenecek; milletin hem gönenç ve mutluluğu, hem de insanlık için yapacağı önemli işler bulunduğunu, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının kendisine verdiği ödevlerin anlamını, büyüklüğünü ve genişliğini daha iyi kavrayacaktır (Komisyon, 1995: 13).

1.5.4. Milli Tarih Programı Genel Amaçları

Milli Tarih Dersi Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 3.5.1989 tarih ve 3 sayılı kararı ile kabul edilmiş; 17.6.1989 tarih ve 2190 sayılı Tebliğler dergisinde yayımlanmıştır. T. T. K. B.'nin 15.3.1993 tarih ve 79 sayılı kararı ile değişiklik yapılmıştır. Bu dersin amacı; öğrencilere,

1.Türk milletinin dünya tarihindeki önemi, milletler ailesi içindeki şerefli geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri, dünya kültür ve medeniyetinin gelişmesindeki büyük payını öğretip kavratmak, onların milli duygularını daha şuurlu ve köklü kılmak;

2.Türk milletinin zekâ ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimsetmek ve bu üstün özelliklerin davranış haline gelmesini sağlamak;

3.Tarihte büyük medeniyetler kurmuş, köklü bir geçmişe sahip büyük bir milletin evladı olduklarının sorumluluğunu duyurmak; gelecek için ümit ve güven vererek Türk

milletine, dünya milletleri içinde layık olduğu yeri sağlama ve Atatürk'ün direktifleri uyarınca “milli kültürümüzü muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarma” yolunda durmadan çalışmaları, sürekli bir çaba göstermeleri ve bu uğurda her fedakarlığı göze alabilmeleri gerektiği şuurunu vermek;

4.Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasi olayların sebepleri ve sonuçları üzerinde, günümüzde kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve muhakeme yeteneğini geliştirmek;

5.Atatürk'ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesinin ve devletimizin bağımsızlığının ancak yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmasına fırsat vermemek ve güçlü olmakla devam ettirebileceği gerçeğini kavratmak;

6.Tarihi olaylara yön veren kişilerin, yerinde ve zamanında gösterdikleri uzak görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakarlık ve kahramanlıkları veya uzağı göremeyişleri ve şuursuz davranışları sebebiyle olayların ve tarihin akışını nasıl etkilediklerini göstermek;

7.Toplumu yönlendiren Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece milli değil, evrensel yönlerini de kavratmak ve takdir ettirmek; milletimize düşen insanlık görevleri bulunduğunu belirtmek ve onlarda insaniğe sevgi, saygı ve hizmet verme duygusunu uyandırmak;

8.Milli bağımsızlığımızın ve demokrasinin değerini kavratmak; yurt ve millet bütünlüğümüzü koruma, milli çıkarlarımızı ve demokrasiyi üstün tutma şuurunu ve davranışını kazandırmak;

9.Geçmişle içinde bulunduğumuz zaman arasında bağlantı kurdurup gün geçtikçe daha da çoğalarak karmaşık hale gelen yurt ve dünya meselelerini iyi değerlendiren, meseleler yaratmak yerine sağ duyu ile hareket ederek onlara çözüm getirebilen; milli, manevi ve maddi değerlerimize yürekten bağlı bir kişilik kazandırmaktır.

Dokuz madde halinde sıralanan hedeflerin her birinde birden fazla özellik yer almaktadır. Bu nedenle birden fazla özellik bulunduran hedefler, birer özellik bulunduracak biçimde yeniden yazılabilirler. Hedeflerin yeni durumu şöyle olabilir:

- Türk milletinin dünya tarihindeki önemini öğretmek ve kavratmak.
- Türk milletinin milletler ailesi içindeki şerefli geçmişini öğretmek ve kavratmak.
- Türk milletinin milletler ailesi içindeki yerini öğretmek ve kavratmak.
- Türk milletinin insanlığa yaptığı hizmetleri öğretmek ve kavratmak.
- Türk milletinin dünya kültürünün gelişmesindeki büyük payını öğretmek ve kavratmak.
- Türk milletinin dünya medeniyetinin gelişmesindeki büyük payını öğretmek ve kavratmak.
- Öğrencilerin milli duygularını daha şuurlu ve köklü kılmak.

-Türk milletinin zekâsını, kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim severliğini, sanat severliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimsetmek ve bu üstün özelliklerin davranış haline gelmesini sağlamak.

- Tarihte büyük medeniyetler kurmuş, köklü bir geçmişe sahip bir milletin evladı olduklarının sorumluluğunu duyurmak.

-Gelecek için ümit ve güven vermek.

-Türk milletine, dünya milletleri içinde layık olduğu yeri sağlama yolunda durmadan çalışmaları, sürekli bir çaba göstermeleri, her fedakarlığı göze alabilmeleri gerektiği şuurunu vermek.

-Atatürk'ün direktifleri uyarınca “milli kültürümüzü muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarma” yolunda durmadan çalışmaları, sürekli bir çaba göstermeleri, her fedakarlığı göze alabilmeleri gerektiği şuurunu vermek.

-Geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasal olayların sebepleri ve sonuçları üzerinde, günümüzde kıyaslama yaparak düşünme yeteneğini geliştirmek.

-Geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasal olayların sebepleri ve sonuçları üzerinde, günümüzde kıyaslama yaparak araştırma yeteneğini geliştirmek.

-Geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasal olayların sebepleri ve sonuçları üzerinde, günümüzde kıyaslama yaparak muhakeme etme yeteneğini geliştirmek.

-Atatürk'ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesinin yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmasına fırsat vermemekle devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak.

-Atatürk'ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesinin güçlü olmakla devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak.

-Devletimizin bağımsızlığının yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmasına fırsat vermemekle devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak.

-Devletimizin bağımsızlığının güçlü olmakla devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak.

-Tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri uzak görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakarlık ve kahramanlıkları sebebiyle tarihin ve olayların akışını nasıl etkilediklerini göstermek.

-Tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında uzağı göremeyişleri ve şuursuz davranışları sebebiyle tarihin ve olayların akışını nasıl etkilediklerini göstermek.

-Toplumu yönlendiren Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin milli ve evrensel yönlerini kavratmak.

-Atatürk ve diğer Türk büyüklerini takdir ettirmek.

-Milletimize düşen insanlık görevleri bulunduğunu belirtmek.

-Öğrencilerde insanlığa sevgi saygı ve hizmet verme duygusu uyandırmak.

-Milli bağımsızlığımızın değerini kavratmak.

-Demokrasinin değerini kavratmak.

-Yurt ve millet bütünlüğümüzü koruma şuuru ve davranışı kazandırmak.

-Milli çıkarlarımızı üstün tutma şuuru ve davranışı kazandırmak.

-Demokrasiyi üstün tutma şuuru ve davranışı kazandırmak.

-Geçmişle içinde bulunduğumuz zaman arasında bağlantı kurdurmak.

-Gün geçtikçe daha da çoğalarak karmaşık hale gelen yurt ve dünya meselelerini iyi değerlendiren, meseleler yaratmayan, sağ duyu ile hareket eden, çözüm getirebilen bir kişilik kazandırmak.

-Milli, manevi ve maddi değerlerimize yürekten bağlı bir kişilik kazandırmak.

Bu hedefler aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

1.5.4.1. Bilişsel Yeterlikler

-Türk milletinin milletler ailesi içindeki yerini öğretmek ve kavratmak.

-Türk milletinin insanlığa yaptığı hizmetleri öğretmek ve kavratmak.

-Türk milletinin dünya kültürünün gelişmesindeki büyük payını öğretmek ve kavratmak.

-Türk milletinin dünya medeniyetinin gelişmesindeki büyük payını öğretmek ve kavratmak.

-Geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasal olayların sebepleri ve sonuçları üzerinde, günümüzde kıyaslama yaparak düşünme yeteneğini geliştirmek.

-Geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasal olayların sebepleri ve sonuçları üzerinde, günümüzde kıyaslama yaparak araştırma yeteneğini geliştirmek.

-Geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasal olayların sebepleri ve sonuçları üzerinde, günümüzde kıyaslama yaparak muhakeme etme yeteneğini geliştirmek.

-Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesinin yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmasına fırsat vermemekle devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak.

-Atatürk'ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesinin güçlü olmakla devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak.

-Devletimizin bağımsızlığının yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmasına fırsat vermemekle devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak.

-Devletimizin bağımsızlığının güçlü olmakla devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak.

-Tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri uzak görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakarlık ve kahramanlık sebebiyle olayların ve tarihin akışını nasıl etkilediklerini göstermek.

-Tarihi olaylara yön veren kişilerin uzağı göremeyişleri ve şuursuz davranışları sebebiyle olayların ve tarihin akışını nasıl etkilediklerini göstermek.

-Toplumu yönlendiren Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin milli ve evrensel yönlerini kavratmak.

-Milletimize düşen insanlık görevleri bulunduğunu belirtmek.

-Geçmişle içinde bulunduğumuz zaman arasında bağlantı kurdurmak.

-Türk milletinin zekası, kabiliyeti, çalışkanlığı, ilim severliği, sanat severliği, estetik zevki ve insanlık duygusunun yüceliğinin davranış haline gelmesini sağlamak.

1.5.4.2. Duyuşsal Özellikler

-Türk milletinin dünya tarihindeki önemini öğretmek ve kavratmak.

-Türk milletinin milletler ailesi içindeki şerefli geçmişini öğretmek ve kavratmak.

-Öğrencilerin milli duygularını daha şuurlu ve köklü kılmak.

-Milli bağımsızlığımızın değerini kavratmak.

-Demokrasinin değerini kavratmak.

-Türk milletinin zekasını, kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim severliğini, sanat severliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimsetmek.

-Tarihte büyük medeniyetler kurmuş, köklü bir geçmişe sahip bir milletin evladı olduklarının sorumluluğunu duyurmak.

-Gelecek için ümit ve güven vermek.

-Türk milletine, dünya milletleri içinde layık olduğu yeri sağlama yolunda durmadan çalışmaları, sürekli çaba göstermeleri, her fedakarlığı göze alabilmeleri gerektiği şuurunu vermek.

-Atatürk'ün direktifleri uyarınca “milli kültürümüzü muassır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarma” yolunda durmadan çalışmaları, sürekli bir çaba göstermeleri, her fedakarlığı göze alabilmeleri gerektiği şuurunu vermek.

-Öğrencilerde insanlığa sevgi, saygı ve insanlığa hizmet etme duygusu uyandırmak.

-Milli çıkarlarımızı üstün tutma şuurı ve davranışı kazandırmak.

-Demokrasiyi üstün tutma şuurı ve davranışı kazandırmak.

-Gün geçtikçe daha da çoğalarak karmaşık hale gelen yurt ve dünya meselelerini iyi değerlendiren bir kişilik kazandırmak.

-Milli, manevi ve maddi değerlerimize yürekten bağlı bir kişilik kazandırmak.

-Atatürk ve diğer Türk büyüklerini takdir ettirmek.

1.5.5. Milli Coğrafya Programı

-Milli Coğrafya Dersi Programı T.T.K.B'nın 10.7.1985 tarih ve 11 sayılı kararı ile kabul edilmiş; 8.9.1985 tarih ve 2195 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

1.5.5.1. Genel Amaçlar

Öğrencilere ;

1.Türkiye'nin dünya üzerinde işgal ettiği yer ve mevkinin önemini kavratmak, onlarda ülkemiz kalkınmasında severek sorumluluk alma duygusunu geliştirmek.

2.Halkımızın çeşitli coğrafi bölgelerdeki yaşayış şekillerini, yurdumuzun imkan ve servetlerini, turistik zenginliklerini ve coğrafyadan kaynaklanan meselelerini öğretmek, vatanını ve milletini sevdirmek.

3.Yurdumuzun imkan ve kaynaklarını tanıtmak, sınırsız olmayan bu tabii servetlerimizin israfından kaçınma fikrini aşlamak ve Türkiye tabiatını korumaları gerektiğini zihinlere yerleştirmek.

4.Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafyalarını öğretmek, Türklerin geniş bir alana dağılmış bir millet olduğunu göstermek.

5.Türkiye'nin başlıca tarım ve endüstri ürünleri ile ticari ilişkiler hakkında bilgi kazandırmak.

Milli Coğrafya Dersi'nin beş maddeden oluşan ancak her birinde birden fazla nitelik bulunan amaçlarını yeniden maddeleştirmek mümkündür.

-Türkiye'nin dünya üzerinde işgal ettiği yerin ve mevkiin önemini kavratmak.

-Onlarda ülkemiz kalkınmasında sevrek sorumluluk alma duygusunu geliştirmek.

- Halkımızın çeşitli coğrafi bölgelerdeki yaşayış şekillerini öğretmek.
- Yurdumuzun imkan ve servetlerini öğretmek.
- Yurdumuzun turistik zenginliklerini öğretmek.
- Vatanını ve milletini sevdirmek.
- Yurdumuzun imkan ve kaynaklarını tanıtmak.
- Sınırsız olmayan tabii servetlerimizin israfından kaçınma fikrini aşılama.
- Türkiye'nin tabiatını korumaları gerektiğini zihinlerine yerleştirmek.
- Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafyalarını öğretmek.
- Türklerin geniş bir alana dağılmış büyük bir millet olduğunu göstermek.
- Türkiye'nin başlıca tarım ve endüstri ürünleri hakkında bilgi kazandırmak.
- Ticari ilişkiler hakkında bilgi kazandırmak.
- Bu hedeflerin sınıflandırılması ise şöyle olabilir:

1.5.5.2. Bilişsel Yeterlikler

- Halkımızın çeşitli coğrafi bölgelerdeki yaşayış şekillerini öğretmek.
- Yurdumuzun imkan ve servetlerini öğretmek.
- Yurdumuzun turistik zenginliklerini öğretmek.
- Yurdumuzun coğrafyasından kaynaklanan meselelerini öğretmek.
- Yurdumuzun imkan ve kaynaklarını tanıtmak.
- Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafyalarını öğretmek.
- Türklerin geniş bir alana dağılmış büyük bir millet olduğunu göstermek.
- Türkiye'nin başlıca tarım ve endüstri ürünleri hakkında bilgi kazandırmak.
- Ticari ilişkiler hakkında bilgi kazandırmak.

- Sınırsız olmayan tabii servetlerimizin israfından kaçınma fikrini aşlamak.
- Türkiye'nin tabiatını korumaları gerektiğini zihinlerine yerleştirmek.

15.5.3. Duyuşsal Özellikler

- Türkiye'nin dünya üzerinde işgal ettiği yerin ve mevkiin önemini kavratmak.
- Ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygusunu geliştirmek.
- Vatanını ve milletini sevdirmek.

1.5.6. Vatandaşlık Bilgileri Programı

Vatandaşlık Bilgileri Dersi Programı T.T.K.B'nin 12.3.1992 tarih ve 45 sayılı kararı ile kabul edilmiş; 13.4.1992 tarih ve 2356 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

T.T.K.B'nin 15.3.1993 tarih ve 82 sayılı kararı ile değişiklik yapılmıştır.

1.5.6.1. Genel Amaçlar

1.Öğrencilere ferdin toplum içerisinde yaşaması gerektiğini kavratmak ve onlara toplumun çeşitli çevrelerinde anlayışlı işbirliği ve düzenli şekilde birlikte yaşama alışkanlığı kazandırmak.

2.İnsanın sınırsız bir hürriyete sahip olmadığı, toplum yaşayışını düzenleyici nitelikteki sosyal davranış kurallarıyla uyum içinde yaşamak durumunda olduğu konusunda öğrencileri bilgili ve bilinçli kılmak.

3.Öğrencilere millet kavramını vermek, Türk milletinin birer evladı olmanın şerefini hissettirmek ve sorumluluğunu kazandırmak;

4.Öğrencilerde, milli ve vatani işlere ilgi uyandırarak onlara millet ve vatana canla başla hizmet etme bilincini kazandırmak;

5.Atatürk'ün Türk gençliğine emanet ettiği Türk istikalinin ve Türk Cumhuriyetinin önemini; hürriyetçi demokrasi rejimimizin diğer rejimlerden, özellikle totaliter rejimlerden farklarını, üstünlüklerini kavratmak ve öğrencilere bu değerleri her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olmaları gerektiği fikir ve inancını vermek;

6.Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın genel esaslarını ve temel ilkelerini kavratmak suretiyle öğrencilerde, Anayasamızda ifadesini bulan hürriyetçi demokrasiye, Atatürk milliyetçiliğine içten bağlılık ve devlet otoritesine saygı duygusunu uyandırmak;

7. Öğrencilerde, toplumun refah ve huzuru için çeşitli işlerde görev almış kişilere saygı duyma, onların işlerini kolaylaştırmak için kendi paylarına düşen ödev ve sorumlulukları yerine getirme davranışı geliştirmek.

8.Demokratik zihniyetin hakim olduğu bir atmosfer içinde kendi kendilerini yönetmelirine, okul içinde ve dışında sorumluluk yüklenmelerine imkan ve fırsat sağlayarak öğrencilerin demokrasiyi bizzat yaşayan, uygulayan kişiler olarak yetişmesini sağlamak;

9.Bir meslek sahibi olmanın bir fert ve vatandaş olarak gerekliliğini, işsiz güçsüz bir insanın toplum için zararlı bir eleman olacağını öğrencilere kavratmak, onlarda her mesleğin kutsal olduğu ve hangi meslekten olursa olsun işini gereğince yapan herkesin saygı değer bir insan olacağı inancını yerleştirmek;

10.“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” fikrinin gerçekleşmesi için milletler ailesi içinde Türk milletine düşen ödev ve sorumluluğun değerini kavratmaktır.

Genel amaçlardan her biri birden fazla niteliğı içerdığından bunlar da yeniden yazılabilir:

- Öğrencilere ferdin toplum içinde yaşaması gerektiğini kavratmak.
- Onlara toplumun çeşitli çevrelerinde anlayışlı işbirliği alışkanlığı kazandırmak.
- Onlara toplumun çeşitli çevrelerinde düzenli bir şekilde birlikte yaşama alışkanlığı kazandırmak.

-İnsanın sınırsız bir hürriyete sahip olmadığı konusunda öğrencileri bilgili ve bilinçli kılmak.

-Toplum yaşayışını düzenleyici nitelikteki sosyal davranış kurallarıyla uyum içinde yaşamak durumunda olduğu konusunda öğrencileri bilgili ve bilinçli kılmak.

- Öğrencilere millet kavramını vermek.
- Türk milletinin birer evladı olmanın şerefini hissettirmek.
- Türk milletinin birer evladı olmanın sorumluluğunu kazandırmak.
- Öğrencilerde milli ve vatani işlere ilgi uyandırmak.
- Öğrencilere millete ve vatana canla başla hizmet etme bilinci kazandırmak.
- Atatürk’ün Türk gençliğine emanet ettiği Türk istiklalinin önemini kavratmak.
- Atatürk’ün Türk gençliğine emanet ettiği Türk Cumhuriyetinin önemini kavratmak.

-Hürriyetçi demokrasi rejimimizin diğer rejimlerden, özellikle totaliter rejimlerden, farklarını kavratmak.

-Hürriyetçi demokrasi rejimimizin üstünlüklerini kavratmak.

-Öğrencilere bu değerleri her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olmaları gerektiği fikrini vermek.

-Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın genel esaslarını ve temel ilkelerini kavratmak.

-Öğrencilerde, Anayasamızda ifadesini bulan hürriyetçi demokrasiye içten bağlılık duygusunu uyandırmak.

-Öğrencilerde, Atatürk milliyetçiliğine içten bağlılık duygusunu uyandırmak.

-Öğrencilerde, devlet otoritesine saygı duygusunu uyandırmak.

-Öğrencilerde, toplumun refah ve huzuru için çeşitli işlerde görev almış kişilere saygı duyma davranışı geliştirmek.

-Öğrencilerde, toplumun refah ve huzuru için çeşitli işlerde görev almış kişilerin işlerini kolaylaştırmak için kendi paylarına düşen ödev ve sorumlulukları yerine getirme davranışı geliştirmek.

-Demokratik zihniyetin hakim olduğu bir atmosfer içinde kendi kendilerini yönetmelerine imkan ve fırsat sağlamak.

-Öğrencilerin demokrasiyi bizzat yaşayan ve uygulayan kişiler olarak yetişmesini sağlamak.

-Öğrencilere bir meslek sahibi olmanın bir fert ve vatandaş olarak gerekliliğini kavratmak.

-Öğrencilere işsiz güçsüz bir insanın toplum içinde zararlı bir eleman olacağını kavratmak.

-Onlarda her mesleğin kutsal olduğu inancını yerleştirmek.

-Onlarda, hangi meslekten olursa olsun, işini gereğince yapan herkesin saygıdeğer insan olacağı inancını yerleştirmek.

-“ Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” fikrinin gerçekleşmesi için milletler ailesi içinde Türk milletine düşen dev ve sorumluluğun değerini kavratmak.

Bu hedefler aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir.

1.5.6.2. Bilişsel Yeterlikler

-Öğrencilere ferdin toplum içinde yaşaması gerektiğini kavratmak.

-İnsanın sınırsız bir hürriyete sahip olmadığı konusunda öğrencileri bilgili ve bilinçli kılmak.

-Toplum yaşayışını düzenleyici nitelikteki davranış kurallarıyla uyum içinde yaşamak durumunda olduğu konusunda öğrencileri bilgili ve bilinçli kılmak.

-Öğrencilere millet kavramını vermek.

-Hürriyetçi demokrasi rejimimizin diğer rejimlerden, özellikle totaliter rejimlerden, farklarını kavratmak.

-Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın genel esaslarını ve temel ilkelerini kavratmak.

-Öğrencilere bir meslek sahibi olmanın bir tert ve vatandaş olarak gerekliliğini kavratmak.

-Öğrencilere işsiz gsz bir insanın toplum içinde zararlı bir eleman olacağını kavratmak.

-Öğrencilere millete ve vatana canla başla hizmet etme bilinci kazandırmak.

-Öğrencilerin demokrasiyi bizzat yaşayan ve uygulayan kişiler olarak yetişmesini sağlamak.

-Onlara toplumun çeşitli çevrelerinde anlayışlı işbirliği alışkanlığı kazandırmak.

-Onlara toplumun çeşitli çevrelerinde düzenli bir şekilde yaşama alışkanlığı kazandırmak.

-Demokratik zihniyetin hakim olduğu bir atmosfer içinde kendi kendilerini yönetmelerine imkan ve fırsat sağlamak.

-Öğrencilerde, toplumun refah ve huzuru için çeşitli işlerde görev almış kişilerin işlerini kolaylaştırmak için kendi paylarına düşen ödev ve sorumlulukları yerine getirme davranışı geliştirmek.

-Öğrencilerin demokrasiyi bizzat yaşayan kişiler olarak yetişmesini sağlamak.

1.5.6.3. Duyuşsal Özellikler

-“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” fikrinin gerçekleşmesi için milletler ailesi içinde Türk milletine düşen ödev ve sorumluluğun değerini kavratmak.

-Atatürk’ün Türk gençliğine emanet ettiği Türk istiklalinin önemini kavratmak.

-Atatürk’ün Türk gençliğine emanet ettiği Türkiye Cumhuriyeti’nin önemini kavratmak

-Türk milletinin birer evladı olmanın şerefini hissettirmek.

-Türk milletinin birer evladı olmanın sorumluluğunu kazandırmak.

-Öğrencilerde milli ve vatani işlere ilgi uyandırmak.

-Hürriyetçi demokrasi rejimimizin üstünlüklerini kavratmak.

-Öğrencilere bu değerleri (hürriyetçi demokrasi) her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olmaları gerektiği fikrini vermek.

-Öğrencilerde, Anayasamızda ifadesini bulan hürriyetçi demokrasiye içten bağlılık duygusunu uyandırmak.

-Öğrencilerde, Atatürk milliyetçiliğine içten bağlılık duygusunu uyandırmak.

-Öğrencilerde, devlet otoritesine saygı duygusunu uyandırmak.

-Onlarda her mesleğin kutsal olduğu inancını yerleştirmek.

-Öğrencilerde, toplumun refah ve huzuru için çeşitli işlerde görev almış kişilere saygı duyma davranışı geliştirmek.

1.5.7. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Programı

T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Programı T.T.K.B'nın 8.6.1981 tarih ve 106 sayılı kararı ile kabul edilmiş; 6.7.1981 tarih ve 2090 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

1.5.7.1. Amaçlar ve Açıklamalar

1.Bu ders için 27.4.1981 gün ve 76 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı ile kabul edilen ve 25.5.1981 tarihli 2087 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Yüksek Okullar "Türk İnkılâp Tarihi" ve Ortaöğretim Kurumları "Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Müfredat Programı"nın başında yer alan "Amaçlar" ile "Açıklamalar" geçerli olacak; bu esaslar saptırılmadan Türk İnkılâbının mimarı ulu önder Atatürk, eserleriyle birlikte kavratılıp benimsetilecek ve en içten duygularla sevdirecektir.

2.Konuların işlenmesinde yukarıda sözü geçen müfredat programının “Açıklamalar” bölümünde yer alan, genel kapsamlı yöntemlere uyulmakla beraber; daima öğrenci seviyesi gözönünde bulundurulacak ve öğretimde verimliliği artırmak için, öğretmen-öğrenci aktifliği esas tutulacaktır. Bu bakımdan, öğretmenin yerine göre etkili, ilgi çekici anlatım ve açıklamaları yanısıra, cevaplandırılması kolay olan sorularla öğrencilerin konulara katkısı sağlanacaktır. Ders konuları arasındaki değişik özelliklere göre farklı öğretim yöntemleri uygulanmakla birlikte; öğretmeni ve öğrenci çoğunluğunu pasif durumda bırakan bireysel öğrenci takrirlerinden veya uzun süre alan tekrarlatmalardan kesinlikle kaçınılacaktır.

3. Bu okullardaki derslerde, Yüksek Okullar ve Orta Öğretim Kurumlarındaki İnkılâp Tarihi derslerinde öngörülen seminerler yapılmayacaktır. Buna karşılık derslerde konular işlenirken çevre ve okul imkanlarına göre, göz ve kulağa hitap eden her türlü araç-gereçten en geniş biçimde yararlanılacaktır. Bu arada derslerde, Bakanlığımızca tavsiye edilmiş olan konu ile ilgili yayınlar tanıtılacak, yeri geldikçe bu yayınlardan dikkat çekici parçalar okunarak öğrencilerin konulara ilgisi uyandırılacaktır.

4. Sonuç olarak bu okullardaki öğrencileri, belirlenen “Amaçlar” ile birlikte; siyasal, kültürel, sosyo-ekonomik ve aktüel sorunlar karşısında seviyelerine göre ileride öğrenecekleri geniş kapsamlı, Atatürkçülük felsefesinin gereklerini bir davranış haline getirecek durumda yetiştirmek için her türlü çaba gösterilecektir.

**Yüksek Okullar “Türk İnkılâp Tarihi” ve Ortaöğretim Kurumları “Türkiye
Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi” Müfredat Programı**

Amaçlar:

Dersin amacı öğrencilere:

1. Türk inkılâbının tarihi anlamını ve önemini kavratmak;
2. Atatürk’ün milliyetçilik ve medeniyetçilik anlayışını belirtmek;
3. Atatürk’ün dahi asker, büyük devlet adamı ve inkılâpçı kişiliği ile eşsiz önderliğini tanıtmak;
4. Atatürkçülüğü benimseterek, Atatürk’ün Dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmak;
5. Kurtuluş savaşını ve bu savaşı, Türk Milletinin varlığını korumak ve sürdürmek için ne büyük fedakarlıklarla gerçekleştirdiğini kavratmak;
6. Türk Milletinin bütün kurumları ve değerleriyle birlikte çağdaş uygarlığa hangi tarihi şartlar altında ve nasıl geçtiğini kavratmak;
7. Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti’nin dinamik temelini “Atatürk İlkeleri”nin oluşturduğu bilincini kazandırmak;
8. Türk İnkılâbının, milli ve milletlerarası niteliklerini belirleyerek, XX. yüzyılda mazlum milletlere nasıl ışık tuttuğunu göstermek;
9. Dünya devletlerinin ve Türkiye’nin içinde bulunduğu o günkü durum göz önüne alınmak suretiyle, Türk İnkılâbının ne güç şartlar altında gerçekleştirildiğini kavratmak;

10. Demokrasi hayatımızın gelişmesini inceleyerek, onlara demokratik düzenin gerektirdiği bilgi ve davranışları kazandırmak;

11. Atatürk'e Türk İnkılâbına ve onun ilkelerine yürekten bağlı, bunların inançlı savunucusu olma bilincini kazandırmak;

12. Günümüzün ve geleceğin sorunlarına Atatürkçü bir yaklaşımla çözümler getirebilecek tutum, davranış ve yetenekler kazandırmak.

Bu hedefler aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

1.5.7.2. Bilişsel Yeterlikler

- Türk inkılâbının tarihi anlamını kavratmak
- Atatürk'ün milliyetçilik ve medeniyetçilik anlayışını belirtmek;
- Atatürk'ün dahi asker, büyük devlet adamı ve inkılâpçı kişiliği ile eşsiz önderliğini tanıtmak;
- Atatürk'ün Dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmak;
- Kurtuluş savaşını ve bu savaşı, Türk Milletinin varlığını korumak ve sürdürmek için ne büyük fedakarlıklarla gerçekleştirdiğini kavratmak;
- Türk Milletinin bütün kurumları ve değerleriyle birlikte çağdaş uygarlığa hangi tarihi şartlar altında ve nasıl geçtiğini kavratmak;
- Türk İnkılâbının, millî ve milletlerarası niteliklerini belirleyerek, XX. yüzyılda mazlum milletlere nasıl ışık tuttuğunu göstermek;
- Dünya devletlerinin ve Türkiye'nin içinde bulunduğu o günkü durum göz önüne alınmak suretiyle, Türk İnkılâbının ne güç şartlar altında gerçekleştirildiğini kavratmak;

-Demokrasi hayatımızın gelişmesini inceleyerek, onlara demokratik düzenin gerektirdiği bilgi ve davranışları kazandırmak;

-Günümüzün ve geleceğin sorunlarına Atatürkçü bir yaklaşımla çözümler getirebilecek tutum, davranış ve yetenekler kazandırmak.

1.5.7.3. Duyuşsal Özellikler

-Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamik temelini "Atatürk İlkeleri"nin oluşturduğu bilincini kazandırmak.

-Atatürk'e Türk İnkılâbına ve onun ilkelerine yürekten bağlı, bunların inançlı savunucusu olma bilincini kazandırmak.

-Türk inkılâbının önemini kavratmak.

-Atatürkçülüğü benimsetmek.

Bu biçimde yeniden düzenlenen hedefler silsilesi, hedefler taksonomisi de dikkate alınarak aşağıdaki gibi değerlendirilebilir:

1. 6. Felsefi Açıdan Değerlendirme

1.6.1. Bilişsel Alanda Yer Alan Hedefler

Uzak hedef, felsefe olarak, "kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ifadesiyle esasiyecilik ; "Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır" ifadesiyle de pragmatizme dayanan ilerlemeciliği yansıtmaktadır. Atatürk'ün felsefi anlayışı da pragmatizmdir. Ancak bu pragmatizm günü yaşamaktan ibaret değildir. Hem geleceğe yönelik, hem de mevcut kültürel değerlerin korunmasını öngörür. Bütün bu yönleri ele alındığında, uzak hedefin toplumu geçmişi, bugünü ve geleceği içinde tutarlı bir süreçte devam ettirmeyi amaçladığı söylenebilir. Uzak

-Öğrencilere bu değerleri (hürriyetçi demokrasi) her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olmaları gerektiği fikrini vermek.

-Öğrencilerde, Anayasamızda ifadesini bulan hürriyetçi demokrasiye içten bağlılık duygusunu uyandırmak.

-Öğrencilerde, Atatürk milliyetçiliğine içten bağlılık duygusunu uyandırmak.

-Öğrencilerde, devlet otoritesine saygı duygusunu uyandırmak.

-Onlarda her mesleğin kutsal olduğu inancını yerleştirmek.

-Öğrencilerde, toplumun refah ve huzuru için çeşitli işlerde görev almış kişilere saygı duyma davranışı geliştirmek.

1.5.7. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Programı

T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Programı T.T.K.B'nın 8.6.1981 tarih ve 106 sayılı kararı ile kabul edilmiş; 6.7.1981 tarih ve 2090 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

1.5.7.1. Amaçlar ve Açıklamalar

1.Bu ders için 27.4.1981 gün ve 76 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı ile kabul edilen ve 25.5.1981 tarihli 2087 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Yüksek Okullar "Türk İnkılâp Tarihi" ve Ortaöğretim Kurumları "Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Müfredat Programı"nın başında yer alan "Amaçlar" ile "Açıklamalar" geçerli olacak; bu esaslar saptırılmadan Türk İnkılâbının mimarı ulu önder Atatürk, eserleriyle birlikte kavratılıp benimsetilecek ve en içten duygularla sevdirecektir.

2.Konuların işlenmesinde yukarıda sözü geçen müfredat programının “Açıklamalar” bölümünde yer alan, genel kapsamlı yöntemlere uyulmakla beraber; daima öğrenci seviyesi gözönünde bulundurulacak ve öğretimde verimliliği artırmak için, öğretmen-öğrenci aktifliği esas tutulacaktır. Bu bakımdan, öğretmenin yerine göre etkili, ilgi çekici anlatım ve açıklamaları yanısıra, cevaplandırılması kolay olan sorularla öğrencilerin konulara katkısı sağlanacaktır. Ders konuları arasındaki değişik özelliklere göre farklı öğretim yöntemleri uygulanmakla birlikte; öğretmeni ve öğrenci çoğunluğunu pasif durumda bırakan bireysel öğrenci takrirlerinden veya uzun süre alan tekrarlatmalardan kesinlikle kaçınılacaktır.

3. Bu okullardaki derslerde, Yüksek Okullar ve Orta Öğretim Kurumlarındaki İnkılâp Tarihi derslerinde öngörülen seminerler yapılmayacaktır. Buna karşılık derslerde konular işlenirken çevre ve okul imkanlarına göre, göz ve kulağa hitap eden her türlü araç-gereçten en geniş biçimde yararlanılacaktır. Bu arada derslerde. Bakanlığımızca tavsiye edilmiş olan konu ile ilgili yayınlar tanıtılacak, yeri geldikçe bu yayınlardan dikkat çekici parçalar okunarak öğrencilerin konulara ilgisi uyandırılacaktır.

4. Sonuç olarak bu okullardaki öğrencileri, belirlenen “Amaçlar” ile birlikte: siyasal, kültürel, sosyo-ekonomik ve aktüel sorunlar karşısında seviyelerine göre ileride öğrenecekleri geniş kapsamlı, Atatürkçülük felsefesinin gereklerini bir davranış haline getirecek durumda yetiştirmek için her türlü çaba gösterilecektir.

Yüksek Okullar “Türk İnkılâp Tarihi” ve Ortaöğretim Kurumları “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi” Müfredat Programı

Amaçlar:

Dersin amacı öğrencilere:

1. Türk inkılâbının tarihi anlamını ve önemini kavratmak;
2. Atatürk’ün milliyetçilik ve medeniyetçilik anlayışını belirtmek;
3. Atatürk’ün dahi asker, büyük devlet adamı ve inkılâpçı kişiliği ile eşsiz önderliğini tanıtmak;
4. Atatürkçülüğü benimseterek, Atatürk’ün Dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmak;
5. Kurtuluş savaşını ve bu savaş, Türk Milletinin varlığını korumak ve sürdürmek için ne büyük fedakarlıklarla gerçekleştirdiğini kavratmak;
6. Türk Milletinin bütün kurumları ve değerleriyle birlikte çağdaş uygarlığa hangi tarihi şartlar altında ve nasıl geçtiğini kavratmak;
7. Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti’nin dinamik temelini “Atatürk İlkeleri”nin oluşturduğu bilincini kazandırmak;
8. Türk İnkılâbının, milli ve milletlerarası niteliklerini belirleyerek, XX. yüzyılda mazlum milletlere nasıl ışık tuttuğunu göstermek;
9. Dünya devletlerinin ve Türkiye’nin içinde bulunduğu o günkü durum göz önüne alınmak suretiyle, Türk İnkılâbının ne güç şartlar altında gerçekleştirildiğini kavratmak;

10. Demokrasi hayatımızın gelişmesini inceleyerek, onlara demokratik düzenin gerektirdiği bilgi ve davranışları kazandırmak;

11. Atatürk'e Türk İnkılâbına ve onun ilkelerine yürekten bağlı, bunların inançlı savunucusu olma bilincini kazandırmak;

12. Günümüzün ve geleceğin sorunlarına Atatürkçü bir yaklaşımla çözümler getirebilecek tutum, davranış ve yetenekler kazandırmak.

Bu hedefler aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

1.5.7.2. Bilişsel Yeterlikler

- Türk inkılâbının tarihi anlamını kavratmak
- Atatürk'ün milliyetçilik ve medeniyetçilik anlayışını belirtmek;
- Atatürk'ün dahi asker, büyük devlet adamı ve inkılâpçı kişiliği ile eşsiz önderliğini tanıtmak;
- Atatürk'ün Dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmak;
- Kurtuluş savaşını ve bu savaşı, Türk Milletinin varlığını korumak ve sürdürmek için ne büyük fedakarlıklarla gerçekleştirdiğini kavratmak;
- Türk Milletinin bütün kurumları ve değerleriyle birlikte çağdaş uygarlığa hangi tarihi şartlar altında ve nasıl geçtiğini kavratmak;
- Türk İnkılâbının, millî ve milletlerarasî niteliklerini belirleyerek, XX. yüzyılda mazlum milletlere nasıl ışık tuttuğunu göstermek;
- Dünya devletlerinin ve Türkiye'nin içinde bulunduğu o günkü durum göz önüne alınmak suretiyle, Türk İnkılâbının ne güç şartlar altında gerçekleştirildiğini kavratmak;

-Demokrasi hayatımızın gelişmesini inceleyerek, onlara demokratik düzenin gerektirdiği bilgi ve davranışları kazandırmak;

-Günümüzün ve geleceğin sorunlarına Atatürkçü bir yaklaşımla çözümler getirebilecek tutum, davranış ve yetenekler kazandırmak.

1.5.7.3. Duyuşsal Özellikler

-Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamik temelini "Atatürk İlkeleri"nin oluşturduğu bilincini kazandırmak.

-Atatürk'e Türk İnkılâbına ve onun ilkelerine yürekten bağlı, bunların inançlı savunucusu olma bilincini kazandırmak.

-Türk inkılâbının önemini kavratmak.

-Atatürkçülüğü benimsetmek.

Bu biçimde yeniden düzenlenen hedefler silsilesi, hedefler taksonomisi de dikkate alınarak aşağıdaki gibi değerlendirilebilir:

1. 6. Felsefi Açıdan Değerlendirme

1.6.1. Bilişsel Alanda Yer Alan Hedefler

Uzak hedef, felsefe olarak, "kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ifadesiyle esasiyecilik ; "Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır" ifadesiyle de pragmatizme dayanan ilerlemeciliği yansıtmaktadır. Atatürk'ün felsefi anlayışı da pragmatizmdir. Ancak bu pragmatizm günü yaşamaktan ibaret değildir. Hem geleceğe yönelik, hem de mevcut kültürel değerlerin korunmasını öngörür. Bütün bu yönleri ele alındığında, uzak hedefin toplumu geçmişi, bugünü ve geleceği içinde tutarlı bir süreçte devam ettirmeyi amaçladığı söylenebilir. Uzak

hedefin tek bir felsefi anlayışla simgelenmemesinin nedeni Cumhuriyet dönemi eğitiminin, Atatürk'ten bu yana dayandığı felsefenin çağdaşlarından farklı olarak plüralist bir anlayış göstermesinden ileri gelebilir.

Bilindiği gibi, Atatürk'ün felsefi anlayışı pragmatizmdir. Pragmatizme göre gerçek değişmedir. Ancak buradaki değişme geçmişi reddeden bir değişme değildir. Geçmişle gelecek arasında bir denge söz konusudur. Bu nedenle uzak hedefte salt felsefi kaygının güdülmediği ve bir uzak hedef ütopyası sunulmadığı söylenebilir. Burada devlet felsefesinin eğitsel ve kültürel boyutu verilmeye çalışılmaktadır. Uzak hedef, toplum için çizilen bir kültür politikasının çerçevesini yansıtmaktadır. Ulusaldan evrenselleşmeye doğru giden bir çabanın ürünü. “Çağdaş uygarlık” ifadesiyle vurgulanmak istenen budur. Yani ulusal değerlerin evrensel değerlerle bilim dünyasına sunulmasıdır. Uzak hedef bu bağlamda ele alındığında kendi içinde tutarlı olduğu söylenebilir; ancak uzak hedefin tek bir felsefeye dayanması beklentisi öne alınırsa tutarlı olmadığı söylenebilir.

Uzak hedefte görülen felsefi anlayış Milli Eğitim'in genel hedeflerine de yansımış olduğu söylenebilir. Burada yer alan bazı hedefler esasiyeciliği yansıtırken, bazıları da ilerlemeci anlayışı yansıtmaktadırlar. Örneğin “ Türk milletinin ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini geliştirme” biçiminde ifade edilen genel hedef, esasiyeciliğin hedef anlayışını yansıtmaktadır. Esasiyecilikte eğitimin hedefleri; “Kişinin toplumsallaşmasını sağlama, başat kültürel değerleri ona kazandırma(...)”

(Sönmez,1994:98) biçiminde olmaktadır. “Çalışmalarında yapıcı, yaratıcı ve verimli olma” biçiminde ifade edilen genel hedef ise ilerlemecilik anlayışını yansıtmaktadır.

Temel Eğitimin genel hedefleri de aynı şekilde ikili bir felsefi anlayışı yansıtmaktadır. “Türk milletinin tarihinden kendine ulaşan insani, milli ve ahlaki değerleri kavrama ve bunları davranışlarında gösterme” biçiminde ifade edilen genel hedef esasiyeciliğe uygun düşerken; “Toplumun devamlı olarak değiştiğini kavrama” biçiminde yazılan hedef ise ilerlemecilik akımına uymaktadır. Bu duruma göre, uzak hedefte yer alan felsefelerle, temel eğitimin genel hedeflerine yansıyan felsefeler arasında bir uygunluk bulunduğu söylenebilir.

Temel Eğitimin genel hedefleri arasında yer alan bazı hedefler bir başka hedefin açılmış biçimi gibi görünmektedirler. Örneğin, “İyi bir tüketici olmanın ülke ekonomisindeki önemini kavrama”, “Yurdun, doğal ve insanlar tarafından yapılan her türlü zenginlik kaynaklarını koruma, değerlendirme ve geliştirme”, “İyi bir aile hayatının dayandığı ilkeleri kavrama, payına düşen görev ve sorumlulukları öğrenme” biçimlerinde ifade edilen genel hedefler; “Yurttaşlık görev ve sorumlulukların neler olduğunu bilme ve bunları günlük hayatında uygulama” biçiminde ifade edilen hedefin kapsamına girebileceği söylenebilir. Ancak sonuncu hedefin kapsamının açılması bir kusur oluşturmaz. İstenen niteliğin daha açık bir biçimde ortaya konmasına, uygulayıcılar tarafından doğru anlaşılmasına yardımcı olabilir. Bunların dışındaki hedeflerde benzer durumlar gözlenmemektedir.

1.6.1.1. Milli Tarih Dersinin Özel Hedefleri İle Temel Eğitim ve Milli Eğitim'in Genel Hedefleri

Milli Tarih dersinin özel hedeflerinde yalnızca esasiyecilik akımının yansıması gözlenmektedir. Halbuki, uzak hedefe, Milli Eğitimin genel hedeflerine ve Temel Eğitimin genel hedeflerine yansıyan esasiyecilik ve ilerlemecilik akımlarının dersin özel hedeflerine de yansıması beklenirdi. Buradan hareketle özel hedeflerin felsefi açıdan anılan genel hedeflere ve dolayısıyla da uzak hedefe tam olarak hizmet edemeyeceği söylenebilir.

Diğer taraftan özel hedeflerin bazılarının da bir başka hedefin kapsına girdikleri gözlenmektedir. Örneğin “Türk milletinin insanlığa yaptığı hizmetleri öğretmek ve kavratmak” hedefi “Türk milletinin dünya kültür ve medeniyetinin gelişmesindeki büyük payını öğretmek ve kavratmak” hedefini de kapsamaktadır. “Atatürk’ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesinin yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmasına fırsat vermemekle devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak” hedefi, “Atatürk’ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesinin güçlü olmakla devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak” hedefinin kapsamına girmektedir. Buna benzer olarak “Devletimizin bağımsızlığının yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmasına fırsat vermemekle devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak” hedefi, “Devletimizin bağımsızlığının güçlü olmakla devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak” hedefinin kapsamına girmektedir. “Geçmişle içinde bulunduğumuz zaman arasında bağlantı kurmak” hedefi, “Geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasi olayların sebep ve sonuçları üzerinde, günümüzde kıyaslama yaparak düşünme yeteneğini geliştirmek” hedefini de

kapsamaktadır. Bu bağlamda, Milli Tarih dersinin özel hedeflerinin kendi içinde tekrara düştüğü söylenebilir. (Bkz. Tablo 5)

Uzak Hedef	Milli Eğitimin Genel Hedefleri	Temel Eğitimin Genel Hedefleri	Milli Tarih Dersinin Özel Hedefleri
T.C. insan haklarına ve Anayasası'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokrasi, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. (1961 Anayasası 2.madde) Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.	Türk milletinin, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini geliştirmek	Türk milletinin tarihinden kendisine ulaşan insani, milli ve ahlaki değerleri kavrama ve bunları davranışlarında gösterme	Türk milletinin insanlığa yaptığı hizmetleri öğretmek ve kavratmak Türk milletinin dünya kültür ve medeniyetinin gelişmesindeki büyük payını öğretmek ve kavratmak Türk milletinin milletler ailesi içindeki yerini öğretmek ve kavratmak Türk milletinin millîyetler ailesi içindeki yerini öğretmek ve kavratmak
	İnsan haklarına ve Anayasası'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokrasi, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilme ve bunları davranış haline getirme	Sanat ve estetik alanında kültürl ve anlayış kazanımı Türkçe'yi etkili bir biçimde kullanma Kurtuluş Savaşı'nın ve Atatürk devrimlerinin anlamını ve değerini kavrama, devrimlerin yerleşme si ve yayılmasına katkıda bulunma Yurttaşlık görev ve sorumluluklarının neler olduğunu bilme ve bunları günlük yaşayışında uygulama İyi bir tüketici olmanın ülke ekonomisindeki önemini kavrama Okul içi ve dışındaki yaşayışında demokrasi anlayışına uyma Yurdun, doğal ve insanları tarafından yapılan her türlü zenginlik kaynaklarını koruma, değerlendirme ve geliştirme İyi bir aile hayatının dayandığı ilkeleri kavrama, payına düşen görev ve sorumlulukları öğrenme Çağdaş uygarlık düzeyini aşma idealini gerçekleştirilmeye çalışma	Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesinin yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmasına fırsat vermemekle devam ettirebileceği gerçeğini kavratmak Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesinin güçlü olmakla devam ettirebileceği gerçeğini kavratmak Devletimizin bağımsızlığının yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmasına fırsat vermemekle devam ettirebileceği gerçeğini kavratmak Devletimizin bağımsızlığının güçlü olmakla devam ettirebileceği gerçeğini kavratmak Toplumu yönlendiren Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin milli ve evrensel yönlerini kavratmak
	Zihin bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmiş kişilik özelliklere sahip olma		İnsanımızda düşen insanlık görevleri bulunduğunu belirtmek
	Hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip olma	Toplumsal devamlı olarak değiştiğini kavrama	Geçmişle içinde bulunduğumuz zaman arasında bağlantı kurmak
	Çalışmalarında yapıcı, yaratıcı ve verimli olma	Bilim ve teknolojinin toplumsal ilerleme ve uygarlık alanındaki rolünü kavrama	Geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasi olayları sebep ve sonuçları üzerinden, günümüzde yaşama yaparak düşünme yeteneğini geliştirmek
	İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, hayata hazırlanma bakımından gerekli bilgi ve davranışları kazanma	Bilimsel düşünme yeteneğini geliştirme	
	Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektiği bilgi ve davranışları kazanma	Yetenek ve istidatlarının seviye ve yönünü deneyerek değerlendirme	AÇIKTA KALAN ÖZEL HEDEFLER 1. Tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri uzak görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakarlık ve kahramanlık sebebiyle olayların ve tarihin akışını nasıl etkilediklerini göstermek. 2. Tarihi olaylara yön veren kişilerin uzağı göremeyişleri ve şursuz davranışları sebebiyle olayların ve tarihin akışını nasıl etkilediklerini göstermek
		Ekonomik problemlerin özelliklerini bilme ve bunları diğer yaşama alanlarıyla bağlantılarını kavrama	
		Bedeni ve ruh sağlığını koruyucu tedbirleri bilme ve bunları kullanma alışkanlığına sahip olma	
		Bir çalışma alanına yönelerek topluma hizmet etme	
		İş hayatına kolayca uyum sağlayabilecek bilgiler kazanma	

1.6.1.2. Milli Coğrafya Dersinin Özel Hedefleri İle Temel Eğitim ve Milli Eğitim'in Genel Hedefleri

Bu dersin özel hedefleri mevcut durumlar hakkındaki bilgileri öğrenciye aktarmak doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu nedenle, burada yer alan hedeflerde esasiyecilik akımının baskın olduğu söylenebilir. Özel hedeflerin tek bir felsefi yaklaşımı yansıtmamasına karşılık, uzak ve genel hedeflerin ikili felsefeyi yansıttıkları gözlenmektedir.

Dersin hedeflerinin kendi aralarındaki ilişkilerine gelince, “Yurdumuzun imkan ve servetlerini öğretmek” hedefi ile “ Yurdumuzun imkan ve kaynaklarını tanıtmak” hedefinin aynı nitelikleri kazandırmaya yönelik olduğu söylenebilir. Bu hedeflerden biri seçilerek, diğerinin iptal edilmesi uygun olur. Diğer yandan “Türkiye’nin başlıca tarım ve endüstri ürünleri hakkında bilgi kazandırmak” hedefi ise anılan hedeflerin kapsamına girmektedir. Fakat bu hedef, diğer hedefe hizmet etmekle birlikte yeni bir nitelik kazandırabilir. Bu nedenle anılan hedef olduğu gibi kalabilir (Bkz. Tablo 6).

Uzak Hedef	Milli Eğl. Gen. Hedefleri	Temel Eğitimin Genel Hedefleri	Milli Coğrafya Dersinin Özel Hedefleri
T.C. insan haklarına ve Anayasası'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. (1961 Anayasası 2.madde)	Türk milletinin, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini geliştirme	Türk milletinin tarihinden kendisine ulaşan insani, milli ve ahlaki değerleri kavrama ve bunları davranışlarında gösterme Sanat ve estetik alanında kültür ve anlayış kazanma Türkçeyi etkili bir biçimde kullanma	Halkımızın çeşitli coğrafi bölgelerdeki yaşayış şekillerini öğretmek
	İnsan haklarına ve Anayasası'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. (1961 Anayasası 2.madde)	Kurtuluş Savaşı'nın ve Atatürk devrimlerinin anlamını ve değerini kavrama, devrimlerin yerleşme si ve yayılmasına katkıda bulunma Yurttaşlık görev ve sorumluluklarının neler olduğunu bilme ve bunları günlük k yaşayışında uygulamaya İyi bir tüketici olmanın ülke ekonomisindeki önemini kavrama Okul içi ve dışındaki yaşayışında demokrasi anlayışına uyma Yurdun, doğal ve insanlar tarafından yapılan her türlü zenginlik kaynaklarını koruma, değerlendirme ve geliştirme İyi bir aile hayatının dayandığı ilkeleri kavrama, payına düşen görev ve sorumlulukları öğrenme Çağdaş uygarlık düzeyini aşma idealini gerçekleştirmeye çalışma	— Yurdumuzun imkan ve servetlerini öğretmek. — Yurdumuzun imkan ve kaynaklarını tanıtmak — Yurdumuzun turistik zenginliklerini öğretmek — Ticari ilişkiler hakkında bilgi kazandırmak — Türkiye'nin başlıca tarım ve endüstri ürünleri hakkında bilgi kazandırmak — Türkiye'nin tabiatı korumaları gerektiğini zihinlerine yerleştirmek.
	Zihin bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmiş kişilik özelliklerine sahip olma	Dav anşlarını, istek ve ideallerini kendi yeteneklerine göre değerlendirme	
	Hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip olma	Topl ırın devamlı olarak değiştiğini kavrama Biliri ve teknolojinin toplumsal ilerleme ve uygarlık alanındaki rolünü kavrama Bilimsel düşünme yeteneğini geliştirme	
Çalışmalarında yapıcı, yaratıcı ve verimli olma			
	İlgili, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, hayata hazırlanma bakımından gerekli bilgi ve davranışları kazanma	Yetenek ve istidatlarının seviye ve yönünü deneyerek değerlendirme Ekonomik problemlerin özelliklerini bilme ve bunları diğer yaşama alanlarıyla bağlantılarını kavrama Beden ve ruh sağlığını koruyucu tedbirleri bilme ve bunları kullanma alışkanlığına sahip olma	
	Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirdiği bilgi ve davranışları kazanma	Bir çalışma alanına yönelerek topluma hizmet etme İş hayatına kolayca uyum sağlayabilecek bilgiler kazanma	AÇIKTA KALAN ÖZEL HEDEF -Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafyasını öğretmek.

1.6.1.3. Vatandaşlık Bilgisi Dersinin Özel Hedefleri İle Temel Eğitim ve Milli Eğitim'in Genel Hedefleri

Bu dersin özel hedefleri, uzak ve genel hedefler dikkate alındığında ikili bir felsefi yaklaşımı yansıtmaması beklenirken tek bir felsefi akımı yansıtmaktadır. Bu felsefi akımın esasiyecilik olduğu söylenebilir. Bu dersin hedeflerinin kendi aralarındaki ilişkileri incelendiğinde bazı dikkat çekici durumlar görülmektedir. Örneğin, “Toplum yaşayışını düzenleyici nitelikteki sosyal davranış kurallarıyla uyum içinde yaşamak durumunda olduğu konusunda bilgili ve bilinçli kılmak” hedefi varken “Öğrencilere ferdin toplum içinde yaşaması gerektiğini kavratmak” hedefini de yazmak anlamlı görünmemektedir. Aynı biçimde “Bir meslek sahibi olmanın bir fert ve vatandaş olarak gerektiğini kavratmak” hedefi ile “ İşsiz güçsüz bir insanın toplum içinde zararlı bir elman olacağını kavratmak” hedefinin benzer anlamları ifade edebilecekleri söylenebilir. Bu hedeflerden birinin seçilmesi hedef belirleme ilkelerine daha uygun olur (Bkz. Tablo 7)

Uzak Hedef	Millî Eğit. Gen. Hedefi	Temel Eğitimin Genel Hedefleri	Vatandaşlık Bilgileri Dersinin Genel Hedefleri
T.C. insan haklarına ve Anayasası'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. (1961 Anayasası 2.madde)	Türk milletinin, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini geliştirme	Türk milletinin tarihinden kendisine ulaşan insani, millî ve ahlaki değerleri kavrama ve bunları davranışlarında gösterme	Öğrencilere millet kavramını vermek
Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.	İnsan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilme ve bunları davranış haline getirme	Türke'yi etkili bir biçimde kullanma	İnsanun sınırsız bir hürriyete sahip olmadığı konusunda bilgili ve bilinçli kılınmak.
	Zihin bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmiş kişilik özelliklerine sahip olma	Çağdaş uygarlık düzeyini aşma idealini gerçekleştirmeye çalışma	
	Hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip olma	Davranışlarını, istek ve ideallerini kendi yeteneklerine göre değerlendirme	
	Çalışmalarında yapıcı, yaratıcı ve verimli olma	Toplumun devamlı olarak değiştiğini kavrama	
	İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, hava ta hazırlanma bakımından gerekli bilgi ve davranışları kazanma	Bilim ve teknolojinin toplumsal ilerleme ve uygarlık alanındaki rolünü kavrama	
	Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutlu luğuna katkıda bulunma bir mesleğin gerek tirdiği bilgi ve davranış ları kazanma	Bilimsel düşünme yeteneğini geliştirme	
		Yetenek ve istidatlarının seviye ve yönünü deneyerek değerlendirme	
		Ekonomik problemlerin özelliklerini bilme ve bunları diğer yaşama alanlarıyla bağlantılarını kavrama	
		Beden ve ruh sağlığını koruyucu tedbirleri bilme ve bunları kullanma alışkanlığına sahip olma	
		Bir çalışma alanına yönelerek topluma hizmet etme	Bir meslek sahibi olmanın bir fert ve vatandaş olarak gerektiğini kavratmak. İşsiz güçsüz bir insanın toplum içinde zararlı bir elemanı olacağını kavratmak.
			AÇIKTA KALAN ÖZEL HEDEF -Hürriyetçi demokrasi rejimimizin diğer rejimlerden, özellikle totaliter rejimlerden, farkını kavratmak.

1.6.1.4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Özel Hedefleri İle Temel Eğitim ve Milli Eğitim'in Genel Hedefleri

Bu dersin özel hedefleri de önceki derslerde olduğu gibi felsefi açıdan esasiyecilik akımını yansıtmaktadır. Hedeflerin kendi aralarındaki ilişkileri bakımından ise, burada da birbirinin kapsamına giren özellikte hedef bulunmaktadır. Örneğin, “Atatürk’ün dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmak” hedefi “Atatürk’ün milliyetçilik ve medeniyetçilik anlayışını belirtmek” hedefini kapsamaktadır. Ancak ikinci hedef, birinci hedefin gerçekleşmesine ve pekişmesine katkı sağlayacağı için, ders açısından yararlı olabilir (Bkz. Tablo 8).

Uzak Hedef	Milli Eğit. Gen. Hedef	Temel Eğitimin Genel Hedefleri	T. C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülik Dersinin Özel Hedefleri
T. C. insan haklarına ve Anayasası'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. (1961 Anayasası 2.madde)	Türk milletinin, ahlaki, insani, münevi ve kültürel değerlerini geliştirme	Türk milletinin tarihinden kendisine ulaşan insani, milli ve ahlaki değerleri kavrama ve bunları davranışlarında gösterme Sanat ve estetik alanında kültürl ve anlayış kazanma Türkçe'yi etkili bir biçimde kullanma	T. C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülik Dersinin Özel Hedefleri
Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.	İnsan haklarına ve Anayasası'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. (1961 Anayasası 2.madde)	İnsan haklarına ve Atatürk devrimlerinin anlamını ve değerini kavrama, devrimlerin yerleşmesi ve yayılmasına katkıda bulunma Yurttaşlık görev ve sorumluluklarının neler olduğunu bilme ve bunları günlük yaşayışında uygulamak İyi bir tüketici olmanın ülke ekonomisindeki önemini kavrama Yurdun, doğal ve insanlartarafından yapılan her türlü zenginlik kaynaklarını koruma, değerlendirme ve geliştirme İyi bir aile hayatının dayandığı ilkeleri kavrama, payına düşen görev ve sorumlulukları öğrenme Okul içi ve dışındaki yaşayışında demokrasi anlayışına uyma Çağdaş uygarlık düzeyini aşma idealini gerçekleştirmeye çalışma	Türk inkılâp tarihinin anlamını kavratmak Atatürk'ün milliyetçilik ve medeniyetçilik anlayışını belirtmek. Atatürk'ün dahi asker, büyük devlet adamı ve inkılâpçı kişiliği ile eşsiz önderliğini tanıtmak. Atatürk'ün dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmak. Kurtuluş Savaşı'nın ve bu savaşta, Türk milletinin varlığını korumak ve sürdürmek için ne büyük fedakarlıklarda gerçekleştirdiğini kavratmak. Türk inkılâbının, milli ve millîlerarası niteliklerini belirleyerek XX. yüzyılda mazlum milletlere nasıl ışık tuttuğunu göstermek. Dünya devletlerinin ve Türkiye'nin içinde bulunduğu o günkü durum göz önüne alınarak suretiyle, Türk inkılâbının ne güç şartlar altında gerçekleştirdiğini kavratmak.
	Zihin bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmiş kişilik özelliklerine sahip olma	Davranışlarını, istek ve ideallerini kendi yeteneklerine göre değerlendirmek	
	Hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip olma	Toplumsal devamlı olarak değiştiğini kavrama Bilin ve teknolojinin toplumsal ilerleme ve uygarlık alanındaki rolünü kavrama Bilimsel düşünme yeteneğini geliştirme	
	Çalışmalarında yapıcı, yaratıcı ve verimli olma	Yetenek ve istidatlarının seviye ve yönünü deneyerek değerlendirme Ekonomik problemlerin özelliklerini bilme ve bunları diğer yaşama alanlarıyla bağlantılarını kavrama Beden ve ruh sağlığını koruyucu tedbirleri bilme ve bunları kullanma alışkanlığına sahip olma	
	Kendisini mutlu kılan ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunma caki bir mesleğin gerek tirdiğı bilgi ve davranışları kazanma	Bir çalışma alanına yönelerek topluma hizmet etme İş hayatına kolayca uyum sağlayabilecek bilgiler kazanma	AÇIKTA KALAN ÖZEL HEDEF -Günümüzün ve geleceğin sorunlarına Atatürkçü bir yaklaşımla çözümler getirebilecek tutum, davranış ve yetenekler kazandırmak.

1.6.2. Duyuşsal Alanda Yer Alan Hedefler

Duyuşsal alanda bulunan Milli Eğitimin genel hedefleri ve Temel Eğitimin genel hedefleri felsefi açıdan, uzak hedefe yansıyan felsefelerle benzerlik göstermektedir. Fakat bu benzerlik derslerin özel hedeflerinde tek bir boyutta kalmaktadır. Uzak ve genel hedeflerde gözlenen esasiyecilik ve ilerlemecilik anlayışları, özel hedeflere yalnızca esasiyecilik olarak yansımaktadır. Genel ve özel hedeflerin kendi aralarındaki ilişkilerinin durumu ise şöyledir:

Milli Eğitimin genel hedefleri arasında bulunan “Ailesini, vatanını, milletini sevmek ve daima yüceltmeye çalışmak” hedefi “Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimsemek, korumak ve geliştirmek” hedefinin kapsamına girmektedir. Bu nedenle anılan hedef burada yazılmayabilirdi ve Temel Eğitimin genel hedefleri arasında yer alabilirdi. Temel Eğitimin genel hedefleri ile Milli Tarih dersinin özel hedefleri, Milli Coğrafya dersinin özel hedefleri ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin özel hedeflerinin kendi aralarındaki ilişkilerde birbirinin kapsamına girerek tekrar oluşturan hedefler görülmemektedir. Yalnızca Vatandaşlık Bilgisi dersinin özel hedefleri arasında bulunan “Milli ve vatani işlere ilgi uyandırmak” hedefi ile “Millete ve vatana canla başla hizmet etme bilincini kazandırmak” hedefi tek bir hedef olarak yazılabilirdi (Bkz. Tablo 9, 10, 11, 12)

Uzak Hedef	Milli Eğitimin Gen. Hedefi.	Temel Eğitimin Genel Hedefleri	Millî Tarih Dersinin Özel Hedefleri
T.C. insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. (1961 Anayasası 2.madde)	Atatürk inkılaplarına ve Anayasa'nın başlangıcına atfedilen bulan Türk milliyetçiliğine bağlılık	Atatürk devrimlerine bağlı olma, devrimlerin yerleşmesine ve yayılmasına istekle katkıda bulunma	Atatürk ve diğer Türk büyüklerini takdire ettirmek
	Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevî ve kültürel değerlerini benimseme, koruma ve geliştirme	Şerefli bir tarihe sahip büyük bir milletin evladı olmanın gururunu duyma	Türk milletinin dünya tarihindeki önemini öğretmek(kavratmak) Tarihle büyük medeniyetler kurmuş, köklü bir geçmişe sahip bir milletin evladı olduklarının sorumluluğunu duymak
	Ailesini, vatanını, milletini sevmek ve daima yüceltmeye çalışma	Sanat ve estetik anlayışı kazanma	Öğrencilerin millî duygularını daha şuurlu ve daha köklü kılmak Millî, manevî ve maddî değerlerinize yürekten bağlı bir kişilik kazandırmak Atatürk'ün direksiyonuna oturma "millî kültürümüzü muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarma" yolunda durmadan çalışmaları, sürekli gayret göstermeleri ve her fedakarlığı göze alabilmeleri gerektiği şuurunu vermek Millî vatandaşlarımızın üstün tutma şuurunu kazandırmak Millî bağnazlığımızdan değerini kavratmak
Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan millî birliktir ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.	Geniş bir dünya görüşüne sahip olma	Dünya ülkeleri arasındaki münasebetlerin barış ve refah sağlayacak yönde yürütülmesine inanma, Atatürk'ün kurduğu "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesine bağlı olma	Cün geçiğe daha da poğalarak karmaşık hale gelen yurt ve dünya meselelerini iyi değerlendiren, mesaleler yaratan, yurt ve dünya meselelerine çözüm getirebilen bir kişilik kazandırmak
	İnsan haklarına saygılı olma	Demokrasi anlayışını özümsemiş olma	Demokrasinin değerini kavratmak / Demokrasiyi üstün tutma şuurunu kazandırmak
	Kişilik ve teşebbüse değer verme	Çağdaş uygarlık düzeyini aşma idealini benimseme	Öğrencilerde insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme duygusunu uyandırmak
	Topluma karşı sorumluluk duyma	Toplunun devamlı olarak değişmesini gelişme haline getirme sorumluluğunu duyma	Gelecek için umut ve güven vermek
	Birlikte iş görme alışkanlığı kazanma	Başkaları ile birlikte uyumlu yaşama ve çalışmayı alışkanlık haline getirme	
	Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirebileceği diğer özelliklere sahip olma		

Uzak Hedef	Milli Eğit. Gen. Hedefi	Temel Eğitimin Genel Hedefleri	Milli Coğrafya Dersinin Özel Hedefleri
T.C. insan haklarına ve Anayasamızın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. (1961 Anayasası 2.madde)	Atatürk inkılaplarına ve Anayasamızın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlılık	Atatürk devrimlerine bağlı olma, devrimlerin yerleşmesine ve yayılmasına istekle katkıda bulunma	
	Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseme, koruma ve geliştirme	Şe'efli bir tarihe sahip büyük bir milletin evladı olmanın gururunu duyma	Türkiye'nin dünya üzerinde işgal ettiği yerin ve mevkii öneminin kavratmak
	Ailesini, vatanını, milletini sevmeye ve daima yüceltmeye çalışma	Türk milletinin tarihinden kendisine ulaşan insani, milli ve ahlaki değerleri davranışlarında gösterme	Vatanını ve milletini sevdirmek
	Ahlak, ruh ve duygular bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş kişilik ve karakter özelliklerine sahip olma	Sanat ve estetik anlayışı kazanma	
	Geniş bir dünya görüşüne sahip olma	İy bir aile hayatında payına düşen görev ve sorumlulukları benimsemiş olma	
	İnsan haklarına saygılı olma	Beden ve ruh sağlığını koruyucu edbirlere uyma alışkanlığına sahip olma	
	Kişilik ve teşebbüse değer verme	Al-laki değer ve davranışlar geliştirme	
	Topluma karşı sorumluluk duyma	Dünya ülkeleri arasındaki münasebetlerin barış ve refah sağlayacak yönde yürütülmesine inanma, Atatürk'ün kurduğu "Yurtla Sulh, Cihanda Sulh" ilkesine bağlı olma	
	Birlikte iş görme alışkanlığı kazanma	İnsanlar arasındaki görüş ve duygular farklılıklarını hoşgörü ile karşılama, toplumun bütününe bozmayan farklı duygular ve görüşlerin toplumun yaratıcı gücünü zenginleştirme inatına	Ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygusunu geliştirmek
	Kendisini mutlu kılabacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirebileceği diğer özelliklere sahip olma	Demokrasi anlayışını özümsemiş olma	

Uzak Hedef	Milli Eğit. Gen. Hedefi	Temel Eğitimin Genel Hedefleri	Vatandaşlık Bilgileri Dersinin Özel Hedefleri
T.C. insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. (1961 Anayasası 2.madde)	Atatürk inkılaplarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlılık	Atatürk devrimlerine bağlı olma, devrimlerin yerleşmesine ve yayılmasına istekle katkıda bulunma	Atatürk milliyetçiliğine içten bağlılık duygusu uyandırmak Atatürk'ün Türk gayışığına emanet ettiğı Türkiye Cumhuriyeti'nin önemini kavratmak
	Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimsemiş, koruma ve geliştirme	Şerefl bir tarihe sahip büyük bir milletin evladı olmanın gururunu duyma Türk milletinin tarihinden kendisine ulaşan insani, milli ve ahlaki değerleri davranışlarında gösterme Sanat ve estetik anlayışı kazanma	Türk milletinin birer evladı olmanın şerefini hissettirmek Türk milletinin birer evladı olmanın sorumluluğunu kazandırmak Milli ve vatani işlere ilgi uyandırmak Milletle ve vatana canla başla hizmet etme bilinci kazandırmak
	Ailesini, vatanını, milletini sevmeye ve daima yüceltmeye çalışma	İyi bir aile hayatında payına düşen görev ve sorumlulukları benimsemiş olma	
	Ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş kişilik ve karakter özelliklerine sahip olma	Beden ve ruh sağlığını koruyucu edbirlere uyma alışkanlığına sahip olma Ahlaki değer ve davranışlar geliştirme	
Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırmak, öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.	Geniş bir dünya görüşüne sahip olma	Dünya ülkeleri arasındaki münasebetlerin barış ve refah sağlayacak yönde yürütülmesine inanma, Atatürk'ün kurduğu "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesine bağlı olma İnsanlar arasındaki görüş ve duyüş farklılıklarını hoşgörü ile karşılama, toplumun bütünlüğünü bozmayan farklı duyüş ve görüşlerin toplumun yaratıcı gücünü zenginleştireceğine inanma	"Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" fikrinin gerçekleşmesi için milletler ailesinde Türk milletine düşen ödev ve sorumluluğun değerini kavratmak
	İnsan haklarına saygılı olma	Demokrasi anlayışını özümsemiş olma	Hürriyetçi demokrasiyi her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olmaları gerektiğı fikrini /inancını vermek Anayasada ifadesini bulan hürriyetçi demokrasiye içten bağlılık duygusunu uyandırmak
	Kişilik ve teşebbüse değer verme	Çağdaş uygarlık düzeyini aşma idealini benimseme	
	Topluma karşı sorumluluk duyma	Toplumun devamlı olarak değişmesini gelişme haline getirmeye sorumluluğunu duyma	Her mesleğin kutsal olduğu inancını yerleştirmek
	Birlikte iş görme alışkanlığı kazanma	Başkaları ile birlikte uyumlu yaşama ve çalışmayı alışkanlık haline getirme	AÇIKTA KALAN ÖZEL HEDEF - Devlet otoritesine saygı duygusunu uyandırmak
	Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirebileceğı diğer özelliklere sahip olma		

Uzak Hedef	Milleti Eğitimin Gen. Hedefi	Temel Eğitimin Genel Hedefleri	T. C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Özel Hedefleri
T.C. insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcı cında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlılık	Atatürk inkılaplarına ve Anayasa'nın başlangıcı cında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlılık	Atatürk devrimlerine bağlı olma, devrimlerin yerleşmesine ve yayılmasına istekle katkıda bulunma	Türk inkılabının tarihi önemini kavratmak Atatürkçülüğü benimsetmek Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamik temelini "Atatürk İlkeleri"nin oluşturduğu bilincini kazandırmak Atatürk'e, Türk inkılabına ve onun ilkelerine yürekten bağlı, bunların inançlı savunucusu olma bilincini kazandırmak
T.C. insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. (1961 Anayasası 2.madde)	Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimserne, koruma ve geliştirme	Şer'î bir tarihte sahip büyük bir milletin evladı olmanın gururunu duyma Türk milletinin tarihinden kendisine ulaşan insani, milli ve ahlaki değerleri davranışlarında gösterme	
Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.	Ailesini, vatanını, milletini sevmeye ve daima yüceltmeye çalışma	Sanat ve estetik anlayışı kazanma	
	Ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş kişilik ve karakter özelliklerine sahip olma	İyi bir aile hayatında payına düşen görev ve sorumlulukları benimsemiş olma	
	Geniş bir dünya görüşüne sahip olma	Beden ve ruh sağlığını koruyucu edbirlere uyma alışkanlığına sahip olma	
	İnsan haklarına saygılı olma	Ahlaki değer ve davranışlar geliştirme	
	Kişilik ve teşebbüse değer verme	Dünya ülkeleri arasındaki münasebetlerin barış ve refah sağlayacak yönde yürütülmesine inanma, Atatürk'ün kurduğu "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesine bağlı olma	
	Topluma karşı sorumluluk duyma	İnsanlar arasındaki görüş ve duygu farklılıklarını hoşgörü ile karşılama, toplumun bütünlüğünü bozmayan farklı duygu ve görüşlerin toplumun yaratıcı gücünü zenginleştirceğine inanma	
	Birlikte iş görme alışkanlığı kazanma	Demokrasi anlayışını özümsemiş olma	
	Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirebileceği diğer özelliklere sahip olma	Çağdaş uygarlık düzeyini aşma idealini benimseme	
		Toplumun devamlı olarak değişmesini gelişme haline getirme sorumluluğunu duyma	
		Başarı ile birlikte uyumlu yaşama ve çalışmayı alışkanlık haline getirme	

1.6.3. Psiko-Motor Alanda Yer Alan Hedefler

Psiko-motor alanda yer alan Milli Eğitimin genel hedefleri ve Temel Eğitimin genel hedeflerinde, bilişsel ve duyuşsal alanda bulunanlardan farklı olarak pragmatist felsefeye dayanan ilerlemecilik akımı baskındır. Felsefi bakımdan uzak hedef ile aralarındaki fark, uzak hedefte ikili bir felsefi anlayış gözlenirken, burada tek bir felsefi anlayışın bulunmasıdır. Genel hedeflerin kendi aralarındaki ilişkilerine gelince, burada birbirinin kapsamına giren hedeflerin bulunmadığı görülmektedir.

Milli Eğitimin genel hedefleri arasında bulunan “İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, hayata hazırlanma bakımından gerekli becerileri kazanma” biçiminde ifade edilen genel hedefe hizmet eden bir hedefin Temel Eğitimin genel hedefleri arasında bulunmaması dikkat çekebilir. Bunun, bir bütün olarak düşünülmesi gereken Milli Eğitim Sistemi açısından normal gözükebilir. Buna gerekçe olarak da, bir başka kademede, örneğin orta öğretimde, anılan hedefe hizmet edebilecek bir veya birden fazla hedefin bulunabileceği ileri sürülebilir. Ancak Temel Eğitimin öğrencilik yaşamının ilk basamağı olması, öğrenci yeteneklerinin bu aşamada biçimlendirilmesinin daha kolay olduğu kabul edilirse, bu durum eksiklik olarak görülebilir.

Psiko-motor alanda derslerden hiç birinin özel hedefinin bulunmaması dikkat çekicidir (Bkz. Tablo 15) . Bu durumun derslerin özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Ancak bu çalışmada yer alan dersler için de psiko-motor yanı ağır basan hedefler hazırlanabilirdi. Örneğin, Milli Coğrafya dersi için “Türkiye haritası çizebilme becerisi”; Milli Tarih dersi için de “Belli başlı tarihi olayları dramatize edebilme becerisi” gibi hedefler tasarlanabilirdi.

1.7. Hedeflerin Birbirine Hizmet Etme Durumları Açısından

Eğitim hedefleri kendi içerisinde bir silsile oluştururlar. Bu silsilenin en üstünde uzak hedef bulunur. Uzak hedeften sonra sırasıyla Milli Eğitimin genel hedefleri, okulun genel hedefleri, dersin özel hedefleri ve ünitenin hedefleri gelir. Bu silsilede yer alan hedeflerden her birinin kendisinden önce gelen düzeyde bulunan hedefe hizmet etmesi beklenir. Örneğin, Oliva (1988), hedeflerin gerçekleşme basamaklarını şöyle örneklendiriyor:

-**Uzak Hedef (Aim):** Öğrenciler bir teknoloji toplumunda yaşamak için gerekli bilgi ve becerileri geliştirirler.

- **Eğitim Programının Genel Hedefi (Curriculum Goal):** Öğrenciler bilgisayarın hayatımız üzerindeki etkilerini kavrarlar.

- **Eğitim Programının Özel Hedefi (Curriculum Objective):** Yıl sonuna doğru, öğrencilerin en az %90'ı okulda veya başka bir yerde bilgisayar kursu almış olurlar.

- **Dersin Genel Hedefi (Instructional Goal):** Öğrenci kişisel bilgisayarı her yönüyle tanır.

- **Dersin Özel Hedefi (Instructional Objective) :** Öğrenci Apple II bilgisayarını kullanarak, bilgisayarın kelime işlemcisinde beceriler gösterir (Oliva,1988:377).

Milli Eğitimin hedefler silsilesi, Oliva'nın bu hedef çıktıları silsilesi model alınarak, incelendiğinde benzer açıklık görülmemektedir. Buna rağmen, farklı düzeylerdeki hedeflerin birbirlerine hizmet ettikleri söylenebilir. Örneğin,

- **Uzak Hedef:** Bir yandan Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır. Burada Oliva modelini oluşturmak için, hedefte belirtilen niteliklerden birinin alınması uygun olur. Bu gerekçeyle, uzak hedefte belirtilen niteliklerden “Milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek” biçiminde ifade edilen kısım alınabilir. Bu durumda, modele uygun silsile şöyle olabilir:

- **Uzak Hedef :** “Milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek

- **Milli Eğitimin Genel Hedefi:** Türk milletinin, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini geliştirme.

-**Temel Eğitimin Genel Hedefi:** Türk milletinin tarihinden kendisine ulaşan insani, milli ve ahlaki değerleri kavrama ve bunları davranışlarında gösterme.

- **Milli Tarih Dersinin Özel Hedefi:** Türk milletinin insanlığa yaptığı hizmetleri öğretmek ve kavratmak.

Bu iki örneklendirme karşılaştırıldığında birincisinin daha açık seçik olduğu, ikincisinin ise birincisi kadar açık seçik olmadığı görülür. Hedefler silsilesinin her bir kademesinde yer alan hedefler bire bir eşleştirildiklerinde, Oliva’nın verdiği örnekte olduğu gibi, belirgin bir biçimde birbirlerine hizmet edecek biçimde düzenlenmeleri

beklenir. Bu iki örnekte yer alan hedefler silsilesi, özel hedeften başlayarak uzak hedefe kadar birbirlerine hizmet etmektedirler. Bu açıdan bakıldığında da farklı basamaklarda yer alan hedefler arasında tutarlılık gözlenmektedir.

1.8. Açıkta Kalan Özel Hedefler Açısından

1.8.1. Bilişsel Alanda Yer Alan Hedefler

Bu çalışmada incelenen derslerin özel hedeflerinden bazıları okulun ve milli eğitimin genel hedeflerden hiç birine hizmet etmemektedir. Bunlar;

Milli Tarih dersinin özel hedeflerinden; “ Tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri uzak görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakarlık ve kahramanlık sebebiyle olayların ve tarihin akışını nasıl etkilediklerini göstermek”, “ Tarihi olaylara yön veren kişilerin uzağı göremeyişleri ve şüursuz davranışları sebebiyle olayların ve tarihin akışını nasıl etkilediklerini göstermek” biçiminde ifade edilen, Milli Coğrafya dersinin özel hedeflerinden; “Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafyasını öğretmek” olarak ifade edilen, Vatandaşlık Bilgisi dersinin özel hedeflerinden; “Hürriyetçi demokrasi rejimimizin diğer rejimlerden, özellikle totaliter rejimlerden, farkını kavratmak” biçiminde ifade edilen, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin özel hedeflerinden; “Günümüzün ve geleceğin sorunlarına Atatürkçü bir yaklaşımla çözümler getirebilecek tutum, davranış ve yetenekler kazandırmak” biçiminde ifade edilen hedeflerdir.

Milli Eğitim'in genel hedeflerinden “Çalışmalarında yapıcı, yaratıcı ve verimli olma” biçiminde ifade edilen hedefe, temel eğitimin genel hedeflerinden ve derslerin özel hedeflerinden hiç birinin hizmet etmemesi dikkat çekicidir. Temel eğitim okullarında okuyan çocukların yaşları ve yaratıcılıkları göz önünde bulundurulduğunda anılan hedefi gerçekleştirmeye yönelik özel hedeflerin bulunmaması bir eksiklik sayılabilir.

1.8.2. Duyuşsal Alanda Yer Alan Hedefler

Vatandaşlık Bilgisi dersinin özel hedeflerinden; “Devlet otoritesine saygı duygusunu uyandırmak” biçiminde ifade edilen hedefi açıkta kalmaktadır.

Tüm derslerin açıkta kalan, yani Temel Eğitimin ve Milli Eğitimin genel hedeflerine doğrudan hizmet etmeyen, bu özel hedefleriyle ilgili olarak şunlar söylenebilir: Bu hedefler, her ne kadar anılan genel hedeflere doğrudan hizmet etmiyorlarsa da dersin istenen düzeyde verimli olmasına ve öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı sağlayabilirler. Bu durumda, diğer basamaklardaki genel hedeflere de dolaylı olarak hizmet edebilirler. Ancak böyle durumların en aza indirilmesi, hedefler silsilesi arasındaki tutarlılığı daha da güçlendirebilir. Bu nedenlederslerin hedeflerini saptarken, hedefler silsilesi arasındaki ilişkilere dikkat edilmesi önerilebilir.

1.9. Hedef İfadesi Açısından

Derslerin özel hedefleri “ benisetmek, sağlamak, duyurmak, vermek, geliştirmek, kavratmak, göstermek, kazandırmak, uyandırmak, öğretmek, sevdirmek, tanıtmak, aşılama, yerleştirmek, inancını vermek, bilinçli kılmak” ifadeleriyle bitmiştir. Bu

ifadelerle biten hedefler öğrenci merkezli olmayıp, öğretmen merkezlidirler. Bu açıdan, derslerin özel hedefleri; “hedefler öğrenciyi merkeze almalı” ilkesine uygun düşmemektedirler. Özel hedeflerin açık anlaşılır bir biçimde ifade edilmeleri gerekmektedir. Bu çalışma çerçevesinde incelenen derslerin özel hedeflerinin yeterince açık ifade edilmedikleri görülmektedir. Örneğin Milli Tarih Dersi’nin hedeflerinden birisi şöyle yazılmıştır:

“ Tarihte büyük medeniyetler kurmuş, köklü bir geçmişe sahip büyük bir milletin evladı olduklarının sorumluluğunu duyurmak; gelecek için ümit ve güven vererek Türk milletine, dünya milletleri içinde layık lduğu yeri sağlama ve Atatürk’ün direktifleri uyarınca “milli kültürümüzü muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarma” yolunda durmadan çalışmaları, sürekli bir çaba göstermeleri ve bu uğurda her fedakarlığı göze alabilmeleri gerektiği şuurunu vermek”

Bu kadar uzun hazırlanmış bir özel hedef kolayca anlaşılmaz. Bu hedef analiz edilirse birden çok hedefe ayrılabilceği görülmektedir. Bu nedenle bu hedefle ilgili olarak birden çok içerik hazırlamak söz konusu olabilir. Ayrıca bu hedeften hareketle genelleme yapabilmek ve bu hedefi özel bir duruma uygulayabilmek de mümkün görünmüyor. Bu bağlamda, derslerin özel hedeflerinin hedef nitelikleri ve ifadesi açısından tutarlı olmadıkları söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, tarama sonucu elde edilen verilerden çıkarılmış sonuçlar maddeler halinde sıralanmıştır. Bu sonuçlardan hareket ederek öneriler geliştirilmiştir.

Sonuçlar

1. Uzak hedefle Milli Eğitim'in genel hedefleri arasında, felsefi açıdan bir tutarlılık vardır. Milli Eğitim'in genel hedeflerinin tümünün uzak hedefe hizmet edebilecekleri söylenebilir. Ayrıca Milli Eğitim'in genel hedefleri arasında tekrar sayılabilecek hedefler olduğu görülmüştür.

2. Milli Eğitim'in genel hedefleri ile temel eğitimin genel hedefleri arasında felsefi açıdan tutarlılık vardır. Temel eğitimin genel hedefleri arasında Milli Eğitim'in genel hedeflerine hizmet etmeyen hedef bulunmamaktadır.

3. Temel eğitimin genel hedefleriyle, bu kademedeki okutulan Milli Tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık Bilgileri ile T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin özel hedefleri arasında felsefi açıdan tutarlılık bulunmaktadır. Adı geçen derslerin hedeflerinden bazılarının temel eğitimin genel hedeflerine doğrudan hizmet etmedikleri görülmüştür.

4. Milli Eğitim'in genel hedefleri ile, ilköğretim ikinci kademedeki (ortaokul) okutulan Milli Tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık Bilgileri ile T.C. İnkılâp Tarihi ve

Atatürkçülük derslerinin özel hedefleri arasında felsefi açıdan tutarlılık vardır. Adı geçen derslerin özel hedeflerinden bazıları Milli Eğitim'in genel hedeflerine doğrudan hizmet etmemektedirler.

5. Uzak hedefe, Milli Eğitim'in ve temel eğitimin genel hedeflerine yansıyan felsefi anlayışlardan esasiyecilik ve ilerlemecilik adı geçen derslerin özel hedeflerine aynı biçimde yansımamışlardır. Özel hedeflerde bu felsefi anlayışlardan yalnızca esasiyeciliğin baskın olduğu görülmüştür.

6. Hedef basamaklarında yer alan hedeflerin birbirleriyle çelişmedikleri, binişiklik oluşturmadıkları, ancak bazılarının tekrar edildikleri görülmüştür.

7. Hedef cümlelerinin gereğinden fazla uzun oldukları gözlenmiştir. Hedef ifadelerinin içinde, hedefin gerekçesi gibi anlaşılacak kısımların bulunması dikkat çekicidir.

8. Hedeflerin öğrenci merkezli olmadıkları ve kabul görmüş esaslara göre ifade edilmedikleri görülmüştür.

Öneriler

1. Hedefler silsilesinde tek bir felsefi anlayışın baskın olabilmesi için, hedef basamaklarının felsefi açıdan yeniden incelenerek tek bir felsefi anlayışın belirgin olduğu hedefler yazılabilir.

2. Hedefler silsilesinin her birinde yer alan hedeflerin kendi aralarındaki ilişkiler, hedef saptama ilkeleri gözönünde bulundurularak yeniden incelenmeli, birbirinin tekrarı gibi görünen hedefler yeniden yazılmalıdır.

3. Özel hedeflerin, kendilerinden önceki kademedeki bulunan hedeflere dolaylı olarak hizmet edenlerin doğrudan hizmet edebilir duruma getirilmeleri uygun olur.

4. Özel hedeflere yansıyan felsefi anlayışla; önceki kademelere yansıyan felsefi anlayış arasında bulunan farklılığın giderilmesi gerekli görülmektedir.

5. Tüm basamaklardaki hedeflerin büyük bir çoğunluğu gereğinden fazla uzun yazılmışlardır. Bunların üzerinde yeniden çalışılarak hedef yazma ilkelerine uygun hale getirilmeleri gerekir.

Yeni Araştırmalarla İlgili Öneriler

1. Temel eğitim kademesinde yer alan hedeflerin bu kademedeki okuyan öğrencilerin düzeylerine uygun olup olmadığı araştırılmalıdır.

2. Adı geçen derslerin özel hedeflerinin, ilköğretim ikinci kademedeki okuyan öğrencilerin düzeylerine uygun olup olmadığı araştırılmalıdır.

3. Temel eğitim kademesinde yer alan genel hedefler ile adı geçen derslerin özel hedeflerinin öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olup olmadığı araştırılmalıdır.

4. Hedefler silsilesinde yer alan hedefler, bir hedefin sahip olması gereken özellikler açısından analiz edilmelidir.

KAYNAKÇA

Alkan, Cevat. Eğitim Felsefesi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1983.

Aydiner, Nurettin. "İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1995.

Bilen, Mürüvvet. Plandan Uygulamaya Öğretim. Ankara: Aydan Web Tesisleri, 1996.

-----, "Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda Okutulmakta Olan Ev Yönetimi Dersinin Değerlendirilmesi" (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 1975.

Bloom, Benjamin S. ve diğerleri. Handbook On Formative and Summative Evaluation of Student Learning.

-----, İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme (Çev. Durmuş Ali Özçelik). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. 1995.

Candan, Ragıp. "İlkokul Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Derslerinin Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyi" (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1990.

Çilenti, Kamuran. Eğitim Teknolojisi ve Öğretim. Ankara: Kadioğlu Matbaası. 1988.

Deirel, Özcan; Kamile Ün. Eğitim Terimleri. Ankara: Şafak Matbaası. 1987.

Delikoyun, Hülya. "İlköğretim Kurumları Fen Bilgisi Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri" (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1994.

Dilbaz, Yaşar. "İlkokul Beşinci Sınıf Matematik Programında Yer Alan Kesirler Ünitesine Ait Hedef Davranışların. Önkoşul İlişkileri Yönünden Birbirleriyle Tutarlılıklarının Değerlendirilmesi" (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1989.

Erden, Münire. Eğitimde Program Değerlendirme. Ankara: Pegem Yayınları. 1995.

Ertürk, Selahattin. Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: METEKSAN A.Ş. 1994.

Gronlund, Norman E. How to Write and Use Instructional Objectives. New York: Macmillan Publishing Company. 1991.

Hunkins, Francis P. ; Allan C. Ornstein. Curriculum: Foundations, Principles, and Issues. New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs. 1988.

Kambur, Meriç. "Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü İlköğretimde Program Geliştirme Dersi Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1997.

Kaya, Yahya Kemal. İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış, Eğitimde Model Arayışı. Ankara: Bilim Yayınları. 1989.

Kelecioğlu, Hülya. "İlkokul İkinci Sınıf Matematik Programının Hedef Davranışlarının Ulaşılabilirlik ve Tutarlık Yönünden Değerlendirilmesi" (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1989.

Kibler, J. Robert ve diğerleri. The Engineering of Educational and Training Systems. London: Heath Lexington Books. 1971.

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, İlköğretim Okulu II. Kademe Programı. İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi. 1995.

Oliva, Peter F. Developing The Curriculum. Boston: Scott, Foresman and Company. 1988.

Özçelik, Durmuş Ali. Eğitim Programları ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemi). Ankara: ÖSYM Yayınları. 1992-3.

Pepel, Patrice. Se Former Pour Enseigner. Paris: BORDAS. 1986.

Sönmez, Veysel. Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı. Ankara: Pegem Yayınları. 1994.

-----, Eğitim Felsefesi. Ankara: Pegem Yayınları. 1994.

Şeker, Hasan. “İlköğretim Okulları ve Programları Üzerine Bir Araştırma”. I. Eğitim Bilimleri Kongresi (Kavram-Uygulama-Araştırma) Bildiriler. Cilt 1, Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Basımevi. 1994.

Taba, Hilda. Curriculum Development: Theory and Practice. (?): Brace and World. 1962.

Taşpolatoğlu, Ayşegül Esener. “Türk Milli Eğitiminde Cumhuriyetten Günümüze Program Geliştirme Alanındaki Gelişmeler ve Bir Eğitim Programının Temel Özelliklerine İlişkin Uzman Görüşleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1993.

Tebliğler.Dergisi. Sayı: 2090. Tarih: 6.7.1981.

-----, Sayı: 2195. Tarih: 8.9.1985.

-----, Sayı: 2190. Tarih: 17.6.1989.

-----, Sayı: 2356. Tarih: 13.4.1992.

Tekin, Halil. “Okullarımızdaki Türkçe Öğretiminin Etkililiği”. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bölümü. 1979.

Tyler, Ralph W. *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: The University of Chicago. 1967.

Ural, Mehmet. “Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Ölçme ve Değerlendirme Dersi Programının Değerlendirilmesi” (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1980.

Ültanır, Y. Gürcan. *Öğrenme Kuramlarına Giriş ve Öğrenmenin Öğretilmesi*. Bolu: Sekmen Matbaası. 1996.

Varış, Fatma. *Eğitimde Program Geliştirme “Teori ve Teknikler”*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık. 1994.

Wild, John. “Education and Human Society: A Realistic View”. In *Modern Philosophies and Education*. (Ed) by Nelson B. Henry 54th Yearbook NSSE Part I. Chicago: University of Chicago Press. 1955.

Yücel, Adem. “Matematik Yetişek Tasarısının Hedefleri, İçeriği, Öğrenme-Öğretme Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi” (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1992.

EKLER

EK 1. Tablo 13 Bilimsel Alanda Yer Alan Genel ve Özel Hedeflerin Hedefler Silesine Göre Dağılımı

Uzak Hedef	Millî Eğitimin Genel Hedefleri	Temel Eğitimin Genel Hedefleri	Millî Tarih Dersinin Özel Hedefleri	Millî Coğrafya Dersinin Özel Hedefleri	Valandaşlık Bilgisi Dersinin Özel Hedefleri	T.C. İnk. Tar. ve Atatürkçülük Ders. Özel Hedef.
Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.	Türk milletinin, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini geliştirme	Türk milletinin tarihinden kendisine ulaşan insani, millî ve ahlaki değerleri kavrama ve bunları davranışlarında gösterme.	Türk milletinin insanlığa yaptığı hizmetleri öğretmek ve kavratmak	Halkımızın çeşitli coğrafi bölgelerdeki yaşayış şekillerini öğretmek	Oğrencilere millet kavramını vermek	
		Sanat ve estetik alanında kültür ve anlayış kazanma				
		Türkçeyi etkili bir biçimde kullanma				
	İnsan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayananan millî, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilme ve bunları davranış haline getirme.	Kurtuluş Savaşı'nın ve Atatürk devrimlerinin anlamını ve değerini kavrama, devrimlerin yerleşmesi ve yayılmasına katkıda bulunma.	Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesinin yurt ve millet bütünlüğünün bozulmasına fırsat vermemekle devam ettirilebileceği gerçeği ni kavratmak			- Türk inkılabının anlamını kavratmak - Atatürk'ün milliyetçilik ve medeniyetçilik anlayışını belirlemek. - Atatürk'ün dahi asker, büyük devlet adamı ve inkılapçı kişiliği ile eşsiz önderliğini tanıtmak. - Kurtuluş Savaşı'nın ve bu savaşta, Türk milletinin varlığını korumak ve sürdürmek için ne büyük fedakarlıklarla gerçekleştirdiğini kavratmak. - Atatürk'ün dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmak. - Türk inkılabının, millî ve milletlerarası niteliklerini belirleyerek XX. yüzyılda mazlum milletlere nasıl ışık tuttuğunu göstermek. - Dünya devletlerinin ve Türkiye'nin içinde bulunduğu o günkü durum göz önüne alınarak suretiyle, Türk inkılabının ne göç şartları altında gerçekleştirildiğini kavratmak.
		Yurttaşlık görev ve sorumluluklarının neler olduğunu bilme ve bunları günlük yaşayışında uygulama	Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesinin güçlü olmakla devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak		T.C. Anayasası'nın genel esaslarını kavratmak. Toplum yaşayışını düzenleyici nitelikteki sosyal davranış kurallarıyla uyum içinde yaşamak durumunda olduğu konusunda bilgili ve bilinçli kılmak Oğrencilere ferdin toplum içinde yaşaması gerektiğini kavratmak.	
		İyi bir tüketici olmanın ülke ekonomisindeki önemini kavrama	Devletimizin bağımsızlığının yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmaması na fırsat vermemekle devam ettirilebileceği gerçeği ni kavratmak	Yurdumuzun imkan ve servetlerini öğretmek		
		Yurdun, doğal ve insanlar tarafından yapılan her türlü zenginlik kaynaklarını koruma, değerlendirme ve geliştirme.	Devletimizin bağımsızlığının güçlü olmakla devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak	Yurdumuzun turistik zenginliklerini öğretmek		
		Okul içi ve dışındaki yaşayışında demokrasi anlayışına uyma	Devletimizin bağımsızlığının güçlü olmakla devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak	Ticari ilişkiler hakkında bilgi kazandırmak	İnsanın sınırsız bir hürriyete sahip olmadığı konusunda bilgili ve bilinçli kılmak.	
		İyi bir aile hayatının dayandığı ilkeleri kavrama, payına düşen görev ve sorumlulukları öğrenme.	Toplumu yönlendiren Atatürk ve diğer Türk btyaklerinin millî ve evrensel yönlerini kavratmak	Yurdumuzun imkan ve kaynaklarını öğretmek		
		Çağdaş uygarlık düzeyini aşma idealini gerçekleştirmeye çalışma.		Türkiye'nin başlıca tarım ve endüstri ürünleri hakkında bilgi kazandırmak		
	Hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip olma.	Davranışlarını, istek ve idatlerini kendi yeteneklerine göre değerlendirme.	İnsanımıza düşen insanlık görevleri bulunduğunu belirtmek			Demokrasi hayatımızın gelişmesini inceleyerek, onlara demokratik düzenin gerektirdiği bilgiyi ve davranışları kazandırmak.
		Toplumu devamlı olarak değiştirdiğini kavrama	Geçmişle içinde bulunduğu müz zaman arasında bağlantı kurmak			Türk milletinin bütün kurumları ve değerleriyle birlikte çağdaş uygarlığa hangi tarihi şartlar altında ve nasıl geçtiğini kavratmak.
		Bilin ve teknolojinin toplumsal ilerleme ve uygarlık alanındaki rolünü kavrama	Geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasi olayların sebep ve sonuçları üzerinde kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve muhakeme etme yeteneğini geliştirmek			
	Çalışmalarında yapıcı, yaratıcı ve verimli olma.	Bilimsel düşünme yeteneğini geliştirmeye				
	İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, hayata hazırlanma bakımından gerekli bilgi ve davranışları kazanma	Yetenek ve istidatlarının seviye ve yönünü deneyerek değerlendirme				
		Ekonomik problemlerin özelliklerini bilme ve bunların diğer yaşama alanlarıyla bağlantılarını kavrama.				
		Beden ve ruh sağlığını koruyucu tedbirleri bilme ve bunları kullanma alışkanlığına sahip olma.				
	Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirdiği bilgi ve davranışları kazanma	Bir çalışma alanına yönelerek topluma hizmet etme			Bir meslek sahibi olmanın bir fert ve vatandaş olarak gerekliliğini kavratmak.	
		İş hayatına kolayca uyum sağlayabilecek bilgiler kazanma			İşsiz göçsüz bir insanın toplum içinde zararlı bir eleman olacağını kavratmak.	

EK 2. Tablo 14 Duyuşsal Alanda Yer Alan Genel ve Özel Hedeflerin Hedefler Sırasına Göre Dağılımı

Uzak Hedef	Millî Eğitimin Genel Hedefleri	Temel Eğitimin Genel Hedefleri	Millî Tarih Dersinin Özel Hedefleri	Millî Coğrafya Dersinin Özel Hedefleri	Valandaşlık Dersinin Özel Hedefleri	T.C. İnk. Tarihi ve Atatürkçülük Der. Özel Hedef.
Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaraıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.	Atatürk İnkılaplarını ve Anayasa'nın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlılık	Atatürk devrimlerine bağlı olma, devrimlerin yerleşmesi ve yayılmasına istekle katkıda bulunma	Atatürk ve diğer Türk büyüklerini takdir ettirmek		Atatürk milliyetçiliğine içten bağlılık duygusu uyandırmak Atatürk'ün Türk gençliğine emanet ettiği Türkiye Cumhuriyeti'nin önemini kavratmak	- Türk inkılabının tarihi önemini kavratmak - Atatürkçülüğü benimsetmek - Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamik temelini "Atatürk İlkeleri"nin oluşturduğu bilinci kazandırmak - Atatürk'e, Türk inkılabına ve onun ilkelerine yürekten bağlı, bunlara inançlı savunucusu olma bilinci kazandırmak
	Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseme, koruma ve geliştirme	Şerefli bir tarihe sahip büyük bir milletin evladı olmanın gururunu duyma	Türk milletinin dünya tarihindeki önemini öğretmek Tarihte büyük medeniyetler kurmuş, köklü bir geçmişe sahip bir milletin evladı olduklarının sorumluluğunu duyurmak.		Türk milletinin birer evladı olmanın şerefini hissettirmek Türk milletinin birer evladı olmanın sorumluluğunu kazandırmak	
		Türk milletinin tarihinden kendisine ulaşan insani, millî ve ahlaki değerleri davranışlarında gösterme	Öğrencilerin millî duygularını daha şuurlu ve daha köklü kılmak. Millî, manevi ve maddî değerlerimize yürekten bağlı bir kişilik kazandırmak Atatürk'ün direktifleri uyarınca "millî kültürümüzü muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarma" yolunda durmadan çalışmaları, sürekli gayret göstermeleri ve her fedakarlığı göze alabilmeleri gerektiği şuurunu vermek Millî çıkarlarımızı üstün tutma şuru kazandırmak Millî bağımsızlığımızın değerini kavratmak.	Vatanını sevdirmek Milleti sevdirmek	Millî ve vatanî işlere ilgi uyandırmak Millete ve vatana canlı başla hizmet etme bilinci kazandırmak	
			Türk milletinin zekasını, kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim severliğini, sanat severliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimsetmek	Sınırsız olmayan tabii servetlerimizin israfından kaçınma fikrini aşılamak Türkiye'nin tabiatını korumaları gerektiği fikrini zihinlerine yerleştirmek		
	Ailesini, vatanını, milletini sevmeye ve daima yüceltmeye çalışma	İyi bir aile hayatında payına düşen görev ve sorumlulukları benimsemiş olma.				
	Ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş kişilik ve karakter özelliklerine sahip olma	Beden ve ruh sağlığını koruyucu tedbirlere uyma alışkanlığına sahip olma				
		Ahlaki değer ve davranışlar geliştirme				
	Geniş bir dünya görüşüne sahip olma	Dünya ülkeleri arasındaki münasebetlerin barış ve refah sağlayacak yönde yürütülmesine inanma, Atatürk'ün kurduğu "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesine bağlı olma.	Gün geçiçe daha da çoğalarak kırınarak hâle gelen yurt ve dünya meselelerini iyi değerlendiren, meseleler yaratmayan, yurt ve dünya meselelerine çözüm getiren bir kişilik kazandırmak.		"Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" fikrinin gerçekleşmesi için milletler ailesi içinde Türk milletine düşen edev ve sorumluluğun değerini kavratmak	
		İnsanlar arasındaki görüş ve duygu farklılıklarını hoşgörü ile karşılama, toplumun bütünlüğünü bozmayan farklı duygu ve görüşlerin toplumun yararları gözetilerek zenginleştirileceğine inanma.				
	İnsan haklarına saygılı olma	Demokrasi anlayışını özümsemiş olma	Demokrasinin değerini kavratmak Demokrasiyi üstün tutma şuru kazandırmak		İktidariyetçi demokrasiyi her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olmaları gerektiği fikrini/inançını vermek	
		Çağdaş uygarlık düzeyini aşma idealini benimseme	Öğrencilerde insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme duygusu uyandırmak		Anayasa'da ifadesini bulan hürriyetçi demokrasiye içten bağlılık duygusunu uyandırmak	
	Kişilik ve teşebbüse değer verme					
	Topluma karşı sorumluluk duyma	Toplumun devamlı olarak değişmesini gelişme haline getirme sorumluluğunu duyma.	Gelecek için ümit ve güven vermek	Ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygusunu geliştirmek.	Gelecek için ümit ve güven vermek	
	Birlikte iş görene alışkanlığı kazanma	Başkaları ile birlikte yaşamın yaşanma ve çalışmanın alışkanlık haline getirme				
	Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirebileceği diğer özelliklere sahip olma				Her mesleğini kutsal olduğu inancını yerleştirmek	

EK 3 Tablo 15 Psiko-motor Alanda Yer Alan Genel Hedeflerin Hedefler Silsilesine Göre Dağılımı

Uzak Hedef	Milli Eğitimin Genel Hedefleri	Temel Eğitimin Genel Hedefleri
Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.	Beden bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş kişilik özelliklerine sahip olma.	Beden ve ruh sağlığını koruyucu tedbirlere uyma.
	Çalışmalarında yapıcı, yaratıcı ve verimli olma	
	İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, hayata hazırlanma bakımından gerekli becerileri kazanma.	İş hayatına kolayca uyum sağlayabilecek beceriler kazanma
		Başkaları ile birlikte uyumlu yaşamının ve çalışmanın gerektirdiği alışkanlıklar.
	Kendisini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir mesleğin gerektirdiği becerileri kazanma.	